PUOLANKA

HYVINVOINTISUUNNITELMA 2025 – 2029

Hyväksytty valtuustossa 27.5.2025 § 18

Sisällys

Osa 1 Yleistä hyvinvointisuunnitelmasta 4
Hyvinvointisuunnitelman merkitys ja tarkoitus 4
Suunnitelman tausta ja lainsäädäntö 4
Suunnitelman laadinta ja toteutus 5
Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma ovat osa kuntastrategiaa 6
Hyvinvointityötä tehdään yhdessä 6
Hyvinvointisuunnitelma- ja kertomus prosessina 7
Osa 2 Kuntalaisten hyvinvointi eri mittareilla kuvattuna 8
Kainuun hyvinvointikysely 2025 8
Kuntaliiton hyvinvointi-indikaattori 10
Hyvinvoinnin ja terveyden kompassi 12
Kuntaliiton Kuntalaistutkimus 2024 14
Kuntalaisten näkemykset palveluista ja elinympäristöstä 15
Osa 3 Katsaus kunnan nykytilaan 16
Talous 16
Väestö 17
Elinvoima 20
Investoinnit 23
Palvelut ja rakenteet 23
Elinympäristön kehittäminen 30
Kunnan elinvoiman edistäminen 34
Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat- ja suunnitelmat 36
Osa 4 Strategiat hyvinvointityön pohjana 38
Kuntastrategia2022-2025: Kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävät painopisteet 38
Kainuun hyvinvointialueen ja Kainuun kuntien yhteistyö terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisessä 39
Osa 5 Hyvinvointisuunnitelma 2025-2029 40
Kainuun hyvinvointialueen hyvinvointikertomus 2020–2022 40
Hyte-kerroin 41
Laaja hyvinvointikertomus pohjana hyvinvointisuunnitelmalle 53
Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset 54
Osa 6 Käsittely toimielimissä 55
Osa 7 Lähteet 55
Osa 8 Liitteet 56
Hyvinvointisuunnitelman taulukot 90

Hyvinvointisuunnitelman kuvaus

Hyvinvointisuunnitelman *ensimmäinen osa* on informatiivinen ja taustoittava osa. Hyvinvointisuunnitelman merkitys ja tarkoitus sekä lainsäädäntöperusta kuvataan seikkaperäisesti. Osassa yksi kuvataan lisäksi suunnitelman laadinta- ja toteutusprosessia ja kaiken taustalla vaikuttava kuntastrategia suhteessa hyvinvointityöhön. Hyvinvointityö ei ole yhden henkilön vastuulla, vaan sitä tehdään yhdessä kunnissa, hyvinvointialueilla, seurakunnissa ja kolmannen sektorin voimin. Hyvinvointisuunnitelma- ja kertomus prosessina päättää ensimmäisen osan.

Toisessa osassa on esitelty tutkimuksia, joilla on taustoitettu eri näkökulmista niin kuntalaisten kuin kunnan tilannetta suhteessa muuhun maahan tai omaan maakuntaan. Käytössä on tuoreimpana tietona Kainuun hyvinvointialueen ja Kainuun kuntien yhteisen hyvinvointikyselyn tulokset. Lisäksi käytössä on ollut Kuntaliiton hyvinvointi-indeksi, Hyvinvoinnin ja terveyden kompassi (PYLL), Kuntaliiton Kuntalaistutkimus 2024 ja kunnan teettämä kysely kunnan palveluista ja elinympäristöstä.

Kolmas osa kuvaa kunnan nykytilannetta talouden, väestön, elinvoiman, investointien ja palveluiden osalta. Lopussa esitellään hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävät erillisohjelmat ja hankkeet, jotka ovat kunnan omia tai yhteisesti toteutettuna.

Neljäs osa hyvinvointisuunnitelmassa esittelee sen taustalla olevia strategioita eli kuntastrategia ja Kainuun hyvinvointialueen ja Kainuun kuntien yhteistä hyvinvointistrategiaa.

Viidennessä osassa pureudutaan Puolangan hyte-kertoimeen ja sen antamaan tietoon. Käydään läpi hyvinvointikertomuksessa esiin nousseita asioita ja kuvataan johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset seuraaville vuosille laajaan hyvinvointisuunnitelmaan.

Kuudennessa osassa on avattu hyvinvointisuunnitelman päätöksentekoprosessi ja lopussa osasta seitsemän löytyy liitteet ja osassa kahdeksan listattuna lähteitä.

Osa 1 Yleistä hyvinvointisuunnitelmasta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä. Sen tavoitteena on lisätä kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä, ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä ja vahvistaa osallisuutta. Hyvinvointia ja terveyttä edistetään kaikilla kunnan toimialoilla. Se parantaa kuntalaisten elämänlaatua, lisää työllisyyttä ja tuottavuutta sekä hillitsee sosiaalisten ongelmien ja eriarvoisuuden kasvua.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on saada aikaan pitkäkestoisia parannuksia kuntalaisten hyvinvointiin ja elämänlaatuun. Vaikuttamalla terveyden ja hyvinvoinnin osa-alueisiin suunnitelma voi ennaltaehkäistä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeiden kasvua, vähentää syrjäytymistä, tukea kuntalaisten osallisuutta ja lisätä alueen elinvoimaisuutta.

Suunnitelman myötä kunta pystyy kohdentamaan resursseja tehokkaammin ja tukemaan niiden väestöryhmien ja alueiden tarpeita, joilla hyvinvoinnin ja terveyden haasteet ovat suurimmat. Lisäksi hyvinvointisuunnitelma luo pohjan kuntalaisten ja kunnan välisten yhteisöllisten toimien vahvistamiselle, mikä parantaa alueen elinympäristöä ja asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan hyvinvointiinsa.

Hyvinvointisuunnitelman merkitys ja tarkoitus

Hyvinvointisuunnitelma on kunnalle strateginen työkalu, jonka avulla voidaan edistää ja ylläpitää kuntalaisten terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Se tarjoaa laaja-alaisen katsauksen kunnan väestön hyvinvoinnin tilasta, keskeisistä hyvinvointihaasteista sekä toimenpiteistä, joilla näihin haasteisiin pyritään vastaamaan.

Hyvinvointisuunnitelman keskeinen tavoite on vahvistaa kuntalaisten elämänlaatua ja vähentää hyvinvointieroja tukemalla monialaisen yhteistyön ja ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämistä. Suunnitelma toimii samalla kuntastrategian keskeisenä osana, ja sen toteuttaminen on kunnan lakisääteinen velvollisuus. Tämä mahdollistaa pitkäjänteisen kehitystyön, jolla voidaan vaikuttaa kuntalaisten hyvinvointiin positiivisesti ja tasapuolisesti.

Suunnitelman tausta ja lainsäädäntö

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman tekeminen perustuu lakiin. Hyvinvointisuunnitelman laatiminen perustuu lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (laki 612/2021) sekä kuntalakiin. Kunnat kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaisesti ”Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla.” Myös kuntalain 37 §:ssä mukaisesti kuntastrategiassa tulee huomioida kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6 §:ssä kunnille on säädetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä seuraavanlaisia tehtäviä.

- Ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä omassa toiminnassaan.
- Strategisessa suunnittelussa asetettava tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet.
- Tehtävä päätösten vaikutusten ennakkoarviointi ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen kohdistuvista päätöksistä väestöryhmittäin.
- Nimettävä terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutaho.
- Seurattava asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.
- Raportoitava valtuustolleen vuosittain hytestä ja valmisteltava valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja –suunnitelma.
- Tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteisteistyötä hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan sekä tehtävä yhteistyötä alueella toimivien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.
- Kunnan on edistettävä hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Osallistuttava vuosittaisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskeviin neuvotteluihin

Lisäksi useissa erityislaeissa on säädöksiä etenkin kunnan roolista edistää kuntalaisten hyvinvointia.

Suunnitelman laadinta ja toteutus

Hyvinvointisuunnitelma laaditaan monivaiheisena prosessina, jossa analysoidaan kattavasti kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä koskevat lähtötiedot, nykyiset palvelurakenteet sekä hyvinvoinnin edistämisen toimet. Prosessiin kuuluvat seuraavat keskeiset vaiheet:

Alkukartoituksessa ja nykytilan analyysissa kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa arvioidaan hyödyntäen muun muassa THL:n sairastavuustietoja ja TEA-viisaria sekä Sotkanet-tietokantaa. Tämä vaihe paljastaa alueen keskeiset hyvinvointihaasteet ja erityistarpeet. Puolankalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilaa kuvaava hyvinvointikertomus on hyväksytty valtuustossa 3.6.2024.

Kuntakohtaiset tavoitteet ja painopisteet määritellään yhteistyössä kunnan eri toimialojen kanssa. Konkreettiset toimenpiteet laaditaan tavoitelähtöisesti, ja niiden yhteyteen kirjataan vastuuhenkilöt, aikataulut sekä resurssitarpeet. Tavoitteena on kehittää palveluja ja toimintamalleja, jotka vastaavat alueellisiin tarpeisiin ja edistävät kuntalaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti vuosittain suppean hyvinvointikertomuksen avulla. Tällä tavalla voidaan reagoida nopeasti mahdollisiin muutostarpeisiin ja arvioida, miten suunnitellut toimenpiteet ovat tukeneet kuntalaisten hyvinvointia.

Hyvinvointikertomus ja-suunnitelma ovat osa kuntastrategiaa

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma ovat osa kunnan strategista johtamista. Ne ovat työvälineitä, joilla voi suunnitella, seurata, arvioida ja raportoida kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen huomiointi kunnan strategia-asiakirjassa ei yksistään riitä viemään hyte-työtä käytännön toimintaan. Strategia on toimintaa ohjaava sateenvarjo, mutta esimerkiksi talousarviossa ja toimintasuunnitelmissa määritellään tavoitteet, mittarit ja ennen kaikkea resurssit hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Hyvinvointikertomustyön osaksi kannattaa liittää kunnassa tehtäviä muita hyvinvointiin liittyviä suunnitelmia, ohjelmia ja raportointeja. Usein eri suunnitelmilla on esimerkiksi yhteiset toimijat, tavoitteet, toimet ja seurantamittarit.

Hyvinvointityötä tehdään yhdessä

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laatii yleensä hyvinvointiryhmä tai muu monialainen ryhmä. Monialaisen työn avulla:

saadaan kaikki hajallaan oleva tieto kunnan elinvoimasta, kuntalaisten hyvinvoinnista ja toimintakyvystä

tiedon tulkinta onnistuu

kaikki toimijat hyväksyvät tavoitteet, jotka syntyvät kertomuksen tuloksena

kaikki toimijat sitoutuvat toimenpiteisiin.

Kertomuksessa ovat mukana kunnan hyvinvointiryhmän johdolla kunnan kaikki toimialat, järjestöt, seurakunnat ja muut mahdolliset toimijat kuten esimerkiksi yritykset. Mukana ovat myös luottamushenkilöt, jotka käsiteltävät hyvinvointikertomuksen ja tekevät päätöksen sen toteuttamisesta eli hyvinvointisuunnitelmasta.

Ylimmän johdon, toimialajohdon ja poliittisen päätöksenteon sitoutuminen, muun henkilöstön ohella, hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen takaa kokonaisuuden, jonka pohjalta kunnassa toteutetaan laadukasta ja asetettujen tavoitteiden mukaista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen vaatii kaikkien kunnan toimialojen yhteistyötä. Myös kuntalaisilla on vastuu oman hyvinvoinnin edistämisestä. Kuntalaiset voivat mahdollisuuksien mukaan osallistua esimerkiksi järjestöjen tai erilaisten neuvostojen kautta. Kuntalaisilta voi kerätä kokemuksellista tietoa ja pohtia yhdessä saatuja tuloksia.

Kuva 3. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyö kunnassa

Lähde: Kuntaliitto, Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät

Hyvinvointisuunnitelma- ja kertomus prosessina

Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Kunnan on toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa.

Hyvinvointisuunnitelma on kuntastrategian osa, joka

- kuvaa valtuustokausittaiset tavoitteet ja toimenpiteet
- voi sisältää myös muita vapaaehtoisia tai lakisääteisiä hyvinvointia tukevia suunnitelmia.

Hyvinvointikertomus kuvaa tiiviisti johtopäätöksineen

- kunnan toteuttamaa hyvinvointipolitiikkaa, käytettyjä resursseja ja yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa
- väestön terveyttä ja hyvinvointia
- väestöryhmien välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja
- terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden muutoksia
- palvelujärjestelmän toimivuutta ja kykyä vastata hyvinvointitarpeisiin
- ehkäisevän työn vaikutuksia kustannuksiin sekä kunnan elinvoimaan

Jos hyvinvointisuunnitelma tehdään erikseen, ei hyvinvointikertomuksen yhteydessä:

- Työryhmä kerää hyvinvointiryhmän tai osallistumisen kautta saadut ehdotukset ja kommentit tavoitteista, toimenpiteistä ja seurantamittareista.
- Työryhmä päättää ja tekee suunnitelman lopullisista tavoitteista, toimenpiteistä ja seurantamittareista.
- Valtuusto hyväksyy hyvinvointisuunnitelman.

Valtuustokauden lopussa laaja hyvinvointikertomus kuvaa hyvinvoinnin tilaa, kokoa tehdyn työn ja ehdottaa pitkän aikavälin tavoitteet seuraavalle valtuustolle. Uusi valtuusto tarkentaa laajan hyvinvointikertomuksen vuosittain tavoitteet ja seuraa niiden toteutumista. Tämä Puolangan hyvinvointisuunnitelma sisältää lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita seuraavalle valtuustolle, joita on hyvä tarkastella vuosittaisen hyvinvointiraportin yhteydessä ja tarkentaa painopisteitä ja toimenpiteitä sen tulosten mukaisesti. Nyt laadittava hyvinvointisuunnitelma on hyvä pohja myös uuden kuntastrategian laadintaa ajatellen.

Osa 2 Kuntalaisten hyvinvointi eri mittareilla kuvattuna

Kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa voidaan tutkia monilla eri mittareilla. Hyvinvointityön vaikuttavuutta kuvataan usein TEA-viisarin (THL) ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosan eli HYTE-kertoimen avulla, joiden tuloksia kuvataan Puolangan kohdalta hieman myöhemmin. Tässä osassa on esiteltynä neljä erilaista, hieman toisesta näkökulmasta hyvinvointia ja terveyttä kuvaava tutkimusta ja niistä kuntakohtaisia ja valtakunnallisia tuloksia taustatiedoksi.

Kuntaliiton hyvinvointi-indikaattori koostuu kolmesta osa-alueesta, jotka ovat: elintaso, yhteisyyssuhteet ja itsensä toteuttaminen. Kunkin osa-alueen sisällä on useampi erillinen mittari. *Terveyden ja hyvinvointilaitoksen PYLL-indeksi* eli hyvinvoinnin ja terveyden kompassi mittaa kuolleisuutta laskemalla ennalta esiintyneiden kuolemien perusteella vältettävissä olevat ennenaikaisesti menetetyt elinvuodet (PYLL Potential Years of Life Lost). *Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksessa* yhtenä osa-alueena mitattiin kuntalaisten luottamusta päättäjiin, sekä päätöksentekoon. Puolangan kunnan ja useampana vuonna Taloustutkimuksella teettämä *asukaskysely* kuvaa kuntalaisten näkemyksien palveluista ja elinympäristöstä sekä niiden kehittämisestä.

Kainuun hyvinvointikysely 2025

Kuntalaisilla oli mahdollisuus osallistua hyvinvointisuunnitelman laadintaan vastaamalla Kainuun hyvinvointialueen ja Kainuun kuntien yhteiseen hyvinvointikyselyyn, joka toteutettiin alkuvuodesta 2025. Puolangalta kyselyyn vastasi 70 henkilöä, joista 80 % oli naisia. Vastaajista iältään oli 30–65- vuotiaita oli 61 % ja 66–75- vuotiaita 26 %.

Elämänlaatu ja tyytyväisyys

- 77,6 % arvioi elämänlaatunsa hyväksi tai erittäin hyväksi.
- Kaikista tyytyväisimpiä oltiin asuinympäristöön (80 %) ja itseensä (76 %)
- Hyvinvointia tukevat erityisesti perhe, terveyspalvelut, liikuntamahdollisuudet ja luonnon läheisyys.

Hyvinvointia heikentävät tekijät

- Suurimpia huolenaiheita ovat terveyspalvelujen tulevaisuus, pitkät välimatkat, hintojen nousu ja epävarmuus taloudellisesta tilanteesta.

- Moni kokee epävarmuutta hyvinvointialueuudistuksen vaikutuksista paikallisiin terveyspalveluihin.
- Ikääntyminen ja siihen liittyvät terveyshaasteet mainittiin hyvinvointia heikentävänä tekijänä.

Turvallisuus

- 91,3 % vastaajista kokee asuinympäristönsä melko tai erittäin turvalliseksi.
- Suurimpia turvallisuuteen vaikuttavia huolia ovat tietoliikennehäiriöt, liukkaus, sairauskohtaukset ja sähkökatkot.
- Lisäksi pelkoa aiheuttavat terveyspalvelujen heikentyminen, taloudellinen epävarmuus ja ikääntymisen mukanaan tuomat terveydelliset haasteet.
- Turvallisuuden tunnetta tukevat hyvät terveyspalvelut, läheiset ihmissuhteet, yhteisöllisyys, luonnon läheisyys ja liikuntamahdollisuudet.
- Monet kotitaloudet ovat varautuneet häiriötilanteisiin varaamalla polttopuita, vettä ja ruokaa sekä hankkimalla varavirtalähteitä ja taskulamppuja.

Liikunta ja kulttuuri

- 64,3 % liikkuu hengästyttävästi vähintään kaksi kertaa viikossa, ja 67,7 % harjoittaa lihaskuntoa säännöllisesti.
- Luonto on tärkein liikuntaympäristö, ja suosittuja liikuntamuotoja ovat mm. kävely, hiihto ja kuntosaliharjoittelu.
- Kulttuuripalvelut, erityisesti kirjasto, ovat monelle merkityksellisiä.
- 44,3 % arvioi paikallisen kulttuuritarjonnan hyväksi tai erittäin hyväksi.

Osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet

- Vain 28,6 % kokee voivansa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kunnassa.
- Julkisiin palveluihin liittyen vaikutusmahdollisuudet nähdään parempina: 67,2 % kokee voivansa vaikuttaa niihin ainakin jossain määrin.

Haaveet

- Monet haaveilevat hyvästä terveydestä, toimintakyvyn säilyttämisestä ja turvallisesta vanhuudesta
- Parempi taloustilanne, velattomuus ja parempi työ ovat monien tavoitteina
- Unelmissa on omakotitalon myynti tai hankinta, muutto maalle tai kaupunkiin, sekä turvallinen ja viihtyisä asuinpaikka
- Lapsista ja lastenlapsista huolehtiminen sekä läheisten hyvinvointi ovat tärkeitä
- Toiveena on uran kehittäminen, täysipäiväinen yrittäjyys ja työpaikan löytyminen läheltä kotia
- Moni haaveilee matkustelusta, uusien asioiden oppimisesta ja uusista elämän kokemuksista

Puolangalla on vahva yhteisöllisyys ja hyvä peruspalveluiden tilanne, mutta huoli tulevaisuudesta on merkittävä. Erityisesti terveyspalvelujen jatkuvuuteen liittyvät epävarmuudet sekä taloudelliset paineet kaipaavat ratkaisuja. Liikunta- ja kulttuuripalvelut ovat tärkeitä hyvinvoinnin ylläpitämisessä, ja niiden saavutettavuutta on syytä kehittää edelleen.

Osan 8 liitteessä 1 puolankalaisten vastauskooste.

Kuntaliiton hyvinvointi-indikaattori

Tausta-aineistona ja yhdenlaisena datana toimii Kuntaliiton hyvinvointi-indikaattori, joka on koonti-indikaattori laaja-alaisen hyvinvoinnin mittaamiseksi. Se kuvaa tuoreinta käytettävissä olevaa tietoa hyödyntäen läpileikkausta kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta. Kuntaliiton hyvinvointi-indikaattorin tulokset eivät suoraan vaikuta hyte-kertoimen laskentaan.

Muuttujiksi on pyritty valitsemaan mahdollisimman hyvin osa-alueita kuvaavat indikaattorit. Indikaattorissa on suhteutettu keskivertovastauksia siten, että keskiarvo saa arvon 100 ja keskivertoa huonommat tulokset alle 100 ja keskivertoa paremmat tulokset suuremman arvoin kuin 100.

Indikaattoriin on valittu tekijöitä, jotka eivät perustu kyselyvastauksiin ja jotka ovat saatavissa lähes kaikista kunnista. Hyvinvointi-indikaattori päivitetään kaksi kertaa vuodessa, keväisin ja syksyisin, niiden taustamuuttujien osalta, joista on saatavissa uutta tietoa.

Kuntaliiton hyvinvointi-indikaattori koostuu kolmesta osa-alueesta, jotka ovat: elintaso, yhteisyyssuhteet ja itsensä toteuttaminen. Kunkin osa-alueen sisällä on useampi erillinen mittari.

Elintaso (having):

- Veronalaiset tulot, /1000as
- Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvat henkilöt, %asukkaista
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- Sairastavuus-indeksi, ikävakioitu
- Ahtaasti asuvat %
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Yhteisyyssuhteet (loving):

- Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä / 1 000 asukasta Ind 2458 +
- Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, psykiatria / 1000 18 vuotta täyttänyttä
- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / as
- Yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista

Itsensä toteuttaminen (being):

- Äänestysaktiivisuus
- Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
- Kirjastolainausten kokonaismäärä

Puolangan kuntakohtaiset tulokset vuosina 2015-2022. Ensimmäisessä sarakkeessa kuvattu kunkin vuoden kolmen osa-alueen keskiarvo ja seuraavat sarakkeet kertovat yksityiskohtaisemmin having (elintaso), loving (yhteisyyssuhteet) ja being (itsensä toteuttaminen) saaman keskiarvon kunakin vuonna.

Having-Loving-Being indeksi osuudet

Vuosi	Avg. Hyvinvointi-index	Avg. Having-index	Avg. Loving-index	Avg. Being-index
2022	74	86	66	93
2021	71	85	63	91
2020	69	84	62	88
2019	86	84	86	102
2018	92	89	97	98
2017	85	87	89	93
2016	91	88	98	96
2015	85	85	90	95
Total	**82**	**86**	**81**	**94**

Viimeistä neljää vuotta tarkastellen vuonna 2019 Puolangan tulos oli 86 jättäen taakseen 19 muuta kuntaa. Vuonna 2020 Puolanka sai maan huonoimman tuloksen (69) ja samoin vuonna 2021 Puolanka sai maan huonoimman tuloksen (71). Vuonna 2022 maan toiseksi huonoimman (74).

Kainuun hyvinvointialueen ja kaikkien Kainuun kuntien vuoden 2022 hyvinvointi-indeksit. Tämä on tuorein saatavissa oleva tieto. Ensimmäisessä sarakkeessa kuvattu kunkin vuoden indeksien keskiarvo ja seuraavat sarakkeet kertovat yksityiskohtaisemmin having (elintaso), loving (yhteisyyssuhteet) ja being (itsensä toteuttaminen) saaman arvon.

Vuosi	Avg. Hyvinvointi-index	Avg. Having-index	Avg. Loving-index	Avg. Being-index
⊟ 2022	91	97	87	98
⊟ Kainuun hyvinvointialue	91	97	87	98
Hyrynsalmi	93	95	100	90
Kajaani	90	98	85	96
Kuhmo	94	100	86	100
Paltamo	88	95	82	96
Puolanka	74	86	66	93
Ristijärvi	100	101	102	97
Sotkamo	100	105	91	105
Suomussalmi	91	96	82	103
Total	91	97	87	98

Puolanka jäi viimeiselle sijalla Kainuun kunnista tässä vertailussa. Being (itsensä toteuttaminen) oli hyvin samoissa lukemissa muiden kuntien kanssa, mutta loving (yhteisyyssuhteet) arvo on Puolangalla selkeästi muista kuntia heikompi. Samoin having (elintaso) arvo on kaukana Kainuun muista kunnista.

Hyvinvoinnin ja terveyden kompassi

Terveydentilan yksi perusosoitin muodostuu kuolleisuuden mittaamisesta. Kuolleisuutta mitataan laskemalla ennalta esiintyneiden kuolemien perusteella vältettävissä olevat ennenaikaisesti menetetyt elinvuodet (PYLL Potential Years of Life Lost).

Menetykset ilmoitetaan PYLL-indeksin muodossa = menetetyt elinvuodet/ 100 000 asukasta/ vuosi. Näin saadaan tieto yleisimmistä varhaisia kuolemia aiheuttavista syistä, jotka voitaisiin kokonaan estää tai hoitaa siten, ettei niihin tarvitsisi turhaan kuolla. PYLL-indeksi tekee näkyväksi menetetyt elinvuodet kunnittain.

PYLL-tuloksissa Kainuun hyvinvointialueen tietoja verrataan koko maan tietoihin ja kuntien tuloksia Kainuun hyvinvointialueen tietoihin. Kokonaiskuvassa Kainuu sijoittuu vertailussa sijalle 22., 23 hyvinvointialueen joukossa. Ainoa vertailussa taakse jäävä hyvinvointialue, on Etelä-Savo.

Vuosien 2018-2022 aikajaksolla Kainuun ennenaikaisesti menetetyistä elinvuosista 77 % olisi ollut vältettävissä. Pääasialliset syyt vältettävissä olleisiin menetyksiin voidaan jakaa seuraaviin luokkiin: verenkiertoelinten sairaudet 25 %, tapaturmat ja väkivalta 24 %, alkoholi ja huumeet 22 %, pahanlaatuiset kasvaimet 18 %, Covid-19 1 % ja muut 10 %.

Ennenaikaisten menetettyjen elinvuosien syissä on tapahtunut muutosta ja kehitystä seurantavuosien aikana. Verenkiertoelinten sairauksien menetyksissä Kainuu pärjää selvästi maan keskitasoa heikommin, etenkin miesten osalta. Kainuun miesten tapaturmaiset menetykset ovat huomattavan suuret, kun taas naisten ovat alle maan keskitason. Kainuun naisten päihdemenetykset ovat selvästi yli maan keskitason, kun taas miesten menetykset ovat maan keskitasoa. Syöpämenetyksissä Kainuun naiset ovat yli maan keskitason ja miehet maan keskitasoa. Kainuun naisten menetykset ovat miesten menetyksiä suuremmat.

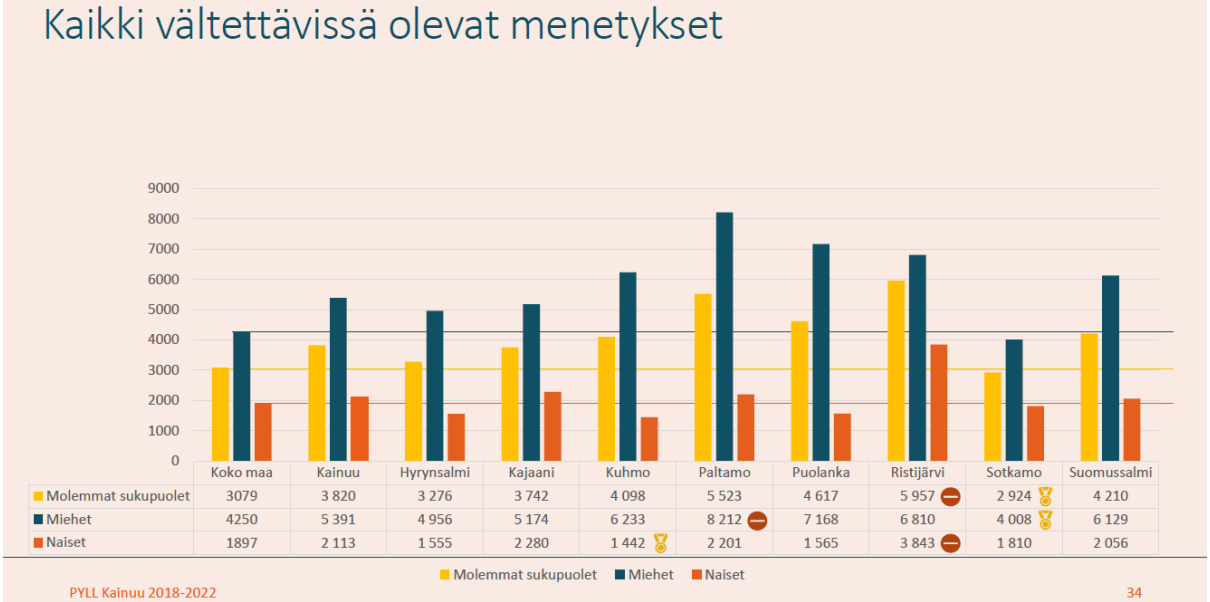

Uusimmalla tutkimusjaksolla Puolangan miesten vältettävissä olleiden menetysten määrä oli Kainuun toiseksi korkein, kun taasen naisten menetysten määrä oli jaetulla toiseksi parhaimmalla sijalla. Tarkasteltaessa molempia sukupuolia yhteenlaskettuna, olimme Kainuussa kolmanneksi heikoin eli vältettävissä olleita menetyksiä oli kolmanneksi eniten kaikista kunnista.

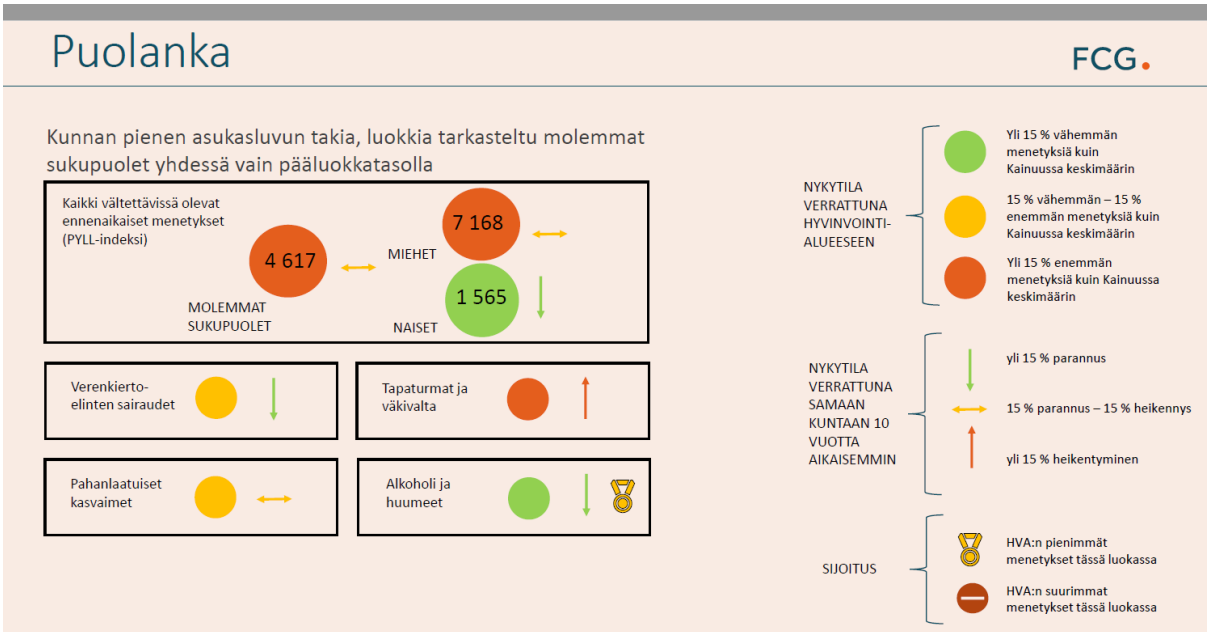

Kainuun tuloksia tarkastellessa Puolangan kunta ei ollut kovinkaan monessa kohdassa huonoin eikä paras vaan useimmin keskikastissa, mikä on hyvä uutinen. Tutkimusjaksot olivat aina viisi vuotta kerrallaan 1998-2002, 2008-2012 ja 2018-2022. Kaksi ensimmäistä tutkimusjaksoa on jo suhteellisen vanhoja eikä kerro tämän hetken tilanteesta eikä viime vuosien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteistä kovinkaan paljon. Pitkä tutkimusjakso antaa paljon tietoa kuntalaisten tilanteen kehittymisestä pitkällä aikavälillä ja kertoo, onko suunta ollut parempaan vai heikompaan suhteessa aiempiin tutkimusvuosiin.

Kaikissa kohdissa Puolangalta ei ole saatu mitattua tulosta pienen asukasluvun ja samalla vähäisen otannan takia. Näissä kohdissa täytyy katsoa koko hyvinvointialueen lukuja. On myös huomattava, että pienessä kunnassa muutamakin tapaus itse kussakin kohdassa nostaa/laskee tilaston arvoja suhteessa enemmän kuin isommassa kunnassa. Tämän takia myös vuosittaiset heitot suuntaan ja toiseen voi selittyä muutamilla yksitäisillä tapauksilla eikä voi pitää yhtä suuntaa antavina ja luotettavina kuin isommissa kunnissa. Isossa kuvassa tämä PYLL-indeksi ei anna kovinkaan paljon tietoa Puolangalla erityistä huomiota vaativiin asioihin. Kokonaisuudessaan Kainuussa on paljon korjattavaa ennenaikaisesti menetettyjen elinvuosien osalta.

Puolangalla alkoholin ja huumeiden aiheuttamat ennenaikaiset menetykset olivat koko hyvinvointialueen pienimmät ja parannusta 10 vuotta aiempaan tutkimusjaksoon oli yli 15 %. Verenkiertoelinten sairaudet olivat lähteneet laskuun yli 15 % parannuksella aiempaan tutkimusjaksoon. Pahanlaatuisten kasvainten aiheuttamien ennenaikaisten menetysten muutos oli pysynyt +/- 15 % suhteessa Kainuun muihin kuntiin ja suhteessa Puolangan aiempaan tutkimusjaksoon. Tapaturmien ja väkivallan aiheuttamien ennenaikaisten menetysten määrä oli kasvanut yli 15 % suhteessa aiempaan tutkimusjaksoon ja menetyksiä oli 15 % tai enemmän suhteessa Kainuun muihin kuntiin.

Kootusti voidaan sanoa, että verrattuna sekä koko maa että Kainuun hyvinvointialueen tuloksiin, Puolangan naiset pärjäävät suhteellisen hyvin, mutta miehet selvästi heikommin. Puolangan selkeä vahvuus on matalat menetykset alkoholiin ja huumeisiin.

Kuntaliiton Kuntalaistutkimus 2024

Puolanka oli mukana Kuntaliiton järjestämässä Kuntalaistutkimuksessa 2024. Tutkimuksessa oli mukana 46 erilaista kuntaa ympäri Suomen, joista 11 kuntaa oli alle 5 000 asukkaan kuntia, johon Puolankakin kuului. Vastaajia oli yhteensä 10 500, joista puolankalaisia 125.

Puolanka sijoittui kaikista tutkimuskunnista neljännelle (4.) sijalle, kun mitattiin palveluiden hoitoa ja kahdeksanneksi (8.) mitattaessa niiden saavutettavuutta.

Tutkimuksessa kunnan palvelut oli jaettu kolmeen kategoriaan: koulutuspalveluihin, kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluihin sekä teknisiin palveluihin. Asteikolla 1-5 puolankalaisten tyytyväisyys palveluihin oli 3,86, mikä oli siis 4. paras.

Kolmeen eri kategoriaan jaettuna palvelut saivat alla olevat arvosanat.

Tyytyväisyys koulutuspalveluihin 3,97

sisältäen: varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus (lk 1-6), perusopetus (lk 7-9), erityiskoulu, erityisopetus, erityisluokalla tms., aamu- tai iltapäivätoiminta, esi- ja perusopetuksen, koulukuljetukset, lukiokoulutus ammatillinen koulutus, oppilas-/opiskelijahuolto

Tyytyväisyys kulttuuri ja vapaa-aikapalveluihin 4,24

sisältäen: kansalais- ja työväenopistot, kirjasto- , kulttuuri-, liikunta ja nuorisopalvelut, taiteen perusopetus

Tyytyväisyys teknisiin palveluihin 3,64

sisältäen: kunnallinen asuntotarjonta, kunnallinen tonttitarjonta, rakennusvalvonta, kaavoitus, joukkoliikennepalvelut, teiden ja katujen hoito, kevyen liikenteen väylät ja ulkoilureitit, viheralueet, ympäristön siisteys, ympäristönsuojelu, jätehuolto vesihuolto ja viemäröinti, energia- ja lämpöhuolto

Asteikolla 1-5 yleinen palvelujen saavutettavuus sai arvosanan 4,01, mikä oli tutkimuksen 8. paras tulos. Koulutuspalvelujen saavutettavuus 4,03, kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen saavutettavuus 4,17 ja teknisten palvelujen saavutettavuus 3,72.

Samassa tutkimuksessa selvitettiin myös kuntalaisten näkemyksiä sote-palveluihin. Tässä Puolanka sai tutkimuksen parhaat arvot eli ensimmäisen (1.) sijan. Puolankalaisten vastaajien keskiarvo sote-palveluita arvioitaessa oli 3,06 (asteikolla 1-5).

Tutkimuksessa sote-palveluita arvioitiin viidestä eri näkökulmasta. Puolankalaiset antoivat seuraavat arvosanat kustakin kohdasta:
- Tiedot sotepalveluista on helposti löydettävissä, 3,03
- Asiointi sotepalveluissa toimii yhtä hyvin kuin ennen uudistusta, 3,25
- Julkisia terveyspalveluja on tarjolla riittävästi, 3,36
- Ikäihmisten palveluja on tarjolla riittävästi, 2,93

Laadukkaiden ja tasapuolisten sotepalvelujen varmistaminen on tärkeämpää kuin palvelupisteiden säilyminen oman kuntani alueella (% vastanneista), 2,73

Tutkimuksessa yhtenä osa-alueena mitattiin kuntalaisten luottamusta päättäjiin, sekä päätöksentekoon. Puolanka sijoittui 6. mitattaessa luottamusindeksiä. Puolanka nousi kärkisijoille etenkin mitattaessa päätöksenteon viestintää riittävän ajoissa, sekä luottamusta poliittisiin päättäjiin. Puolangalla myös vakaasti uskotaan luottamushenkilöiden ajavan vilpittömästi kunnan parasta.

Tämän Kuntalaistutkimuksen 2024 mukaan Puolanka menestyy erittäin hyvin sote-palveluissa. Tutkimuksen paras kunta tässä kategoriassa kertoo tämänhetkisestä hyvästä tilanteesta sote-palveluiden osalta. Menestyimme hyvin myös kunnan palveluiden järjestämistä ja niiden saavutettavuutta mitattaessa. Sijoitukset 4. ja 8. tutkimukseen osallistuneiden 46 kunnan joukosta voidaan pitää hyvänä tuloksena. Tämä kertoo, että itse palvelut ja saavutettavuus ovat hyvällä mallilla. Kuntalaisten luottamus päättäjiin ja päätöksentekoon (6. sija) kertoo, että myös kyseisellä sektorilla on asioita tehty oikein suhteessa kuntalaisiin. Kokonaisuudessaan tämän tutkimuksen anti ei anna aihetta suurempiin tai ainakaan nopeita toimia vaativiin korjausliikkeisiin ja kertoo, että niin sote- kuin kuntapalvelut ovat kuntalaisten mielestä hyvällä mallilla.

Kuntalaisten näkemykset palveluista ja elinympäristöstä

Puolangan kunta toteutti elokuussa 2024 Taloustutkimuksen asukaskyselyyn, jossa kartoitettiin asukkaiden näkemyksiä, tarpeita ja kokemuksia kunnan palveluista ja elinympäristöstä. Tutkimus on osa kunnan ja asukkaiden välistä vuorovaikutusta, joka edistää kuntalaisten osallistumisen ja vaikuttamista.

Kyselyn kohderyhmän muodostivat Puolangan 15 vuotta täyttäneet vakituiset asukkaat. Vastaajia oli 189. Kyselyn tulokset on painotettu sukupuolen ja iän perusteella, vastaamaan kunnan väestörakennetta. Tutkimus toteutettiin Puolangan kunnassa nyt kolmatta kertaa, aiemmat

kyselyt toteutettiin vuosina 2022 ja 2020. Kyselyn vertailuaineistona toimii Taloustutkimuksen muihin kuntiin tehdyt vastaavat asukaskyselyt.

Kokonaiskuvassa asukkaat ovat tyytyväisiä elämäänsä Puolangalla. Tuloksista nousi erityisesti tyytyväisyys terveyspalveluihin, etätyömahdollisuuksiin, vapaa-ajan tekemiseen, somenäkyvyyteen, sekä arjen asioiden hoitoon. Kritiikkiä kunta sai kuitenkin vetovoimaisuudesta, sekä palveluiden tarjonnasta.

Puolangan kunnan suositteluhalukkuus on hieman vertailuaineistoa matalampi, mutta kehittynyt vuodesta 2022, jolloin kysely viimeksi tehtiin. Yli puolet voisivat olla kiinnostuneita osallistumaan asuinkunnan asioiden kehittämiseen jossain määrin, joka myös lisääntyi vuodesta 2022.

Osa 3 Katsaus kunnan nykytilaan

Kunnan ja kuntalaisten nykytilan kuvaus luo pohjan hyvinvoinnin edistämisen suunnittelulle. Tässä osassa kuvataan keskeiset tiedot, jotka antavat kattavan kuvan kunnan väestön hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista taustatekijöistä. Kunnan hyvinvointityön painopisteisiin ja resursseihin vaikuttavat mm. kunnan talous, väestörakenne, kuntalaisten sosiaalinen ja taloudellinen tilanne, palveluiden saatavuus ja käyttö, elinympäristö, turvallisuus ja yhteisöllisyys, hyvinvoinnin kehitys ja haasteet.

Talous

Puolangan kunnan taloudellinen tilanne vuosina 2022–2024 on ollut vakaa ja kunnalla on säilynyt yleisesti ottaen vakaa taloudellinen perusta. Kunnan pitkän aikavälin taloussuunnitelmissa vuosien 2024–2025 odotetaan hieman ylijäämäisiä tuloksia, mutta kuntien yleinen talouspaine Suomessa saattaa tuoda muutoksia valtionrahoitukseen tulevina vuosina, mikä voi vaikuttaa myös Puolangan kunnan tulevaisuuden suunnitelmiin. Lainakanta vuonna 2024 oli 2 344 €/as.

Vuoden 2025 talousarvio on ylijäämäinen, sillä budjetin ennustetaan päätyvän noin 0,5 miljoonan euron ylijäämään. Verotulojen arvioidaan olevan 5,16 miljoonaa euroa ja valtionosuuksien 4,48 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 talousarvion merkittävin muutos on työllisyyspalveluiden siirtyminen kuntien vastuulle, mikä on otettu huomioon rekrytoinneilla ja työjärjestelyillä.

Investointeja tehdään aiempia vuosia vähemmän, ja ne keskittyvät pääasiassa kunnan verkostojen kunnostukseen ja pieniin rakennusten korjaushankkeisiin. Suurin yksittäinen investointi on bioterminaalin loppuunsaattaminen. Kunnan tytäryhtiöistä Honkainfra Oy toteuttaa lähes 20 miljoonan euron biokaasuinvestoinnin, jonka on määrä valmistua kesään 2026 mennessä. KOY Puolangan Vuokratalojen osalta jatketaan pitkäjänteistä suunnittelua, jotta asuntokanta pysyy oikean kokoisena ja laadukkaana.

Vaikka kunnan talous on vuoden 2025 osalta vakaa, pitkällä aikavälillä talouden haasteet kasvavat. Erityisesti hyvinvointialueen tiukka rahoitustilanne voi vaikuttaa sosiaali- ja terveyspalveluihin. Tulevaisuuden kannalta uudet mahdolliset tulonlähteet, kuten tuulivoimahankkeet, ovat tärkeää.

Puolangan kunnassa hyödynnettiin ensimmäistä kertaa osallistuvaa budjetointia, osana vuoden 2025 talousarvion valmistelua. Kuntalaiset saivat ehdottaa ja äänestää, miten 15 000 euron

määräraha käytetään. Osallistavan budjetoinnin äänestyksen voitti idea koirapuiston kehittämisestä.

Väestö

Puolangan kunnan väestökehitys vuosina 2022-2024 osoittaa edelleen loivaa laskusuuntaa, joka on jatkunut jo pidempään. Vuonna 2022 kunnan asukasluku oli noin 2 491, ja vuodelle 2024 arvioidaan edelleen vähenevää suuntaa.

Väestörakenteessa merkittävin osuus koostuu vanhusväestöstä: yli 65-vuotiaiden määrä on huomattavasti suurempi kuin valtakunnallinen keskiarvo, ja lasten ja lapsiperheiden osuus asukkaista on verrattain pieni. Aikuisten, erityisesti työikäisten, määrä vähenee, mikä vaikuttaa myös kunnan palvelurakenteeseen ja talouteen. Väestöennusteet ennakoivat, että väestön pieneneminen jatkuu tulevina vuosina, ja näin ollen vanhusväestön osuus kasvaa edelleen, työikäinen väestö ja lapsiperheiden määrä vähenevät.

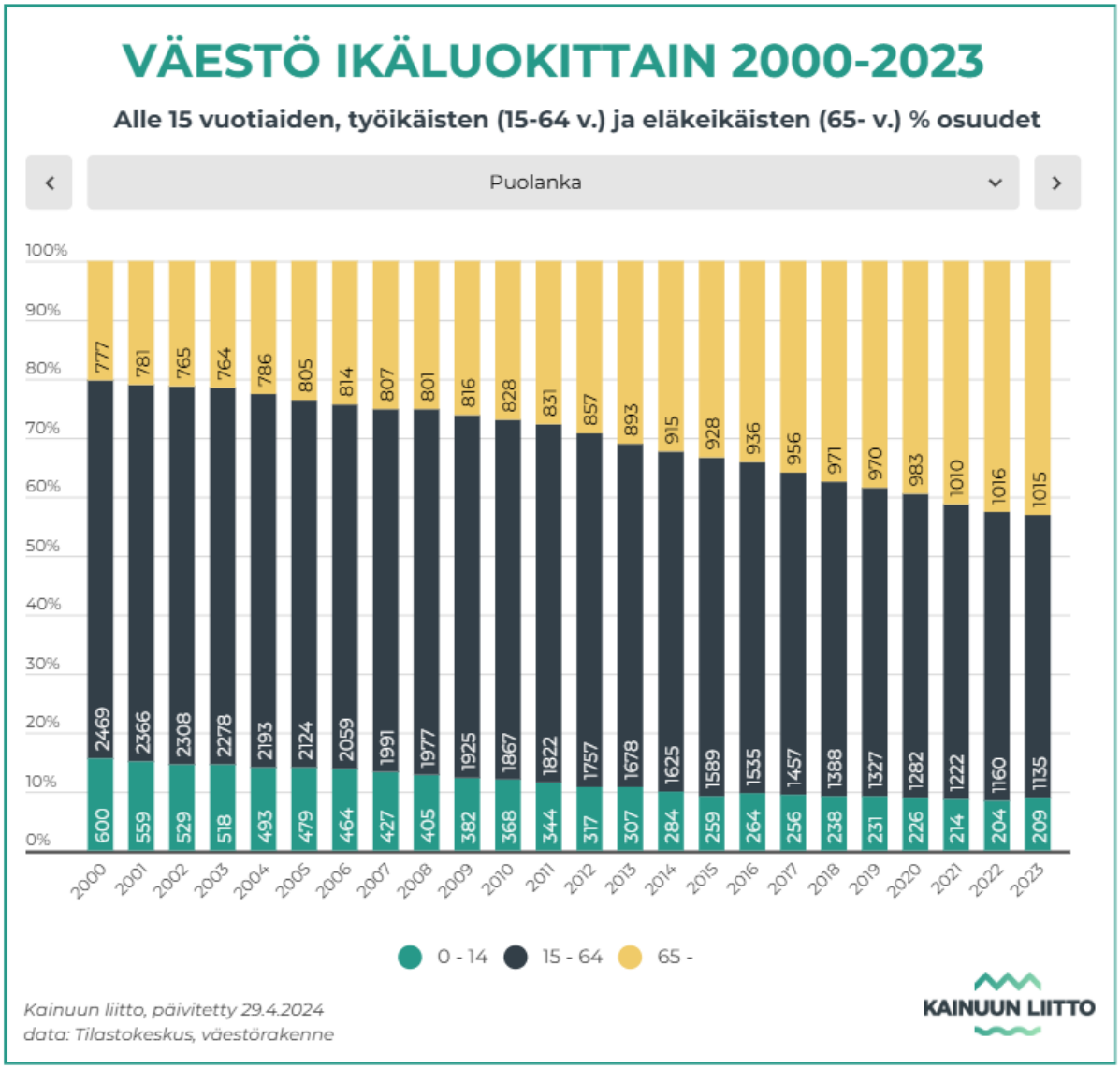

Väestöjakauma Puolangalla vuosina 2000–2023

Työikäisten määrä on laskenut jyrkästi vuodesta 2000, jolloin heitä oli 2469, vuoteen 2023, jolloin heitä oli enää 1135. Tämä tarkoittaa työikäisten määrän puolittumista 23 vuoden aikana.

Väheneminen on jatkuvaa ja tasaista, mikä kertoo työikäisen väestön poismuutosta sekä ikääntymisestä.

Eläkeikäisten määrä on kasvanut tasaisesti koko ajanjakson. Vuonna 2000 eläkeikäisiä oli 777, ja vuoteen 2023 mennessä määrä nousi 1015:een. Eläkeikäisten osuus väestöstä on selvästi kasvanut ja lähenee jo työikäisten määrää. Alle 15-vuotiaiden määrä on pudonnut merkittävästi, 600:sta vuonna 2000 vain 209:ään vuonna 2023. Tämä kuvaa syntyvyyden laskua ja nuorten vähenemistä alueella. Puolangan väestö ikääntyy ja vähenee, mikä näkyy erityisesti työikäisten ja nuorten määrän laskuna sekä eläkeikäisten osuuden nousuna. Tämä on tyypillinen kehitys monille muullekin harvaan asutuille alueille Suomessa.

Työikäisen väestön vähentyminen ja nuorten määrän lasku tuo omanlaiset haasteet alueen elinvoimaisuuden ja palveluiden säilyttämisen näkökulmasta.

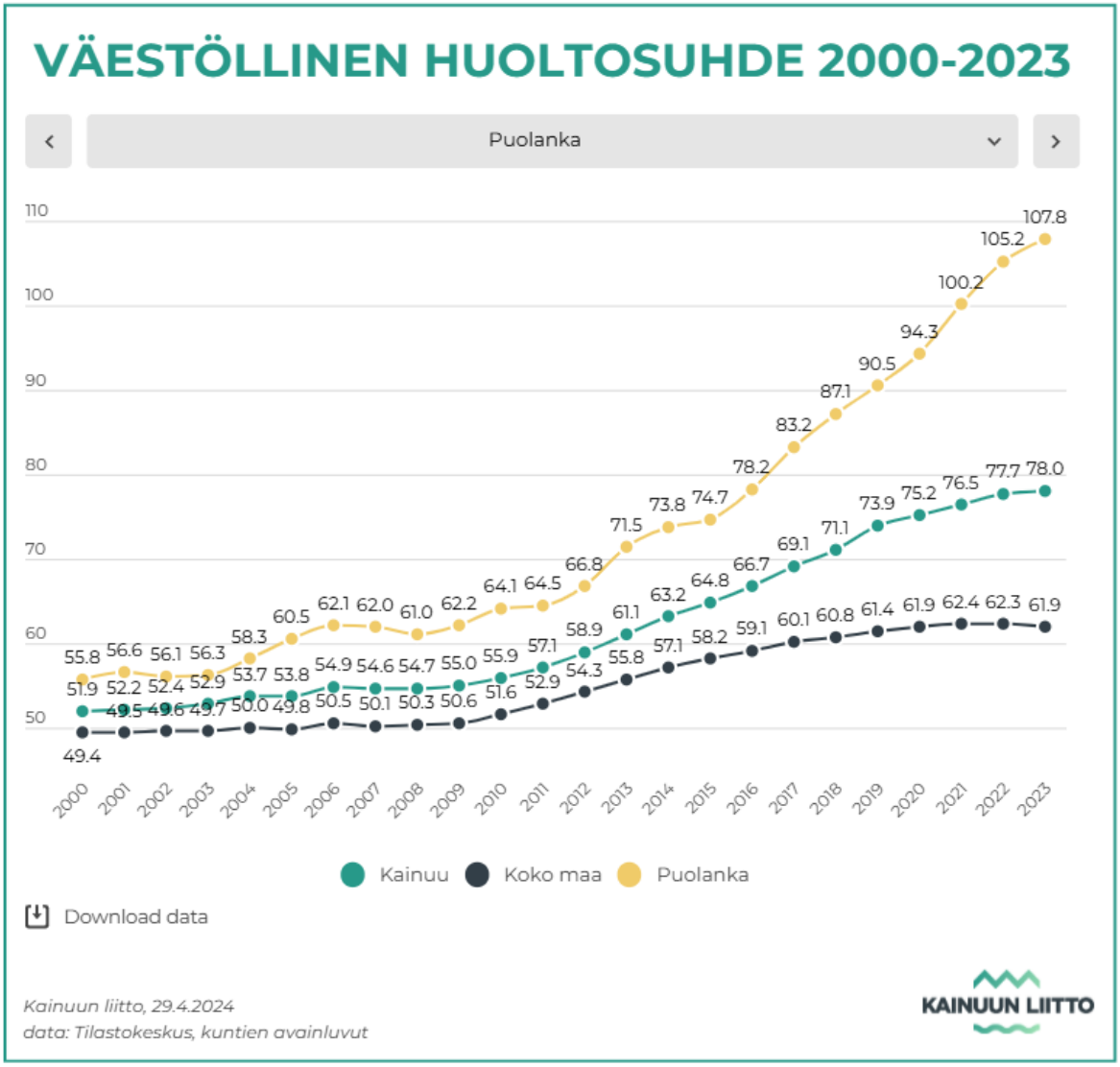

Puolangalla väestöllinen huoltosuhde on erityisen korkea ja tyypillinen pienille ja väestöltään ikääntyville kunnille. Väestöllinen huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja yli 65-vuotiasta on sataa työikäistä (15–64-vuotiasta) kohden. Korkea huoltosuhde kertoo suuresta huollettavien määrästä suhteessa työikäisiin. Vuonna 2023 yli 100:n huoltosuhde tarkoittaa, että työikäisiä on jo vähemmän kuin huollettavia.

Vuonna 2023 Puolangan väestöllinen huoltosuhde oli yksi Suomen korkeimpia ja alueen väestö vanhenee nopeasti. Puolangan huoltosuhteen kasvu on ollut merkittävästi jyrkempää kuin Kainuussa tai koko maassa. Vuodesta 2014 lähtien kasvu kiihtyy selvästi.

Tämä kehitys johtuu syntyvyyden vähenemisestä, korkeasta kuolleisuudesta sekä nuorten poismuutosta. Myös Kainuun nettomaahanmuutto on tuonut uusia asukkaita, mutta se ei riitä korvaamaan vanhenevan väestön vaikutuksia alueen huoltosuhteeseen.

Tilastokeskuksen ennusteiden mukaan alueen väestön huoltosuhde voi edelleen nousta tulevaisuudessa, mikä korostaa haasteita palvelujen järjestämisessä ja alueen elinvoimaisuuden turvaamisessa.

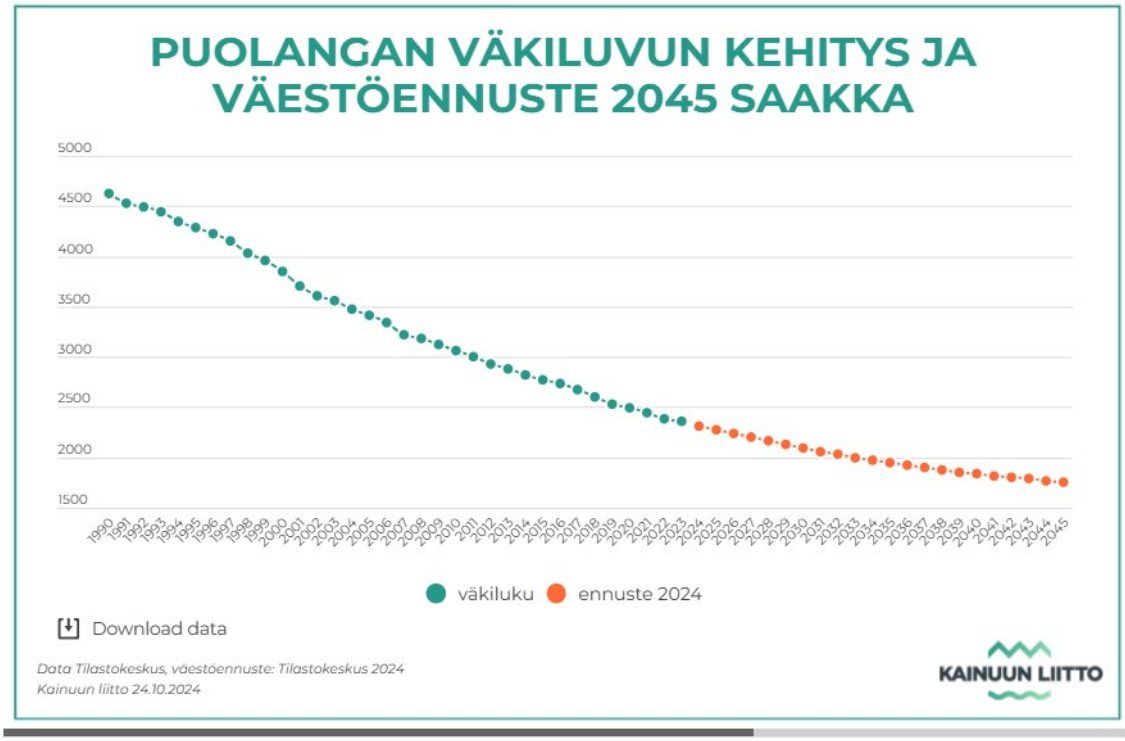

VÄESTÖENNUSTE KAINUUN KUNNISSA VUOSILLE 2024, 2035 ja 2045

	2024	2035	2045	Muutos vuonna 2045	Muutos % vuonna 2045
Kainuu	69714	64306	61219	-8495	-12,2
Hyrynsalmi	2024	1682	1482	-542	-26,8
Kajaani	36512	35306	34366	-2146	-5,9
Kuhmo	7435	6119	5449	-1986	-26,7
Paltamo	2978	2478	2294	-684	-23,0
Puolanka	2317	1947	1758	-559	-24,1
Ristijärvi	1146	993	907	-239	-20,9
Sotkamo	10270	9990	9869	-401	-3,9
Suomussalmi	7032	5791	5094	-1938	-27,6

Tilastokeskus, väestöennuste: 2024
Kainuun liitto 24.10.2024

KAINUUN LIITTO

Koko Kainuun väkiluku pienenee ennusteen mukaan 69 714:stä (v. 2024) 61 219:ään (v. 2045), mikä on 12,2 %:n lasku. Ennusteen mukaan väestö vähenee kaikissa Kainuun kunnissa. Kainuun väkiluku pienenee merkittävästi vuoteen 2045 mennessä, erityisesti pienissä kunnissa, kuten Hyrynsalmella, Kuhmossa ja Puolangalla. Kajaani ja Sotkamo menettävät vähemmän väestöä, mutta niidenkin kehitys on laskeva. Suurimmat suhteelliset menettäjät: Suomussalmi (-27,6 %), Kuhmo (-26,7 %), Hyrynsalmi (-26,8 %) ja Puolanka (-24,1 %) kokevat suurimmat suhteelliset väestönmenetykset. Suhteellisesti pienimmät menetykset: Kajaani (-5,9 %) ja Sotkamo (-3,9 %).

Puolangan väkiluku on laskenut pitkään, mikä heijastaa laajempia väestörakenteen muutoksia syrjäisillä ja ikääntyvillä alueilla. Vuoden 2023 lopussa Puolangalla asui noin 2 400 asukasta. Väestömäärä on pienentynyt useiden vuosikymmenten ajan johtuen syntyvyyden laskusta, kuolleisuuden ylittäessä syntyvyyden ja nuorten muuttoliikkeestä suurempiin keskuksiin.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Puolangan väkiluku tulee todennäköisesti jatkamaan laskuaan. Vuoteen 2045 mennessä ennustetaan asukasmäärän olevan alle 2 000, mikä vahvistaa alueen väestökadon ja vanhenevan väestön vaikutukset. Tämä kehitys asettaa haasteita palvelujen järjestämiselle ja alueen elinvoimaisuuden ylläpitämiselle.

Kokonaisuutena Puolangan väestörakenne ja kehitys heijastavat laajempaa ilmiötä maaseutualueilla, joissa väestökato ja ikääntyminen ovat merkittäviä haasteita.

Puolangalle syntyi vuonna 2024 kolme lasta, mutta vuoden 2025 tilanne näyttää paremmalta. Tälle vuodelle on tiedossa 12 laskettua aikaa (tilanne 2/2025). Kunta tukee perheitä ns. vauvarahalla. Puolankalaisen äidin vauvalle maksetaan yhteensä 1000 euroa vauvarahaa. Ensimmäinen 500 euroa maksetaan lapsen syntymän jälkeen ja toinen 500 euroa, kun lapsi täyttää yhden vuoden.

Liiteosan (osa 8) liitteessä 2 on lisää tilastotietoa Puolangan väestöstä suhteessa koko maahan

Elinvoima

Kuntaliiton tuottama tietoaineisto elinvoimaindikaattori kuvaa kunnan elinvoiman muutosta kahden viimeisen tilastoista saatavan ajankohdan välisenä aikana.

Elinvoiman muutosta kuvataan indikaattorilla, jonka keskiarvo on =0. Jos indikaattori saa positiivia arvoja se on ko. kunnassa kehittynyt paremmin kuin koko maassa keskimäärin. Jos indikaattori saa negatiivia arvoja se on ko. kunnassa kehittynyt huonommin. Elinvoimaindikaattori kuvaa kunnan aseman suhteellista muutosta.

Indikaattori on yhdistetty muuttuja kunnan elinvoiman kannalta keskeisistä ulottuvuuksista: väestömuutos, työpaikkamuutos, verotulojen muutos, taloudellisen huoltosuhteen muutos ja koulutustason muutos. Ulottuvuudet vaikuttavat elinvoimaindikaattorin arvoon yhtäläisellä painolla.

Puolangan elinvoimaindikaattori vuosina 2015-2022. Tarkastelussa huomioitu koulutus, taloudellinen huoltosuhde, työpaikat, väestö ja verotulot.

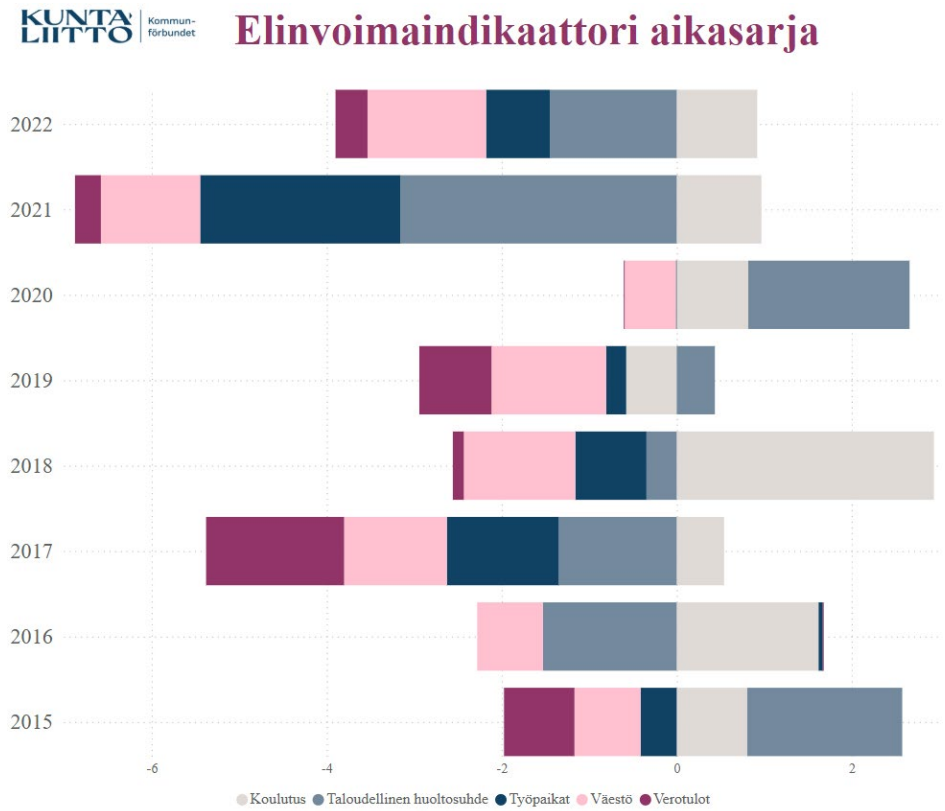

Vuosivertailussa koulutus on pysynyt yhtä miinusmerkkistä vuotta lukuun ottamatta kehittymisen polulla ja saanut positiiviset arvot. Koulutus on selvästi Puolangan vahvuus pitkällä aikavälillä kyseisellä mittarilla mitattuna. Kunnan koulutukseen liittyvät mittarit (esim. koulutustaso, koulutukseen osallistuminen) ovat parantuneet suhteessa koko maan keskimääräiseen kehitykseen.

Väestö, verotulot, työpaikat taasen ovat joka vuosi olleet negatiivisen puolella. Taloudellinen huoltosuhde on vaihdellut positiivisen ja negatiivisen kehittymisen puolella vertailuvuosina.

Taloudellinen huoltosuhde on useimpina vuosina ollut negatiivinen, mikä viittaa siihen, että kunta on pärjännyt tässä suhteessa huonommin kuin muu maa.

vuodet	vuoden kokonaiskeskiarvo
2022	*-3,0*
2021	*-5,9*
2020	*2,1*
2019	*-2,5*
2018	*0,4*
2017	*-4,8*
2016	*-0,6*
2015	*0,6*

Puolangan elinvoimaindikaattorin keskiarvot vuosina 2015-2022

Puolangan osalta vuosien 2015-2022 elinvoimaindikaattori näyttää viitenä vuonna negatiivista arvoa ja kolmen vuonna positiivista. Tämä kertoo siitä, että viitenä vuotena elinvoiman muutos on kunnassa kehittynyt huonommin kuin maassa keskimäärin ja kolmen vuonna elinvoiman muutos on kehittynyt positiivisempaan suuntaan, kuin maassa keskimäärin.

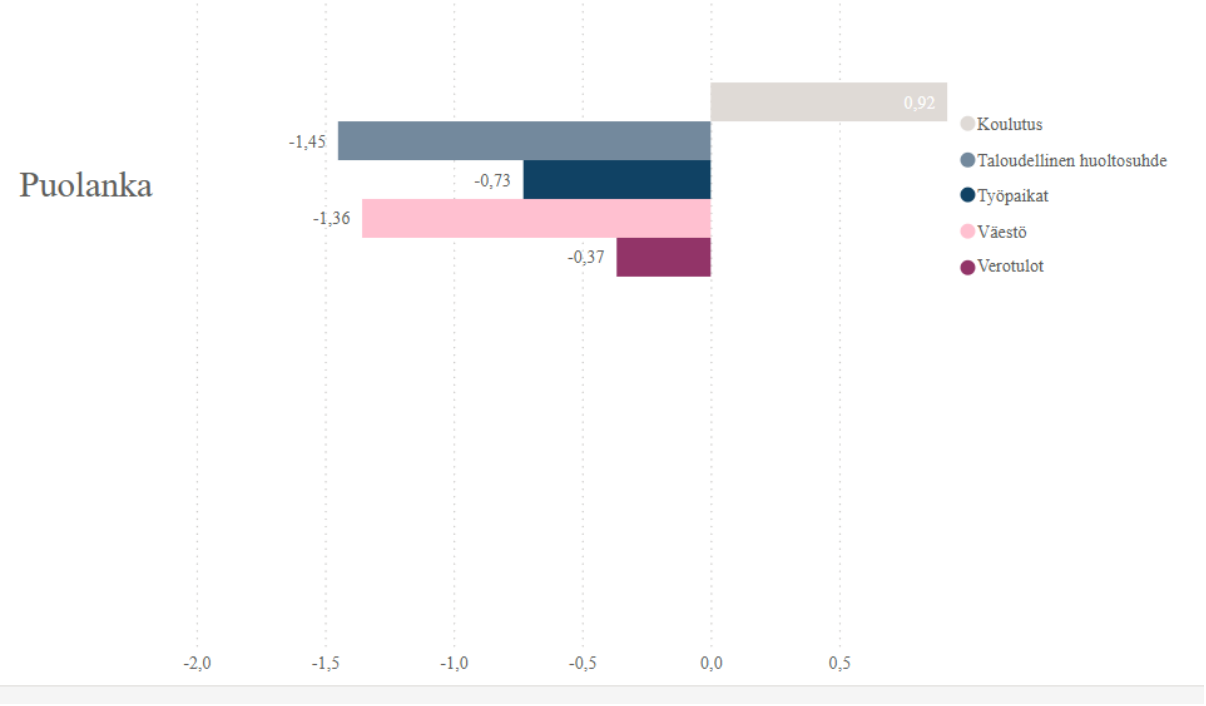

Puolangan elinvoimaindikaattori vuonna 2022.

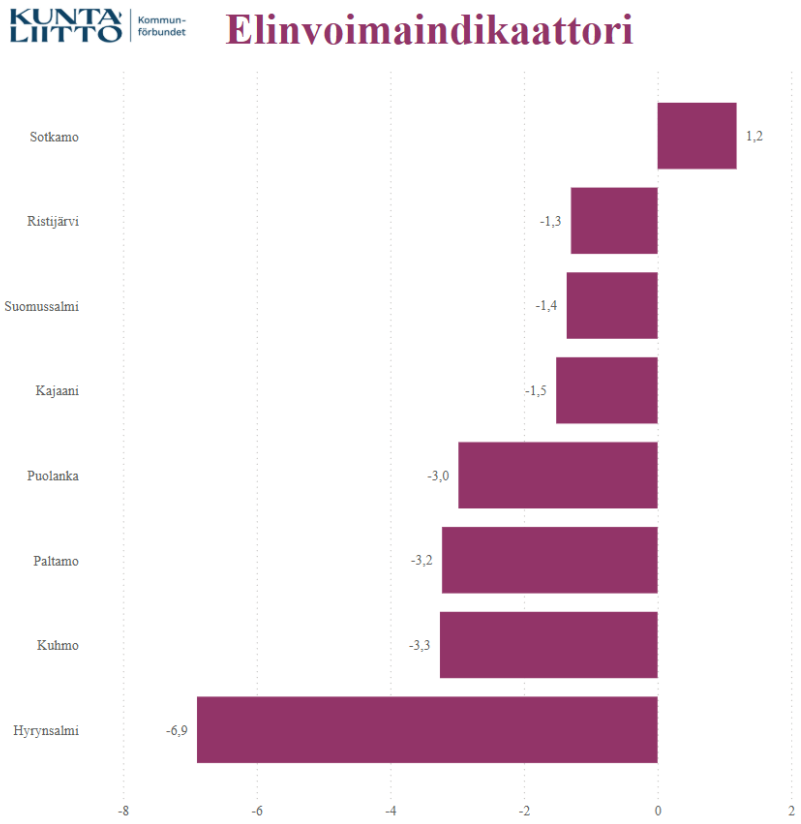

Kainuun kuntien elinvoimaindikaattorit vuonna 2022.

Kainuun kuntien elinvoimaindikaattorien tulokset ovat hyvin samansuuntaisia keskenään eikä Puolanka poikkea muista. Sotkamoa lukuun ottamatta kaikki kunnat ovat kehittynyt huonommin kuin koko maassa keskimäärin.

Osan 8 liitteissä 3-6 Puolangan ja Kainuun kuntien elinvoimaindikaattoreita vuosilta 2020 ja 2021.

Investoinnit

Puolangan kunta on viime vuosina tehnyt useita investointeja, jotka keskittyvät peruspalveluihin, tavoitteena erityisesti terveelliset ja turvalliset tilat. Yksi merkittävistä hankkeista on ollut liikuntahalli, joka valmistui 2022 Puolankajärven koulun yhteyteen. Samaissa tiloissa on myös kuntosali. Halli toimii koulukäytön lisäksi myös koko kunnan liikuntapaikkana ja juhlien ja tapahtumien järjestämispaikkana. Puolankajärven koulun pihaan valmistui 2023 esteetön lähiliikunta-alue, joka lisää ulkoliikuntamahdollisuuksia oppilaille ja kaikille kuntalaisille.

Vuonna 2022 lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia parannettiin rakentamalla uusi päiväkoti Puolankajärven rannalle. Kolmiryhmäisessä päiväkodissa toimii myös esikoulu sekä aamu- ja iltapäivähoito.

Puolangalla avattiin tammikuussa 2022 katettu jää, Honka Areena, joka sijaitsee Honkavaaran liikuntakeskuksessa. Katettu luonnonjää mahdollistaa entistä pidemmän luistelu- ja jääkiekkokauden, sillä kattaminen vähentää sääolosuhteiden vaikutusta jään käyttöön ja keventää ylläpitotarvetta.

Puolangan kunnan rakennuttama biokaasulaitos aloitti toimintansa syksyllä 2022. Biokaasulaitoksen tarkoituksena on käsitellä Puolangan ja lähikuntien jätevesilietteitä, ja tuottaa niillä sähköä jätevesilaitoksen sähkö- ja lämmitystarpeisiin. Nykyistä biokaasulaitosta suunnitellaan laajennettavaksi. Toteutuessaan rakennettavalla biokaasulaitoksella tuotettu biokaasu on tarkoitettu erityisesti raskaan liikenteen polttoaineeksi, mikä vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja hiilidioksidipäästöjä. Rakennettava biokaasulaitos käsittelee vuosittain noin 50 000 tonnia lantaa, biojätettä ja muita orgaanisia jätteitä, sekä tuottaa vuodessa noin 20 gigawattituntia (GWh) nesteytettyä biokaasua. Laitoksen prosessissa talteen otetaan myös noin 2 000 tonnia hiilidioksidia, joka muutetaan pysyvään, mineraaliseen muotoon.

Vuonna 2024 tehtiin Urheilukampuksen hiihtostadionin laajennus, joka mahdollistaa stadionin ympärivuotisen käytön. Urheilukampuksen hiihtoradan muotoilutyö mahdollistaa mm. sprinttikilpailuiden järjestämisen. Kesäaikaan laajennus mahdollistaa jalkapallon ja pesäpallon harrastamisen.

Kunta on rakennuttanut vuoden 2024 aikana energiapuuterminaalin JTF-tuella. Terminaalia vuokrataan energiapuuta korjaaville yrityksille varasto- ja jalostuskäyttöön. Terminaalilla halutaan lisätä paikallisen pieniläpimittaisen energiapuun markkinaa ja näin saada lisäarvoa metsänomistajille sekä lisätöitä urakoitsijoille.

Palvelut ja rakenteet

Hyvinvoinnin edistäminen sisältää toiminnan, joka vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin ja sen kokemiseen aina asuntopolitiikasta elinkeino- ja turvallisuuspolitiikkaan. Kuntalaisten hyvinvointi on yhteydessä muun muassa koulutukseen, liikunta-, nuoriso-, ja kulttuuripalveluihin,

kaavoitukseen, vesihuoltoon, ympäristöön, liikennejärjestelyihin, vaikuttamismahdollisuuksiin, yhteisöllisyyteen, elinympäristön turvallisuuteen, viihtyvyyteen sekä myös sosiaali- ja terveyspalveluihin. Hyvinvoinnin laajuuden vuoksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä on olennaista tehdä monipuolisesti yli hallintorajojen yhteistyössä kolmannen sektorin sekä hyvinvointialueen kanssa. Vastuu elämänlaadusta on myös kuntalaisilla.

Kunnan tehtäviin kuuluu hyvinvointia tukevan elinympäristön, palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden varmistaminen ja niiden laatu. Lisäksi osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokonaisuudet liittyvät läheisesti kuntien toimintaan ja ovat osaltaan lisäämässä hyvinvointia. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kyse on ennen kaikkea ennaltaehkäisevän työn kokonaisuudesta, jota voidaan kohdentaa esimerkiksi alueellisesti tai väestöryhmittäin.

Kaikki kunnan toiminta ei ole hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, mutta kaikilta toimialoilta löytyy tehtäviä, jotka sisältävät myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyviä kokonaisuuksia. Kuntien tehtäviä voidaan lähestyä esimerkiksi seuraavanlaisella Kuntaliiton jaottelulla:

- Sivistyspalvelut osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä
- Elinympäristön, terveellisyys ja ympäristöhaittojen ennaltaehkäisy kuntalaisten hyvinvoinnin tuottajana
- Elinvoiman yhteys hyvinvointiin

Hyvät ja toimivat peruspalvelut ovat lähtökohta kuntalaisten hyvinvointityössä. Puolanka on panostanut viime vuosina innovatiivisesti palvelujen tuottamisen ja tehnyt toimenpiteitä palvelujen turvaamiseksi.

Sivistystoimiala vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvistä tehtävistä ja sivistyslautakunta päättää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäviin liittyvistä asioista. Kunnassa ei ole nimetty hyte-ryhmää eikä kunnassa ei ole nimettyä hyvinvointikoordinaattoria tms. Asiantuntijaryhmänä toimii sivistyslautakunta, lisäksi vaikuttamistoimieliminä nuorisovaltuusto ja vammais- ja vanhusneuvosto.

Sivistyspalvelut

Sivistyspalvelut ovat keskeisessä roolissa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Sivistystoimiala on niin talousarvion kuin henkilön määrällä mitattuna suurin yksittäinen kuntien toimiala hyvinvointialueuudistuksen jälkeen. Sivistyspalveluihin kuuluu: varhaiskasvatus, opetus ja koulutus, vapaa sivistystyö, vapaa-ajan palvelut (liikunta, kulttuuri, kirjastotoimi ja nuorisotoimi) ja elintapaohjaus.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen merkitystä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta voidaan tarkastella kahdelta eri tulokulmalta. Suomessa kaikilla lapsilla on oikeus saada varhaiskasvatusta varhaiskasvatuslain mukaisin perustein. Ensinäkin varhaiskasvatus luo edellytyksiä eri tilanteissa olevien perheiden hyvinvoinnille mahdollistamalla muun muassa vanhempien työssäkäynnin, opiskelun tai muun arjen helpottamisen. Nykyisen näkemyksen mukaan lapsen etu on olla mukana varhaiskasvatuksen toiminnassa, joidenkin lasten osalta se on jopa yksi lapsen hyvinvoinnin turvaaja. Saman aikaisesti varhaiskasvatuksessa voidaan luoda lapsille mahdollisuus kehittää omia sosiaalisia ja motorisia taitoja, huolehtia tarvittavan levon, ruoan sekä ruokakasvatuksen saamisesta osana toimintaa.

Puolangalla varhaiskasvatuspalvelun tuottaa Touhula Virne oy. Kunnalla on varhaiskasvatuksen järjestämis- ja valvontavastuu. Kunta tarjoaa maksuttoman varhaiskasvatuksen.

Kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille tehdään varhaiskasvatussuunnitelma. Se mahdollistaa lapsen yksilöllisten tavoitteiden suunnittelemisen yhdessä huoltajien kanssa. Lapsen tavoitteiden toteutumista dokumentoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.

Lastenneuvolan ikäkausitarkastuksiin on laadittu yhteistyölomake, jonka varhaiskasvatuksen opettaja täyttää 4-vuotiaalle lapselle. Lomake palautetaan varhaiskasvatussuunnitelman liitteeksi. Siirryttäessä oppivelvollisuuden piiriin, lapsen asioista järjestetään siirtokeskustelu yhdessä lapsen huoltajan kanssa.

Lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla siten, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetuksen alkamiseen. Huomattaessa lapsen tuen tarve, on Puolangalla käytettävissä tuen tarpeen arvioimisessa henkilöstön ja vanhempien tukena monialainen yhteistyöryhmä. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustamispalveluihin sekä apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla lapsen etu huomioiden. Yhteistyö huoltajan kanssa on ensiarvoisen tärkeä. Sovitut asiat kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Opetus ja koulutus

Opetustoimella on merkittävä rooli lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisessa ja siihen liittyvien keskeisten taitojen oppimisessa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi koulutuksessa järjestetään toimintaa, jonka avulla pyritään edistämään oppilaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä ehkäisemään erilaisia ongelmia ja haasteita, kuten koulukiusaamista, syrjäytymistä, oppimisvaikeuksia ja mielenterveysongelmia. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on huolehtia yhteisöllisestä opiskeluhuollosta. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on osa oppilaitoksen toimintaa ja sitä toteutetaan sekä osana opetusta että erilaisilla yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia lisäävillä toimilla. Koulupäivän merkitys oppilaiden hyvinvoinnille on varsin keskeinen. Terveelliset ja ravitsevat ateriat koulussa ovat monille oppilaille varsin merkittävä osa hyvinvointia. Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden edistämistä voidaan tukea monin tavoin niin koulupäivän suunnittelun kuin koulun toiminnallisen suunnittelun keinoin. Hyvät ja toimivat oppimisympäristöt tukevat myös oppimista ja viihtymistä koulussa. Koulunkäynti tukee samalla oppilaiden sosiaalisten taitojen kehittämistä ja ryhmätyötaitoja sekä tukee oppilaiden itsetuntoa ja-luottamusta. Koululla on myös roolia oppilaiden erilaisten sosiaalisten ja fyysisten haasteiden tunnistamisessa ja tukemisessa sekä mahdollisessa hoidon tulemisessa. Hyvinvoinnin tukeminen koulutuksessa on tärkeä osa oppilaiden kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Se edistää oppilaiden terveyttä ja hyvinvointia, mikä puolestaan voi parantaa heidän oppimistuloksiaan ja koulumenestystään.

Perusopetus

Puolangan perusopetuksessa kiinnitetään huomiota lasten ja nuorten hyvinvointiin ja jaksamiseen. Oppilashuoltohenkilöstön tarvetta seurataan ja reagoidaan muuttuviin tarpeisiin. Tällä tavalla pyritään vaikuttamaan lasten ja nuorten ongelmien varhaiseen puuttumisen.

Koulussa on käytössä useita opetukseen liittyviä opiskeluhuollon tukimuotoja, joilla oppilasta tuetaan hänen koko opintopolkunsa ajan. Tukimuotoja ovat esim. kolme luokkamuotoista erityisopetusryhmää/pienryhmää, osa-aikainen erityisopetus, tukiopetus ja koulunkäynninohjaajat.

Puolankajärven koululla toimii koulunuorisotyöntekijä, joka on lapsille ja nuorille helposti lähestyttävä aikuinen. Lisäksi nuorisotoimi tekee yhteistyötä eri muodoissa koulun kanssa. Puolankajärven koulussa on aktiivista oppilaskunta- ja tukioppilastoimintaa. Koululla on käytössä kiusaamista ehkäisevä KiVa Koulu -ohjelma.

Puolankajärven koulun pihassa on uusi lähiliikuntapaikka, joka innostaa välituntiliikuntaan ja kouluaikojen ulkopuoliseen liikkumiseen. Puolankajärven koulu on mukana Harrastamisen Suomen malli -toiminnassa. Hankkeen kautta järjestetään 10 erilaista kerhoa.

Lukio

Lukion vahvuuksia ovat yhteisöllisyys, joustavat opintomahdollisuudet ja opiskelijan yksilöllinen kohtaaminen. Pienessä lukiossa opettajat tuntevat opiskelijansa hyvin, mikä mahdollistaa tuen ja ohjauksen opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Pieni opiskelijamäärä luo kodikkaan ilmapiirin ja

tiiviin yhteisön, jossa kaikki tuntevat toisensa. Laadukas opetussuunnitelma tarjoaa hyvät valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään. Lukiossa korostuu luonnonläheisyys ja alueen kulttuuria, mikä heijastuu koulun tapahtumissa ja projekteissa. Opiskelijat saavat henkilökohtaista tukea opintoihin ja urasuunnitteluun. Puolangan lukiossa korostuu rauhallinen opiskeluympäristö ja pienen paikkakunnan yhteisöllisyys.

Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön rooli on yksi keskeisimpiä kuntien luomia tapoja tuottaa eri ikäisille ja eri asioista kiinnostuneille toimintaa ja luoda myös edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle. Vapaan sivistystyön järjestäminen on kunnille vapaaehtoinen tehtävä. Vapaan sivistystyö tarjoaa varsin monipuolisia mahdollisuuksia itsensä kehittämiselle. Samalla toiminnan luonne on merkittäviltä osin ryhmätoimintaa, mikä tuo sosiaalisen kanssakäymisen ja yhteisöllisyyden kokemuksia itsensä kehittämisen rinnalle.

Kansalaisopisto

Puolangan kansalaisopisto on itsenäinen Puolangan kunnan ylläpitämä kansalaisopisto. Kansalaisopistot ovat kaikille avoimia oppilaitoksia. Puolangan kansalaisopisto järjestää koulutusta, joka painottuu taideaineiden, käden taitojen ja terveyttä edistävän liikunnan opetukseen. Näiden lisäksi opisto järjestää kuntalaisten tarpeista lähteviä ajankohtaisia koulutuksia, joiden tavoitteena on osallistuva ja aktiivinen kuntalainen.

Opistolla on tärkeä rooli väestön sivistyksen, jatkuvan ja elinikäisen oppimisen, kotien kasvatustyön tukemisen, osallisuuden, terveyden, kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistäjänä sekä alueen kulttuurin tuottajana. Opisto edistää monipuolisella vapaan sivistystyön kurssitarjonnalla yksilöiden persoonallisuuden ja osaamisen kasvua sekä osallisuutta, lasten ja nuorten taidekasvatusta ja sosiaalistumista, työikäisten työkyvyn ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemista, ikääntyvien toimintakyvyn ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemista sekä alueen kulttuurin, identiteetin ja perinteen vaalimista ja edistämistä. Opisto lisää lisäksi alueen elinvoimaisuutta, viihtyvyyttä ja vetovoimaa.

Puolangan kansalaisopiston toimintaa on kirkonkylän lisäksi myös sivukylillä. Kansalaisopiston kursseille voi osallistua Kaikukortilla.

Vapaa-ajan palvelut (liikunta, kulttuuri, kirjastotoimi ja nuorisotoimi)

Vapaa-ajan palveluilla tarkoitetaan yleensä yhteydessä liikunnan, kulttuurin, kirjastotoimen ja nuorisotoimen kokonaisuutta, jossa kunnan omalla toiminnalla luodaan suoraan hyvinvointia lisääviä palveluita. Vapaa-aikapalveluissa on pääsääntöisesti kyse palveluista, joiden käyttö on kuntalaisen oma valinta. Kunnan luomia olosuhteita voivat hyödyntää myös esimerkiksi järjestöt ja yritykset, jotka tarjoavat hyvinvointiin liittyviä palveluita omille viiteryhmilleen tai jopa laajemmin alueen asukkaille. Vapaa-aikapalveluiden rooli ihmisten arjessa on huomattava. Se, miten ihmiset käyttävät heille tarjottuja palveluita, ratkaisee paljolti sen, miten vaikuttavaa kunnan toiminta on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta. Liikunnan terveyshyödyt on tunnistettu jo pitkään ja viime aikoina myös kulttuurin merkitystä hyvinvoinnin osatekijänä on tuotu vahvemmin esiin.

Nuorisopalvelut

Nuorisotiimi kehittää kunnan nuorisotyötä ja parantaa nuorten elinoloja, osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia. Nuorisotiimi järjestää tapahtumia, leirejä ja retkiä ympäri vuoden eri ikäisille. Nuorisotalo sijaitsee keskellä kylää ja on paikka, jossa saa viettää rennosti aikaa koulun ja harrastusten jälkeen. Paikan päällä on aina aikuinen, jonka kanssa voi tulla juttelemaan. Nuokkari on syrjintä- ja kiusaamisvapaa paikka.

Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyöntekijä on olemassa alle 29-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat tukea opiskeluun ja työelämätaitoihin. Etsivä nuorisotyöntekijän tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen keskusteluun. Etsivä nuorisotyöntekijä hakee yhdessä nuoren kanssa ratkaisuja hänen kysymyksiinsä ja etsivä auttaa nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyöntekijä jalkautuu koululle ja on siellä tavattavissa, mutta järjestää myös yksilötapaamisia.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalvelut luovat edellytyksiä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiselle tarjoamalla terveyttä edistävää liikuntaa ja liikuntapaikkoja.

Kunnan liikuntatoimi tuottaa kuntalaisten tarvitsemia liikuntapalveluja ja -toimintoja sekä ylläpitää liikunnan harrastamisen puitteita yhdessä teknisen toimen kanssa. Kunnan liikuntatoimi tukee kuntalaisten liikkumista kehittämällä paikallista yhteistyötä, lainaamalla liikuntavälineitä, järjestämällä tapahtumia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja tarjoamalla liikunnanohjausta. Lisäksi liikuntapalvelut tukevat lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä liikunnan avulla.

Puolangalla on kattavat liikuntamahdollisuudet. Paikkakunnalta löytyvät katettu jää, kattava latuverkosto, urheilu-, pesäpallo-, lentopallo- sekä tenniskentät, frisbeegolf-radat, kuntoportaat, liikuntahalli, kuntosali, uimarantoja ja koirapuisto. Moottoriurheilurata Puolangan moottorikerhon ylläpitämänä.

Liikuntaneuvoja on kaiken ikäisten saatavilla niin viikoittaisten ryhmien kuin yksittäisten reissujen ja tapahtumien puitteissa. Hän ohjaa, opastaa, neuvoo, tukee ja tarjoaa ohjausta.

Liikuntatilojen käyttömaksut ovat erittäin maltilliset ja osittain ilmaiset, jotta liikunnan harrastamiseen ei olisi taloudellista estettä.

Kulttuuripalvelut

Kulttuuri on merkittävässä roolissa kunnan asukkaiden hyvinvoinnin ja vapaa-ajan mielekkyyden edistämisessä. Kulttuuri edistää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kunnan kulttuuritoimen tavoitteena on järjestää kulttuuritoimintaa ja kulttuuripalveluja kuntalaisille, vapaa-ajanasukkaille ja matkailijoille vahvasti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Monipuoliset kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut ovat keskeisessä roolissa kunnan elinvoimaisuutta ja ihmisten hyvinvointia rakennettaessa. Puolanka tarjoaa kuntalaisilleen palveluita ottaen huomioon kaikki ikäryhmät aina vauvasta vaariin. Puolankajärven koulussa ja Puolangan lukiossa on kulttuurikasvatussuunnitelma, joka ohjaa lapsille ja nuorille tarjottavaa kulttuuritoimintaa.

Kulttuuritoimen keskeinen toimintamuotoja on erilaiset tapahtumat, vierailut, vierailijat, elokuvat ja lisäksi kesäisin Puolangan museon toiminta. Tapahtumakoordinaattori järjestää kunnan omia tapahtumia ja tekee paljon myös yhteistyötä sekä on tukena, esim. järjestöille heidän tapahtumissaan.

Kirjasto

Puolangan kirjaston eli Kaijan kartanon palvelut ovat helposti saavutettavissa kirjaston sijaitessa keskellä kylää ja lisäksi ajallisesti omatoimikirjaston mahdollistamana laajojen aukioloaikojen puitteissa.

Kirjastossa on monipuolinen ja uusiutuva ajantasainen kokoelma. Kirjasto toimii osana Kainet-kirjastojen yhteistyöryhmää, Pohjoisen eKirjastoa ja kuntien yhteistä E-kirjastoa.

Kansalaisten digiopastaminen tukee jokaisen mukana pysymistä ja osallisuutta yhteiskuntaan. Kirjastossa on mahdollista kokea elämyksiä ja osallistua toimintaan erilaisten kulttuuritapahtumien muodossa. Kirjasto on turvallinen tila, jossa erilaiset ja eri-ikäiset ihmiset voivat kohdata toisensa ja järjestää itsekin matalan kynnyksen toimintaa, mm. toimia lukukummina ja osallistua lukupiiriin. Kirjastossa on mahdollista työskennellä omassa etätyötilassa.

Kirjastovirkailija palvelee asiakaspalveluaikoina ja mm. kuuntelee asiakkaiden kirjatoiveita. Kirjastosta voi lainata lasten kantorinkkaa, frisbeegolf-kiekkoja, kävelysauvoja, liukulumikenkiä, lumikenkiä ja lyhytaikaisesti kuntosalikorttia.

Elintapaohjaus

> Kunnilla on omassa toiminnassaan vahva rooli asukkaiden ravitsemuksen, liikunnan ja kulttuurin sekä tapaturmien ehkäisyn ja elintapaohjauksen tukemisessa. Monilta osin tämä edellyttää yhteistoimintaa myös esimerkiksi hyvinvointialueiden tai järjestökentän kanssa.
>
> Yksi kunnille jäänyt merkittävä tehtäväkokonaisuus on myös ehkäisevä päihdetyö, joka myös hyvinvointialueuudistuksen jälkeen jäi osittain myös kuntien tehtäväksi. Hyvinvointialueilla on toki keskeinen rooli sosiaali- ja terveyspalveluissa hoitaa ehkäisevän päihdetyön kokonaisuuksia, mutta myös kunnille on edelleen oma roolinsa hoitaa ehkäisevän päihdetyön kokonaisuutta. Ehkäisevällä päihdetyöllä on myös selkeät sidokset kuntien tehtävänä olevaan ympäristöterveydenhuoltoon liittyvien lupa- ja valvontatehtävien osalta sekä ihmisten turvallisuuden kokemukseen.

Liikuntaneuvontaa Puolangan kunnassa tarjoaa liikuntaneuvoja. Kunnan liikuntatoimi tukee kuntalaisten liikkumista kehittämällä paikallista yhteistyötä. Kunnan liikuntatoimen lisäksi myös paikalliset liikunta- ja urheiluseurat järjestävät ohjattua liikuntaa.

Hyvinvointialueen liikuntaneuvonta on kohdennettu kansansairauksiin sairastuneille tai korkean sairastumisen riskiin kuuluville sekä henkilöille, jotka tarvitsevat terveydenhuolloin puuttumisen sekä tuen elintapojen muuttamiseen terveyttä tukevaksi.

Sivistyslautakunta päättää ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain mukaisista kunnalle kuuluvien tehtävien hoitamisesta.

Kaiku-kortti ”kulttuuria kaikille”-toimintamalli tarjoaa taloudellisesti heikommassa asemassa oleville mahdollisuuden kulttuurihyvinvointiin ja taiteen harrastamiseen hyvinvoinnin sekä osallisuuden vahvistamiseksi. Kaiku-kortilla voi hankkia maksuttomia pääsylippuja esim. niile kansalaisopiston kursseille ja kuntosaleille, jotka kuuluvat Kainuun ja valtakunnalliseen Kaiku-korttiverkostoon.

Elinympäristön kehittäminen

Maankäyttö ja kaavoitus

> Maankäytön suunnittelussa ja maanhankinnassa tulee huomioida asumisen ratkaisuiden lisäksi esimerkiksi liikenneyhteydet, ja niihin liittyvät kevyen liikenteen väylät, palveluiden sijoittaminen sekä esimerkiksi virkistysalueiden määrä ja sijoittelu. Rakennusmääräykset osaltaan turvaavat esteettömyyden toteuttamista, mutta ylipäätään esteettömyys ja erilaisten väestöryhmien tarpeiden huomioiminen suunnittelu- ja toteutusvaiheessa on tärkeää.

Kaavoitus on vuorovaikutteinen prosessi, johon osallistuvat osalliset, kaavoittajat, viranomaiset ja päättäjät. Kaavan vireilletulosta päättää Puolangan kunnanhallitus. Vireilletulosta tiedotetaan kuulutuksella kunnan ilmoitustaululla sekä Puolangan kunnan kotisivuilla osallistumis- ja arviointisuunnitelman yhteydessä. Osallisia ovat alueen maanomistajat ja asukkaat sekä muut, joiden oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Osallisia ovat myös viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa kaavoitus käsittelee. Osallisilla on oikeus mm. ottaa osaa kaavan valmisteluun, arvioida sen vaikutuksia ja lausua kaavasta mielipiteensä. Kaavan vireilletulosta päättää Puolangan kunnanhallitus. Vireilletulosta tiedotetaan kuulutuksella kunnan ilmoitustaululla sekä Puolangan kunnan kotisivuilla osallistumis- ja arviointisuunnitelman yhteydessä.

Kaavahankkeen alkuvaiheessa hankkeen etenemisestä tehdään suunnitelma, jota kutsutaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaksi (OAS). Kaavan lähtökohtien ja tavoitteiden pohjalta laaditaan lisäksi kaavaluonnos. Kaavahankkeen valmisteluvaiheen kuuleminen kuulutetaan kunnan ilmoitustaululla sekä Puolangan kunnan kotisivuilla. Kaavaluonnos on nähtävillä 14 – 30 vrk, riippuen siitä, katsotaanko kaavahanke vaikutuksiltaan merkittäväksi vai ei.

Kaavaehdotus asetetaan kaavoitus- ja mittaustoimen päätöksellä virallisesti nähtäville vähintään 30 päivän ajaksi (vaikutuksiltaan vähäinen asemakaavamuutosehdotus vähintään 14 päivän ajaksi). Jos saatujen lausuntojen ja muistutusten johdosta osoittautuu tarpeelliseksi muuttaa kaavaehdotusta, se laitetaan uudelleen nähtäville. Yleiskaavat ja merkittävät asemakaavat hyväksyy kunnanvaltuusto teknisen lautakunnan ja kunnanhallituksen esityksestä. Ei merkittävät asemakaavat hyväksyy kunnanhallitus teknisen lautakunnan esityksestä. Kaavan hyväksymispäätöksestä tiedotetaan kuntalaisille, alueelliselle ympäristökeskukselle ja niille muistutuksen tai lausunnon jättäneille, jotka ovat sitä erikseen pyytäneet. Kaava tulee voimaan, kun hyväksymispäätös on tehty ja kuulutettu voimaan tulleeksi.

Puolangan kunnalla on tarjolla sekä vapaa-ajan- että vakituiseen asumiseen soveltuvia tontteja. Myytäviä tontteja on vapaana aivan kunnan keskustaajaman läheisyydessä sekä mm. valjastamattoman Kiiminkijoen latvavesillä Pirttijärven, Vähäjärven ja Pikku-Puution rantamaisemissa. Puolangan kunnan rakennusvalvontaviranomaisena toimii tekninen lautakunta. Rakennusvalvontaviranomaisen tehtäviä suorittaa rakennustarkastaja.

Palveluiden sijoittumisen merkitys hyvinvoinnille

Kunnan tarjoamien palveluiden saatavuudella ja saavutettavuudella on vahva kytkös asukkaiden hyvinvointiin ja turvallisuuden tunteeseen. Palveluiden sijoittaminen ja saavutettavuus ovat yksi keskeinen maankäytön ja kaavoituksen haaste. Palveluilla voidaan tarkoittaa kunnan omaa palvelutuotantoon liittyvää rakentamista, hyvinvointialueiden tai muiden viranomaisten palveluita tai yksityisen sektorin tuottamia palveluita. Palveluiden saatavuudella voi olla asumiseen liittyvien tekijöiden lisäksi vetovoimatekijöitä, joita kunta voi hyödyntää. Palveluiden saatavuudella on merkittävä rooli paitsi hyvinvoinnin, myös kunnan elinvoiman näkökulmasta. Kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta hyvin keskeisiä palveluita ovat esim. kauppa- ja apteekkipalvelut.

Puolangan kunnan asukkaille on tarjolla hyvin saavutettavat monipuoliset liikuntapaikat.

Yhdyskuntatekniikka

Toimivalla ja hyvällä yhdyskuntatekniikalla on oleellinen vaikutus ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Yhdyskuntateknisiin palveluihin luetaan kuuluvaksi mm. katujen ja yleisten alueiden rakentaminen ja kunnossapito sekä hulevesien hallinta, vesihuolto, jätehuolto ja lämpöhuolto. Yhdyskuntatekniikan toimivuus koetaan monesti kuntalaisten osalta itsestään selvyydeksi, mutta esimerkiksi vesikriisien tai vastaavien kohdalla on huomattu, miten merkittävässä roolissa toimiva ja laadukas yhdyskuntatekniikka on ihmisten arjessa. Sähkönsiirron tai tietoliikenteen ratkaisut, jotka ovat olennainen osa ihmisten toimivaa arkea ja hyvinvointia. On myös hyvä tunnistaa esimerkiksi yksityisten vesihuolto-osuuskuntien tai yksityisteiden rooli osana kuntalaisten hyvinvointia ja arjen sujuvuutta. Liikenneväylät ja niiden kunnossapito eri vuodenaikoina ovat keskeinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osa, mutta niiden kunto ja toimivuus ovat myös turvallisuuden näkökulmasta merkittävä asia. Kuntien näkökulmasta on oleellista tunnistaa se, että kunnan alueella olevaa tiestöä hallinnoivat kuntien lisäksi mm. Ely-keskukset tai yksityiset tieosuuskunnat tai yksityisteiden omistajat, joiden toiminnalla on niin ikään merkittävä vaikutus niin ihmisten liikkumiseen kuin palveluiden saatavuuteen ja saavutettavuuteen. Yhteiskunnallisen kehityksen myötä myös sähkö- ja tietoliikenneverkot ovat nousseet keskeiseen rooliin ihmisten infrastruktuuritarpeiden osalta.

Vesi- ja viemärilaitos

Puolangan vesilaitos tuottaa puhtaan käyttöveden kirkonkylän ja Paljakan alueella. Puolangan kunnan vesilaitoksella on tällä hetkellä asiakkaana noin 1 300 kiinteistöä ja vesijohtoverkoston yhteispituus on noin 50 km. Vesilaitoksen asiakkaiden yhteenlaskettu vedenkulutus v. 2021 oli noin 132 000 m³. Puolangan viemärilaitoksella on käytössä kaksi puhdistamoa: yksi Puolangan keskustaajaman, toinen Paljakan alueen jätevesien käsittelemiseen. Puhdistamot toimivat kemiallis/biologisin menetelmin ja osa jätteestä mm. kompostoidaan täytemaaksi. Puhdistamot käsittelevät vuosittain yhteensä noin 78 000 m³ jätevettä. Tällä hetkellä koko olemassa olevan viemäriverkoston pituus on yhteensä yli 30 km. Vuoden 2022 aikana Puolangan jätevesien

käsittelyssä siirrytään uuteen vaiheeseen, kun jätevesilietteiden käsittelyyn perustettu biokaasulaitos otetaan käyttöön. Jatkossa lietteen mädätejäännöksen kuivajae käytetään viherrakennusmullan ainesosana tai muussa käytössä, ja biokaasu hyödynnetään alueen toiminnoissa energiana mm. kunnan lämpölaitoksessa.

Lämpölaitos

Puolangalla kunnan omaan käyttöön ja kuntalaisten käyttöön lämpöä tuottaa kunnan tytäryhtiö Honkainfra oy. Päälämpökeskuksessa on nimellisteholtaan 3 MW KPA-kattila (kiinteän polttoaineen kattila) + savukaasujen LTO – pesuri. Polttoaineena käytetään kokopuuhaketta. Huipputeho on noin 3,0 – 3,5 MW polttoaineen laadusta riippuen. Päälämpökeskus on valmistunut vuonna 1999 ja saneerattu vuosina 2020 – 2021. Lisänä on 3,0 MW kevytöljykattila (POk). Lisäksi verkossa on kaksi kevytöljykattilaa (POK) verkon latvaosissa. Lämpö siirretään asiakkaille kuumana vetenä suljetussa kaksiputkisessa kaukolämpöverkossa. Kuuma vesi johdetaan kiinteistön lämpöjakokeskukseen, jossa se luovuttaa lämpöä vaihtimen kautta asiakkaiden lämmitysverkkoon ja lämpimän käyttöveden valmistukseen. Talot käyttävät lämpöä huoneiden ja käyttöveden lämmittämiseen sekä ilmanvaihtoon. Kaukolämpöverkon vesi palaa jäähtyneenä paluujohdossa takaisin tuotantolaitokseen uudelleen lämmitettäväksi.

Jätehuolto

Puolangan kunnan alueella jätehuollon lakisääteisiä palveluja ja viranomaistehtäviä hoitaa Kainuun jätehuollon kuntayhtymä Ekokymppi. Ekokymppi järjestää jätehuollon asuin- ja lomakiinteistöille, kehittää jätehuoltoa, neuvoo ja tiedottaa ja hoitaa viranomaistehtäviä.

Teiden kunnossapito

Liikenteellisesti merkittävien yksityisteiden talvikunnossapidosta vastaa kunta teknisen lautakunnan määrittelemillä teillä. Muusta tienpidosta vastaa tien omistaja. Kunta avustaa haja-asutusalueilla Puolangan kunnassa vakituisesti asuvia ja yksityistiekunnan perustaneita tiekuntia yksityisteiden tienpidossa taloudellisesti.

Ympäristöterveydenhuolto ja ympäristönsuojelu

Ympäristöterveydenhuolto on toimintaa, jonka avulla kunta pyrkii turvaamaan asukkailleen terveellisen elinympäristön. Terveydenhuoltolain mukaan ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu terveydensuojelu- ja tupakkalain lisäksi elintarvikevalvonta ja eläinlääkintähuolto. Terveydensuojelulain mukaan kunnan tulee edistää ja valvoa terveydensuojelua alueellaan siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Terveydensuojelulain tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön terveyttä sekä ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa vaaraa tai haittaa ihmisten terveydelle ja elinympäristölle. Terveyttä ylläpidetään, suojellaan ja edistetään mm. valvomalla talous- ja uimaveden laatua, julkisten palvelurakennusten (koulut, päiväkodit, hoivaa antavat laitokset) ja muiden palveluiden (liikuntapalvelut, kauneushoitolat) terveydellisiä olosuhteita, hygieniaa sekä sisäilman laatua. Kunnilla on keskeinen rooli tupakkalain mukaisessa valvonnassa ja savuttomuuden edistämisessä, jolloin ympäristöterveydenhuolto tulee varsin lähelle ehkäisevän päihdetyön toimintakenttää. Ympäristöterveydenhuolto

on luonteeltaan vahvasti ennaltaehkäisevää toimintaa, jolla varmistetaan terveellisen elinympäristön olemassaoloa ja tarvittaessa käytetään viranomaiselle kuuluvaa valtaa korjata terveyshaittoja tuottavaa toimintaa. Samalla kun toiminta voidaan katsoa vahvasti terveyttä edistäväksi, on sillä vahvoja sidoksia myös kunnan hyvinvoinnin ja turvallisuuden kokonaisuuksien tukemisessa.

Eläinlääkäri- ja ympäristöterveydenhuollon viranomaispalvelut palvelut Puolangan kunnalle tuottaa Oulunkaaren ympäristöpalvelut. Näihin kuuluu mm. suureläinten ja pieneläinten vastaanotto sekä eläinlääkäripäivystys. Puolangan kunnan ympäristösuojeluviranomaisena toimii tekninen lautakunta.

Asuntotoimi

Asumiseen liittyvät ratkaisut ovat keskeinen osa ihmisten arkea ja hyvinvointia. Asuminen on kunnan näkökulmasta monitahoinen tehtävä, jossa ovat keskeisessä roolissa kaavoitus ja palvelut, mutta myös yhteistyö ja -toiminta eri toimijoiden kanssa. Ennen kaikkea vanhusväestön asumisen ratkaisuilla on merkittävää vaikutusta hyvinvointiin ja terveyteen, mutta myös asumisen turvallisuuteen liittyen. Kotona asumisen tukemiseen liittyvät kysymykset ja niiden rooleista sopiminen kuntien ja hyvinvointialueiden kannalta on merkittävä yhteistyökokonaisuus.

Puolangan kunta omistaa Kiinteistö Oy Puolangan Vuokratalot yhtiön, joka tarjoaa vuokra-asuntoja kunnan alueella. Puolangan kunnan omistuksessa on 175 vuokra-asuntoa. Ne sijaitsevat Puolangan taajamassa tai sen läheisyydessä. Lähes kaikki asunnot ovat kerros- tai rivitaloissa.

Investoinnit hyvinvointia ja terveyttä tukemassa

Kuntien tekemät investoinnit ovat sekä elinvoimaa kasvattavia että usein kuntalaisten palveluita parantavia panostuksia elinympäristöön ja sen viihtyisyyteen ja/tai turvallisuuteen. Ne myös osaltaan lisäävät niin ihmisten kuin yritysten osalta kunnan veto- ja pitovoimaa. Investointeja, olivatpa ne uusien asuin-, liikepaikka- tai teollisuusalueiden toteuttamiseen, rakennushankkeisiin tai infrastruktuuriin liittyviä, tulisi pohtia myös ihmisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Esimerkiksi rakennushankkeissa on lainsäädännöllä ja määräyksillä varmistettu esimerkiksi esteettömyyteen liittyviä kysymyksiä.

Puolangan kunnassa toteutetaan pitkän aikavälin investointisuunnitelmaa. Tällä varmistetaan oikeat investointikohteet ja niiden ennakoiva peruskorjaus ja kehittäminen ja vältetään yllättävät, äkilliset ja kalliimmat korjaukset.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen turvallisuuden ja varautumisen kysymyksissä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rinnalle on nostettu viime vuosina vahvasti turvallisuus ja siihen liittyvät teemat. Esimerkiksi valtioneuvoston periaatepäätös hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä sekä siihen pohjautuva toimenpideohjelma ovat tuoneet turvallisuuskysymykset vahvasti perinteisen hyte-työn rinnalle. Tässä yhteydessä on puhuttu monesti ennen kaikkea arjen turvallisuudesta, kotitapaturmien ja kaatumisen

ehkäisystä. Varautumisen näkökulman huomiointi on myös kuntalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta keskeinen kokonaisuus, jota tulee miettiä. Kuntien turvallisuustyötä voidaan jaotella esimerkiksi seuraaviin osa-alueisiin: rikosten ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy, onnettomuuksien ja tapaturmien ehkäisy, turvallisuuden tunteen parantaminen ja muu turvallisuustyö, johon lasketaan esimerkiksi osallisuus ja kuntalaisten ja järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö.

Puolangan kunta on varautunut ulkopuolisiin uhkiin monin eri tavoin, mm. päivittämällä valmiussuunnitelmat. Kunta tekee jatkuvasti suunnittelua ja tarvittavia toimenpiteitä taatakseen kuntalaisilla turvallisen liikkumisen. Kunta tekee säännöllistä yhteistyötä eri viranomaistahojen kanssa turvallisuuden ja varautumisen osalta.

Luonnon virkistyskäyttö

Lähiluonto tai ylipäätään luonnon virkistyskäyttö on yksi viime aikoina enenevissä määrin hyvinvointiin ja terveyteen kytkettyä toimintaa. Luonnossa liikkumisen terveyshyödyt on tunnistettu laajalti ja myös kuntien maankäytössä erilaisten luontokohteiden huomioiminen, rakentaminen ja ylläpito on huomionarvoista.

Puolangalla on useita eri luontoliikuntareittejä. Puolangan Siikavaaran pohjoisosassa rengasreitti Kometon kierros ja lähempänä taajamaa Mustikkavaaranpolku ja Pyssykuljun rengasreitti, Rasinkylässä Hepokönkään geologinen luontopolku, Paljakassa Ilveskierros, Luonnonpuistonpolku, Maisemareitti ja Pirunkirkko. Maastopyöräreittejä löytyy, esim. Puolangan kirkonkylän ja Hepokönkään välillä. Lisäksi luonnossa voi liikkua eritasoisilla melontareiteillä. Kalastaa voi niin koski- kuin järvikalastuspaikoilla ja suunnistaa kiintorasteilla. Puolangalla on laajat metsästysalueita valtion maille ja moottorikelkkauria on n. 280 km.

Kunnan elinvoiman edistäminen

Työllisyys

Työ, työssäkäynti ja työyhteisö ovat keskeisiä aikuisiän ja perheen hyvinvoinnin perusteista. Työ tuo mukanaan taloudelliset edellytykset elämiselle, se tuo yhteisöllisyyttä sekä antaa mahdollisuudet itsensä toteuttamiselle ja uuden oppimiselle. Kuntien rooli on ollut merkittävä työpaikkojen luomisessa. Kunnat itsessään ovat muun julkisen sektorin ohella monin paikoin merkittävä työllistäjä, mutta ne ovat keskeisessä roolissa myös yksityisen sektorin työpaikkojen taustalla. Osaavan henkilöstön koulutus, kuntien rooli työllistämisessä ja kouluttamisessa sekä vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien muu tukeminen ovat keskeisiä asioita myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Hyvinvoinnin näkökulmasta etenkin vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevien tai muutoin haavoittuvassa asemassa olevien työllistyminen ja työllistäminen on haaste.

Työllisyyspalvelut

Vuoden 2025 alusta alkaen Puolanka järjestää työvoimapalvelut omassa kunnassa ja muodostaa yhdessä muiden Kainuun kuntien ja Kuusamo ja Taivalkosken kanssa Kainuu-Koillismaan työllisyysalueen. Uudistuksen jälkeen Puolangan kunta vastaa henkilö- ja yritysasiakkaiden

palveluista. Yrityspalveluihimme kuuluu monipuolista neuvontaa muun muassa seuraavissa asioissa: Yritystoiminnan suunnittelu ja perustaminen, rahoituksen suunnittelu ja erilaisten tukien haku, sukupolvenvaihdokset ja yritystoiminnan kehittäminen.

Kunta on mukana vuosina 2024-2025 Work & Stay – Kokonainen elämä Koillismaalla -hankkeessa, jonka tavoitteena on hyvinvoinnin, työllisyyden ja elinvoiman lisääminen sekä erityisesti syrjäytymisen ehkäiseminen, työmarkkinoille heikosti kiinnittyvien työllistämisen edistäminen ja osaavan työvoiman saannin edistäminen. Hankkeessa toimii Työelämätulkki -malli, jolla nopeutetaan työmarkkinoille heikosti kiinnittyvien kestävää työllistymistä. Hankkeen aikana kehitetään työllisyyspalveluita mm. verkostoyhteistyöllä, asiantuntijoiden osaamisen lisäämisellä sekä tiedolla johtamisen systemaattisella rakentamisella. Lisäksi hankkeessa rakennetaan asettautumispalveluita, jotta alueelle töihin tulevien mahdollisuudet integroitua paikalliseen yhteisöön ja löytää toimeentulo kasvaa. Työvoimapalveluiden paluu kuntiin, mahdollisuus hoitaa palvelut omalla tavalla ja mahdollisimman asiakaslähtöisesti, antaa uuden mahdollisuuden tarttua työllisyyden haasteisiin. Tiivis yhteistyö monialaisen työllisyydenhoidon (TYM) asiantuntijaryhmän kanssa edesauttaa heikossa työmarkkina-asemassa olevia asiakkaita. Puolangalla toimii kaksi työllisyysohjaajaa, työvoimakoordinaattori ja uraohjaaja.

Kotoutuminen

> Muuttaneen väestön nopea integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan on tärkeää paitsi kaikkien hyvinvoinnin ja myös turvallisuuden näkökulmasta, myös kuntien ja alueiden elinvoiman turvaamisessa. Kunnilla on keskeinen rooli monien arjen kannalta keskeisten palveluiden tuottamisessa tai niihin ohjaamisessa. Kunnilla on esimerkiksi asumiseen, varhaiskasvatukseen tai kouluun liittyviä tehtäviä. Eri toimilla edistetään kotoutumista ja ennaltaehkäistään ongelmien syntymistä. Myös osallisuuden ja yhteisöllisyyden rakentuminen liittyy kuntien tehtäviin. Kunnat eivät kuitenkaan toimi yksin kokonaisuudessa. Esimerkiksi pelastustoimi valvoo myös kuntien osalta tilapäisten tilojen käyttöönottoa. Samoin monien erityisesti pakolais- tai maahanmuuttajastatuksella tulleilla on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvetta. Näissä kohdin hyvinvointialueet ovat yksi keskeinen yhteistyötaho. Myös valtion viranomaisilla on merkittävä rooli kotoutumisen kysymyksissä.

Puolangalla kotoutumiseen liittyvät arjen asiat, esim. asunto- ja toimeentuloon sekä kielen opiskeluun liittyvä ohjaus, hoidetaan lähipalveluna. Kotolain mukaisia lakisäteisiä palveluita ostetaan tarvittavilta osin Suomussalmen kunnalta.

Järjestöt, yhdistykset ja seurakunta

> Järjestöt ja yhdistykset ovat kunnissa tärkeässä roolissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Erilaiset järjestöt ovat muun muassa tärkeä kumppani julkisten palvelujen tuotannossa. Järjestöt ja yhdistykset tarjoavat mahdollisuuden osallistua yhteiskunnan toimintaan sekä erilaisiin harrastuksiin. Järjestö- ja yhdistystoiminta ehkäisee esimerkiksi yksinäisyyttä ja syrjäytymistä tarjoamalla vuorovaikutuksellisuutta ja yhteisöllisyyttä. Toiminta antaa vaikuttamismahdollisuuksia myös sellaisille kuntalaisille,

joiden ääni jää muutoin heikosti kuulluksi. Lisäksi järjestöt ja yhdistykset antavat mahdollisuuden kuulua yhteisöön ja tarjoavat tilaisuuden mielekkääseen tekemiseen. Järjestö- ja yhdistystoiminta voi toimia samalla myös vertaistuen antajana.

Puolangalla toimii useita aktiivisia järjestöjä ja yhdistyksiä, jotka täydentävät kunnan tarjoamia palveluja muun muassa erilaisilla harrastusmahdollisuuksilla sekä järjestämällä monenlaisia tapahtumia ja koulutuksia. Kunta tukee yhdistysten toimintaa jakamalla kohde- ja toiminta-avustuksia hakemusten perusteella.

Puolangan ev.lut. Seurakunta

Evankelisluterilainen seurakunta on merkittävässä roolissa hyvinvoinnin edistämisessä kunnassa. Seurakunta kulkee ja elää jokaisen rinnalla elämän käännekohdissa – syntymässä, kasvussa, aikuistumisessa, perheen perustamisessa, viimeisellä matkalla. Seurakunta auttaa ja tukee heikoimpia.

Puolangalla evankelisluterilainen seurakunta järjestää lasten (puuhis, perhekerho ja pyhäkoulu) ja nuorten (nuortenillat) kerhoja, retkiä sekä kesäleirejä yhteistyössä kunnan kanssa. Rippikoulu tavoittaa ikäluokastaan liki jokaisen. Diakoniassa erityiskohteena on perheiden hyvinvointi ja jaksaminen. Varttunutta väkeä seurakunta kohtaa palveluasunnoissa ja kodeissa (kotikäynnit, syntymäpäivävierailut), retkillä, leireillä ja kerhoissa.

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Sosiaalipalvelujen tavoitteena on ehkäistä sosiaalisia ongelmia, ylläpitää sosiaalista turvallisuutta ja tukea ihmisten omatoimisuutta. Terveydenhuollon palvelujen tavoitteena on edistää ja ylläpitää väestön terveyttä, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä sekä sosiaalista turvallisuutta. Kuntoutuksen tavoitteena on edistää yksilön toimintakykyä, itsenäistä selviytymistä, osallistumismahdollisuuksia, työ- ja opiskelukykyä, työllistymistä sekä työssäjaksamista.

Puolangan kunnalla on ollut sopimus sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta jo useamman vuoden ajan Terveystalon kanssa. Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen ja tuottaminen siirtyi Kainuun hyvinvointialueelle, mikä toi joiltakin osin muutoksia. Hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa Puolangalla kuitenkin mennään vuoden 2025 vuoden loppuun nykyisellä sopimuksella Terveystalon kanssa. Jatkossa tehdään entistä enemmän yhteistyötä Kainuun hyvinvointialueen kanssa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ja yhtenäistetään tekemisen tapoja muiden Kainuun kuntien kanssa.

Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat- ja suunnitelmat

Hyvinvointityötä kuvaa usein suunnitelmallisuus ja verkostomaisuus. Hyvinvointityö voi näyttää hyvin erilaiselta eri näkökulmasta tuotettuna ja monen ihmisen työ on hyvinvointia edistävää. Hyvinvointityötä tehdään monella sektorilla ja usein monen ihmisen yhteistyössä toteutettavaa. Pitkäjänteisen ja tavoitteellisen hyvinvointityön selkärankana on hyvä olla suunnitelmia, jotta työlle on määritelty tavoitteet, sen etenemistä voidaan seurata ja tuloksia mitata.

Juuri hyte-työn laaja-alaisuus tekee sen tarkemman määrittelyn haastavaksi, mutta samalla tarpeelliseksi. Aukotonta määrittelyä kunnan työlle hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ei

ole olemassa. Kunnassa on hyvä käydä pohdintaa siitä, mitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisellä ymmärretään ja miten sitä toteutetaan.

Kunnan panostukset asukkaidensa hyvinvointiin tulisi nähdä investointeina, joilla parannetaan asukkaiden hyvinvointia. Osa panostuksista vaatii toimintaan tehtäviä taloudellisia satsauksia tai toimintaan tehtäviä muutoksia. Oleellista on, että toiminta on tavoitteellista ja sinä hyödynnetään esimerkiksi vaikuttavaksi havaittuja toimintamalleja. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien tavoitteiden sisällyttäminen talous- ja toimintasuunnitteluun sekä niiden huomioiminenseurannassa ovat talouden näkökulmasta merkittäviä kokonaisuuksia. Myös tehtyjen toiminallisten muutosten tuloksia ja vaikutuksia on tärkeää seurata sen suhteen, onko niillä saavutettu tavoiteltuja vaikutuksia.

Kunnassa tehtävä hyvinvointityö voi olla perustoiminnan lisäksi erilaisilla hankkeilla tehtävää työtä, joka keskittyy tiettyihin suppeampiin kohderyhmiin ja toimenpiteisiin työn aikavälin ajan.

Puolangalla on jo vuosia tehty pitkäjänteistä työtä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Erilaiset ohjelmat, suunnitelmat ja hankkeet luovat pohjaa hyvinvointityölle ja antavat raameja tekemiseen sekä helpottavat yhteistyötä vähentäen päällekkäistä työtä. Osa tehdään omana työnä ja osa on yhteistyössä tehtävää. Seuraavassa listattuna hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat- ja suunnitelmat sekä hankkeet, joissa Puolanka on mukana tai jotka toteutuvat omana työnä.

Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat- ja suunnitelmat sekä hankkeet

Kunnan omat suunnitelmat ja ohjelmat- ja suunnitelmat, joissa olemme mukana

- kulttuurikasvatussuunnitelma
- Kainuun maakuntaohjelma 2022–2025
- Kainuu-ohjelma (sis. Kainuun maakuntasuunnitelma vuoteen 2040 ja maakuntaohjelma vuosille 2022–2025)
- Arvokas ja onnellinen lapsuus Kainuussa - Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025
- Kainuun hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelma vv. 2023-2025
- Kainuun hyvinvointialueen järjestämissuunnitelma 2023–2025
- Liikenneturvallisuus toimintaohjelma
- Viisaan liikkumisen suunnitelma
- KETS eli Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen toimintasuunnitelma

Käynnissä olevat kunnan omat hankkeet

- Yläkoulun samanaikaisopettajuus- projekti
- Resurssiopettaja yhtenäiskouluun- projekti
- Tukea lukiolaisten oppimispolulle- projekti
- Kestävästi Puolangalla
- Energiapuuterminaali investointihanke

Käynnissä olevat yhteishankkeet, joissa kunta on mukana

- Monipaikkaopetus laadukkaan perusopetuksen arjeksi- hanke
- Harrastamisen Suomen malli

- DOC-hanke
- Work & Stay – kokonainen elämä Koillismaalla
- Uudistavaa vetovoimaa matkailuun – Arctic Lakeland Kainuu

Verkostot ja yhteistyöryhmät

- Jätealan yhteistyöryhmä
- lasten ja nuorten palveluverkosto
- KAMK yrityspalvelut
- Oulujärvi Leader
- Kiiminkijoki ry
- Kainuun liikunnan organisoimat erityisryhmien liikuntahankkeet

Osa 4 Strategiat hyvinvointityön pohjana

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma ovat osa kunnan strategista johtamista. Ne ovat työvälineitä, joilla voi suunnitella, seurata, arvioida ja raportoida kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen huomiointi kunnan strategia-asiakirjassa ei yksistään riitä viemään hyte-työtä käytännön toimintaan. Strategia on toimintaa ohjaava sateenvarjo, mutta esimerkiksi talousarviossa ja toimintasuunnitelmissa määritellään tavoitteet, mittarit ja ennen kaikkea resurssit hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Nykyisen kuntastrategian valmisteluvaiheessa kunnalla ole ollut voimassa olevaa hyvinvointisuunnitelmaa, mutta uutta strategiaa laadittaessa tuore hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma toimivat hyvänä pohjana. Tämä hyvinvointisuunnitelma nojaa hyvin pitkälle ajankohtaiseen saatavilla olevaan tietoon kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden tilasta ja siinä nousseisiin merkittävimpiin huolenaiheisiin.

Kuntastrategia2022-2025: Kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävät painopisteet’

Kunnanvaltuuston 21.06.2022 hyväksymässä kuntastrategiassa kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistäviä painopisteitä ja toimenpiteitä on sisällytetty seuraaviin kohtiin:

- *Olet lämpimästi tervetullut Puolangalle asumaan*
    - *Hyvät ja kattavat tietoliikenneyhteydet*
    - *Kunta kehittää viestintää ja edistää toiminnallaan kuntalaisten ja kausiasukkaiden osallistamista ja vaikuttamisen mahdollisuuksia*
- *Puolangan sotepalvelut ovat vailla vertaansa*
    - *Kunnan asukkaat ovat tyytyväisiä terveyspalveluihin NPS 96/100*
    - *Hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa Puolangan kunnan edustajat toimivat aktiivisesti, jotta Puolangan kunnan terveyspalvelujen säilymisen lisäksi hyviä käytänteitä saadaan ajettua koko hyvinvointialueen hyödyksi*

- *Väestön ikääntyessä sotepalvelujen tarve kasvaa ja liikkuminen palvelujen luokse, jos ne ovat kaukana, hankaloituu. Myös tämän vuoksi on tärkeää, että palveluja saa riittävän läheltä*
- *Kunnalla on tulevaisuudessa tärkeä rooli hyte-palveluissa ja terveyttä edistävissä palveluissa. Kansalaisopisto ja muut usein vapaaehtoiset yhdistykset tai aktiiviset toimijat tuottavat palveluja.*
- *Kunnan tehtävä on tarjota toimintapuitteita ja yhdessä sovittavilla tavoilla tukea toimintaa.*

- *Uusi päiväkoti, laadukas yksilöllinen opetus ja pieni lukio kasvattavat tulevaisuuden tekijöitä*

    - *Lukio säilyy Puolangalla*
    - *Pienet ryhmäkoot tarjoavat laadukasta ja yksilöllistä opetusta, joka tukee oppilaita*
    - *Kunta edistää monimuotoisen paikkariippumattoman ammatillisen koulutuksen saatavuutta paikkakunnalla tarjoamalla oppisopimuskoulutus- ja harjoittelupaikkoja*

- *Uudet liikuntapaikat ja Paljakka ovat kunnan vetovoimatekijöitä*

    - *Kunta edistää matkailun ja luontomatkailun vastuullista kasvua rakentamalla reitistöjä ja osallistumalla matkailun kehittämishankkeisiin*
    - *Uudet liikunta- ja monitoimitilat mahdollistavat sekä liikuntaharrastusten harjoittamisen, että tapahtumien järjestämisen aiempaa paremmin. Tilat tukevat myös kunnan hyte-toiminnan toteuttamista*

Kainuun hyvinvointialueen ja Kainuun kuntien yhteistyö terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisessä

Laissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on tarkemmin säädetty kuntien tehtävistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Myös hyvinvointialueilla on vastuu edistää hyvinvointia ja terveyttä osana omaa toimintaansa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on siis keskeinen yhdyspinta eli yhteistyötä vaativa kokonaisuus kuntien ja hyvinvointialueiden välillä. Kunnan ja hyvinvointialueen tulee tehdä yhteistyötä ja tukea toisiaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuudessa. Niillä on myös vuosittainen velvoite neuvotella keskenään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asioista sekä huomioida neuvotteluissa ja yhteistyössä myös muut toimijat kuten järjestöt, yritykset ja julkisen sektorin toimijat. Lisäksi niiden tulee edistää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä.

Kainuun hyvinvointialue on tehnyt pitkäjänteistä työtä kainuulaisten terveyden ja hyvinvoinnin eteen. Lakisääteisyyden myötä kuntien hyvinvointityön rooli on kasvanut ja yhteistyö Kainuun hyvinvointialueen ja kuntien kanssa tiivistynyt. Oma vaikutuksensa on ollut myös sote-palveluiden järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta.

Puolangan hyvinvointityötä tehdään pienillä resursseilla. Hyvinvointiuudistuksen myötä kunnat ja hyvinvointialue vastaavat yhdessä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä Kainuun alueella.

Kumpikin huolehtii osaltaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategisessa suunnittelussa, hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman laatimisesta sekä yhteistyössä järjestöjen ja muiden tahojen kanssa.

Kainuun hyvinvointialue määrittelee hyvinvointisuunnitelmassa 2023-2025 terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen tavoitteet seuraavasti:
1. Tuemme asukkaiden terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta
2. Sovimme kuntien kanssa yhdyspinnoilla tehtävästä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyöstä
3. Tehostamme sairauksien ennaltaehkäisyä ja palveluja
4. Kehitämme kuntien kanssa järjestöyhteistyötä ja uudistamme järjestöjen tukemisen sisältöjä

Osan 8 liitteessä 7 esiteltynä Kainuun hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelman toimenpidetaulukko.

Kainuun hyvinvointialueen seuraavan hyvinvointisuunnitelman valmistelu alkaa vuonna 2025 yhdessä kuntien kanssa. Kainuun hyvinvointialueen osallisuusohjelma on valmistunut ja menossa aluevaltuuston hyväksyttäväksi.

Osa 5 Hyvinvointisuunnitelma 2025-2029

Hyvin monet kunnan toiminnat ovat kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia parantavaa toimintaa. Hyvinvointisuunnitelmaa on hyvin laaja-alainen painopisteitä ja toimintaa ohjaava asiakirja. Tähän hyvinvointisuunnitelmaan on valittu huolta herättäviä asioita Kainuun hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksesta 2020-2022, kunnan hyte-kertoimesta, TEA-viisarista ja Kouluterveyskyselystä. Useimmat näistä on nostettu esille myös kunnan laajassa hyvinvointikertomuksessa.

Kainuun hyvinvointialueen hyvinvointikertomus 2020–2022

Kainuun hyvinvointialueen laajassa hyvinvointikertomuksessa 2020–2022 on kuvattu kainuulaisten hyvinvoinnin ja terveyden tilaa. Kuntakohtaisissa osissa puolankalaisten näkökulmasta oli tehty nostoja ja huolen aiheita, joihin syytä kiinnittää huomiota.

Nuoret

syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei varusmiespalvelussa) olevat 18–24-vuotiaat vastaavan ikäisistä on vuonna 2022 Kainuussa 18,2 %. Huolestuttavaa on Puolangan 26,5 %, Suomussalmen 26,1 %, Kuhmo, 25,7 % ja Paltamon 22,9 % ja Hyrynsalmen 21,2 % syrjäytymisriskissä olevien nuorten tilanne. Tällä hetkellä Puolangalla on 68 henkilöä, jotka kuuluvat 18–24- vuotiaiden ikäluokkaan. Tämä tarkoittaa siis, että syrjäytymisriskissä on noin 18 nuorta.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä Kainuussa vuonna 2022 oli 7,3 %. Kuntakohtaisia eroja on nähtävissä, koulutuksen ulkopuolelle jää ko. ikäryhmästä Suomussalmella 9,8 %, Hyrynsalmella 9,1 %, Puolangalla 8,8 % ja Kuhmossa 7,9 %.

Työikäiset

Työkyvyttömyyseläkettä vuonna 2023 saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä Kainuu 9,5 % (koko maa 6,3 %). 25–64 vuotiaista työkyvyttömyyseläkettä saa Puolangalla 16,3 %, Hyrynsalmella 14,9 %, Paltamossa 12,9 %, Suomussalmella 12,3 %, Kuhmossa 12,2 % ja Ristijärvellä 10,7 %.

Hyte-kerroin

Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät hyvinvointialueiden järjestettäväksi (1.1.2023 alkaen), mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyi kunnilla. Edellytyksiä väestön hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan tehtävät.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi kuntien tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella:

- toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja
- tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista.

Prosessi-indikaattoreihin vaikuttaminen on mahdollista nopeasti, mutta tulosindikaattoreihin vaikuttaminen vaatii suunnitelmallista ja pitkäjänteistä työtä. Yhteensä indikaattoreita on 21. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määräajoin, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Indikaattori ilmaisee HYTE-kertoimen asteikolla 0 - 100 eli keskiarvo tulosindikaattoreiden keskiarvosta ja prosessi-indikaattoreiden keskiarvosta

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023
HYTE-kerroin, 0 - 100 info ind. 5340	Kainuu	yhteensä			
	Hyrynsalmi		53	62	57
	Kajaani		64	67	65
	Kuhmo		65	72	75
	Paltamo		67	59	72
	Puolanka		53	42	48
	Ristijärvi		63	70	80
	Sotkamo		57	63	67
	Suomussalmi		50	70	63

Kainuun kuntien vuosien 2021-2023 hyte-kertoimet.

		yhteensä			
		2020	2021	2022	2023
Puolanka	HYTE-kerroin euroa / asukas info ind. 5341	14,9	14,9	11,8	13,5
	HYTE-kerroin, 0 - 100 info ind. 5340	55	53	42	48
	HYTE-kerroin, 1 000 euroa info ind. 5355	37,8	37,2	28,9	32,0
	Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) info ind. 5339	64	50	20	47
	Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) info ind. 5338	45	55	63	49

Puolangan hyte-kerroin euroina/asukas, hyte-kerroin, hyte-kerroin 1000 euroina, prosessi-indikaattorin ja tulosindikaattorin arvo vuosina 2020-2023.

Hyte-kerroin on yleiskatteellinen, kannustava osa valtionosuutta, joka määräytyy indikaattorien perusteella kuntakohtaisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimena, joka kerrotaan kunnan asukasluvulla. Kuntien hyte-kertoimen osuus on noin 100 miljoonaa euroa, mikä vastaa noin 3-4 prosenttia kuntien valtionosuuksista. Kuntien asukaskohtainen rahoitus vuodelle 2023 oli maksimi 21,90 €, mediaani 17,00 € ja minimi 6,70 €. Puolangalla se oli 13,5 e/as.Puolanka on saanut yleiskatteellista valtionavustusta hyte-kertoimen perusteella vuonna 2023 noin 32 000 euroa. Mikäli Puolanka saisi maksimaalisen rahoituksen (21,9 e/as.), se tekisi noin 51 500 euroa.

Kuntalaisten hyvinvoinnista saama hyöty on kuitenkin keskeisin taloudellinen tekijä, jonka tulisi kannustaa kuntia panostamaan omaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen.

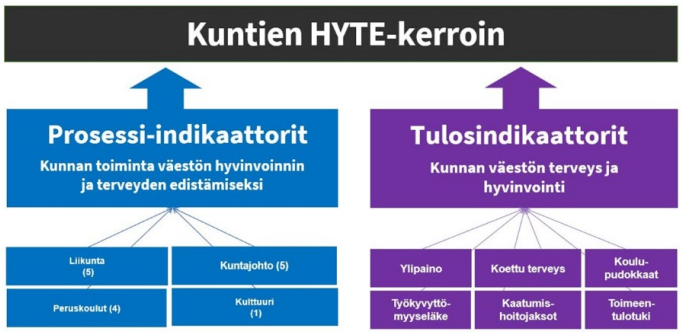

Prosessi-indikaattorit

Toimintaa kuvaavat prosessi-indikaattorit (15 kpl) mittaavat nykytilannetta. Niillä haetaan vastausta kysymykseen "Minkälaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on".

Toimintaa kuvaavat indikaattorit:

- peruskoulut (4 yksittäistä indikaattoria)
- liikunta (5 yksittäistä indikaattoria)
- kuntajohto (5 yksittäistä indikaattoria)
- kulttuuri (1 yksittäinen indikaattori)

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	5317	100	100	100	100	0	0
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	5316	0	0	0	0	0	0
Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus tehdään peruskoulussa kolmen vuoden välein, % kunnan kouluista	5397	100		100		100	
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	5335	0	0			100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	5331	100	100			100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	5330	0	0			100	100
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	5327		0	0	0		100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	5333	100	100			100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	5328		100	100	0		100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	5321		100	100	0		100
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä	3984	100	100	0	0	0	0
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	5323		100	100	0		100
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	5320		100	100	0		100
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	5313	100	100	100	100	100	100
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	5336	0	0			0	0
© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2025							

Puolangan prosessi-indikaattorit vuosina 2019-2024. (Kaikkia asioita ei mitata joka vuosi.)

Prosessi-indikaattorit on kerätty THL:n TEA-tiedonkeruiden yhteydessä suoraan kunnista. *Liiteosan (osa 8) liitteessä 8 koko maan ja Kainuun prosessi-indikaattori vuosilta 2019-2024.*

Puolangan prosessi-indikaattorit, joihin hyvä kiinnittää huomiota ja tehdä korjaavia toimenpiteitä:

Kuntajohto

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista (5336)

Peruskoulu

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä (5317)

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit (5316)

Liikunta

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille (5327)
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä (5328)
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen (5321)
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa (5323)
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin (5320)

Kulttuuri

Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä (3984)

Tulosindikaattorit

Tulosindikaattorit (6 kpl) mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä.

Tulosindikaattorit on valittu näiden periaatteiden mukaan:

- kunta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa indikaattoreihin
- eri ikäryhmät ovat edustettuina
- jotta kunnan väestörakenne, sairastavuus tai työttömyystilanne ei vaikuttaisi tulokseen, mitataan tulosindikaattoreissa lähtökohtaisesti muutosta
- tavoite on, että kunnat olisivat mahdollisimman paljon samalla viivalla ja niillä on mahdollisuus saada todettavia, hyviä muutoksia näissä asioissa aikaan

Kuntien tulosindikaattorit

Indikaattori	Sotkanet indikaattorinumero	Indikaattorin tavoitetaso	Lähde	Aikataulu
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista	286 skaalattu ind. 5301	5 %	Kouluterveyskysely (THL)	Tietojen keruu toteutetaan parittomina vuosina keväisin, tulokset julkaistaan syksyisin
Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista	3906 skaalattu ind. 5303	5 %	Kouluterveyskysely (THL)	Tietojen keruu toteutetaan parittomina vuosina keväisin, tulokset julkaistaan syksyisin
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	3219 skaalattu ind. 5304	5 %	Tutkintorekisteri (Tilastokeskus)	Tilasto valmistuu tilastovuotta seuraavan vuoden jälkeen alkuvuodesta. Esimerkiksi vuotta 2021 vuotta koskevat tiedot julkaistaan vuoden 2023 tammikuussa.
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, % osuus vastaavanikäisestä väestöstä	234 skaalattu ind. 5306	0,5 %	Toimeentulotukirekisteri (THL)	Tietoja kerätään kunnilta vuosittain tammi-helmikuussa, KELA:lta kuukausitietoina. Tilasto valmistuu tilastovuotta seuraavan vuoden kesällä
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25—64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	306 skaalattu ind. 5307	5 %	Eläketilastot (ETK)	Eläkkeensaajia koskevat tiedot ilmestyvät tilastovuotta seuraavan vuoden keväällä. Eläkkeelle siirtyneiden tiedot ilmestyvät myöhemmin kyseisen vuoden aikana.
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön.	3959 skaalattu ind. 5308	230 hoitojaksoa	Erikoissairaanhoitotilasto (THL) Perusterveydenhuoltotilasto (THL)	Tilastoraportit ilmestyvät kerran vuodessa. Ne sisältävät tietoja kuluvaa vuotta edeltävältä vuodelta.

Lähde: THL; päivitetty: 14.12.2023

Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden tai mittausajankohdan erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetilanteessa, saa kunta sen osalta maksimipisteet.

			2019	2020	2021	2022	2023
yhteensä	Puolanka	Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä info ind. 3959	1 020,1	553,0	331,2	355,4	354,5
		Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista info ind. 286	20,0				40,0
		Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä info ind. 3219	10,9	11,4	9,6	8,8	7,0
		Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä info ind. 234	1,0	1,1	1,3	1,3	0,8
		Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä info ind. 306	18,6	18,0	16,7	16,4	16,3
		Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista info ind. 3906	25,8				

Puolangan tulosindikaattoreiden arviot vuosina 2019-2023. (Kaikkia asioita ei mitata joka vuosi.)

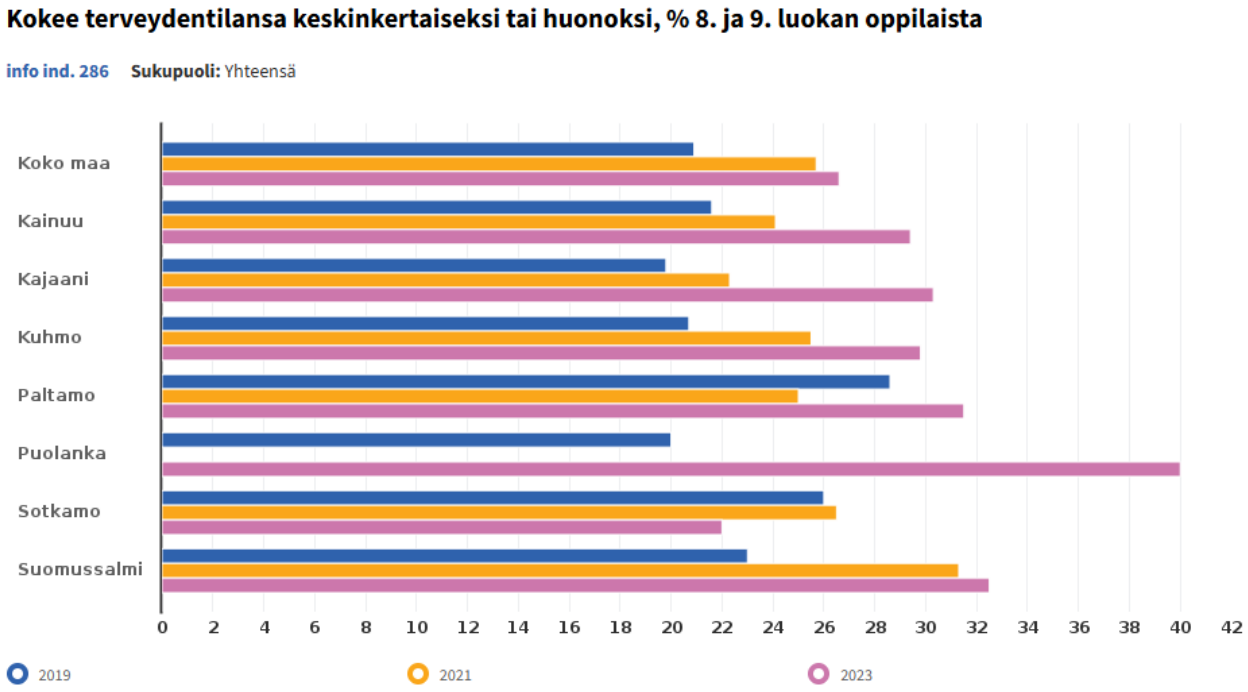

Koko maa, Kainuu ja Kainuun kunnat. Puolangan tulos vuodelta 2019 20 % ja vuodelta 2023 40 %. Vuoden 2021 tulos puuttuu. Indikaattorin tavoitetaso 5 %.

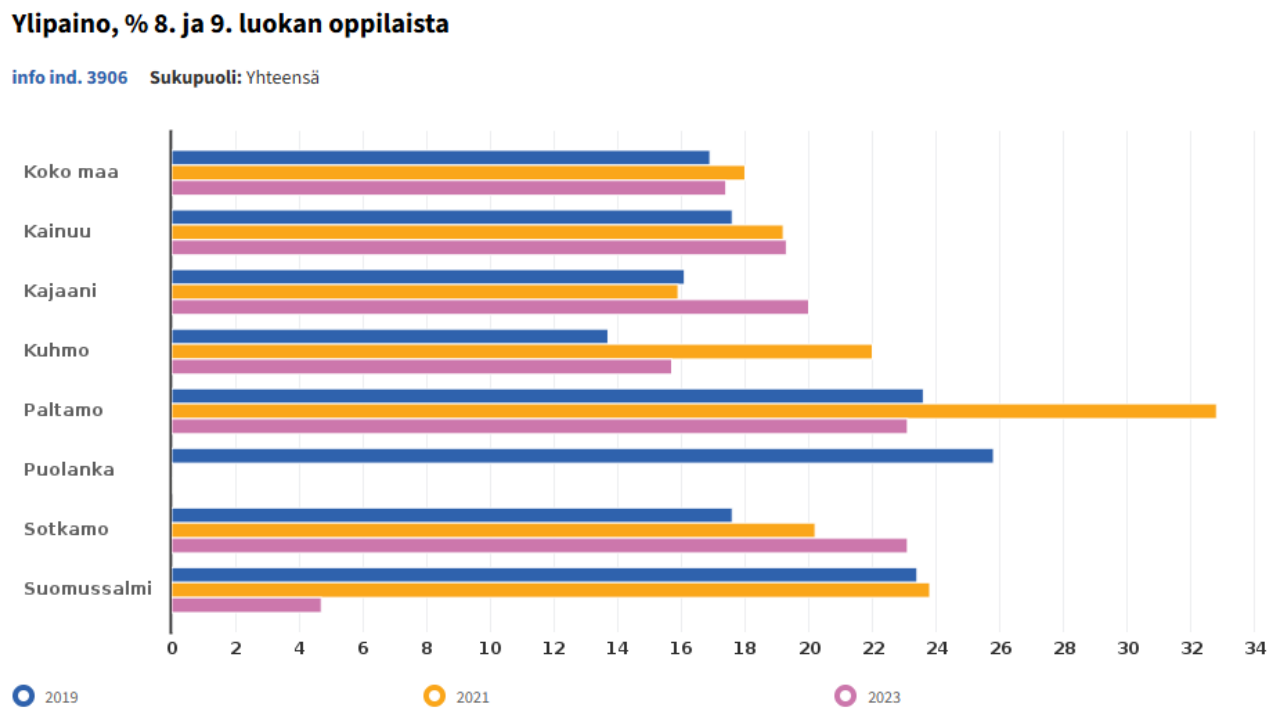

Koko maa, Kainuu ja Kainuun kunnat. Puolangan viimeisin tulos vuodelta 2019 25,8 %. Indikaattorin tavoitetaso 5 %.

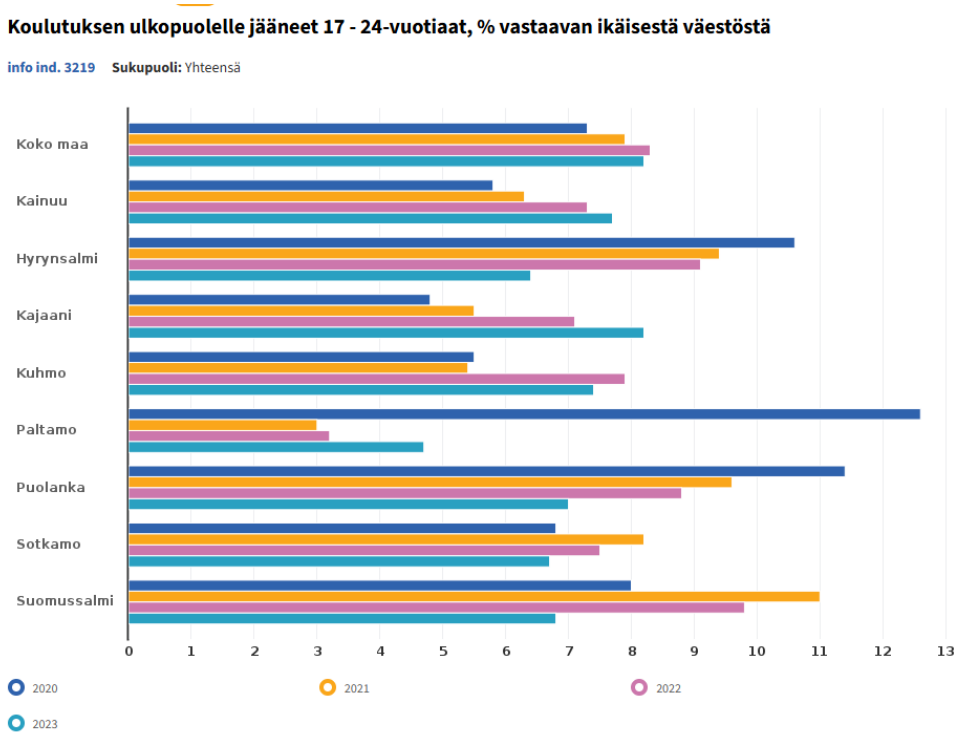

Koko maa, Kainuu ja Kainuun kunnat. Puolangan tulos vuonna 2020 11,4 %, vuonna 2021 9,6 %, 2022 8,8 % ja vuonna 2023 7,0 %. Indikaattorin tavoitetaso 5 %.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

info ind. 234 **Sukupuoli:** Yhteensä

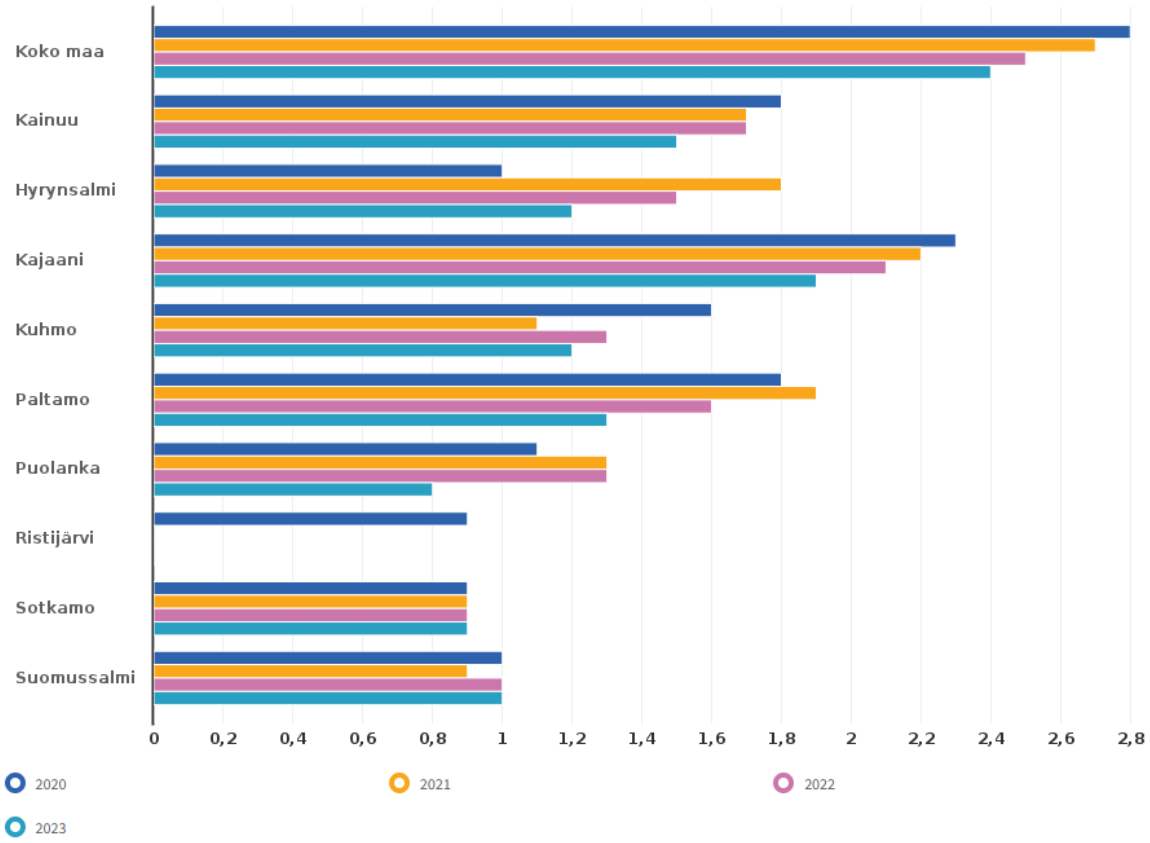

Koko maa, Kainuu ja Kainuun kunnat. Puolangan tulos vuonna 2020 1,1 %, vuonna 2021 1,3 % ja 2022 1,3 % ja vuonna 2023 0,8 %. Indikaattorin tavoitetaso 0,5 %.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

info ind. 306 **Sukupuoli:** Yhteensä

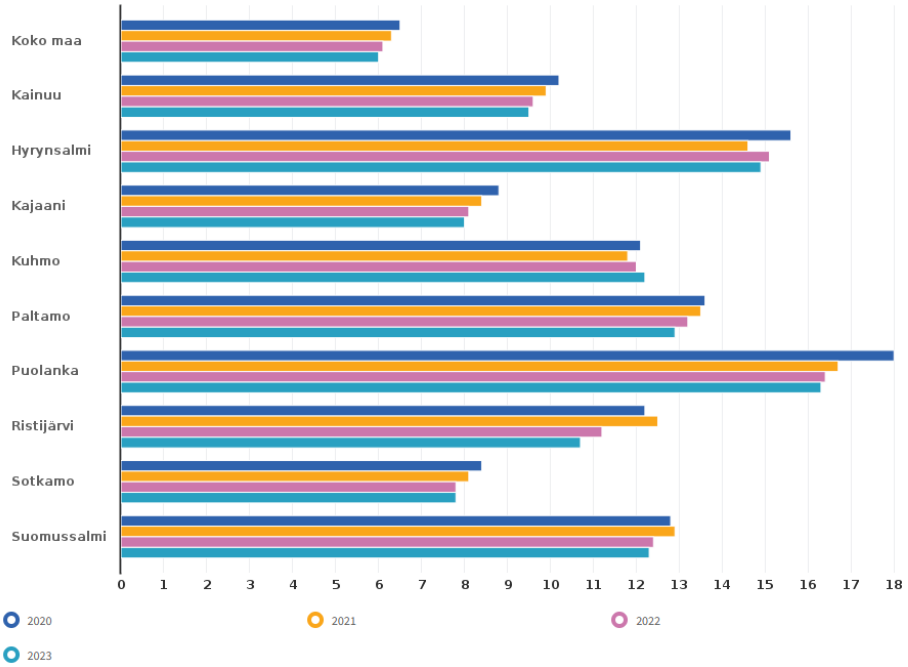

Koko maa, Kainuu ja Kainuun kunnat. Tulos vuonna 2020 18 %, vuonna 2021 16,7 % ja 2022 16,4 % ja vuonna 2023 16,3 %. Indikaattorin tavoitetaso 5 %.

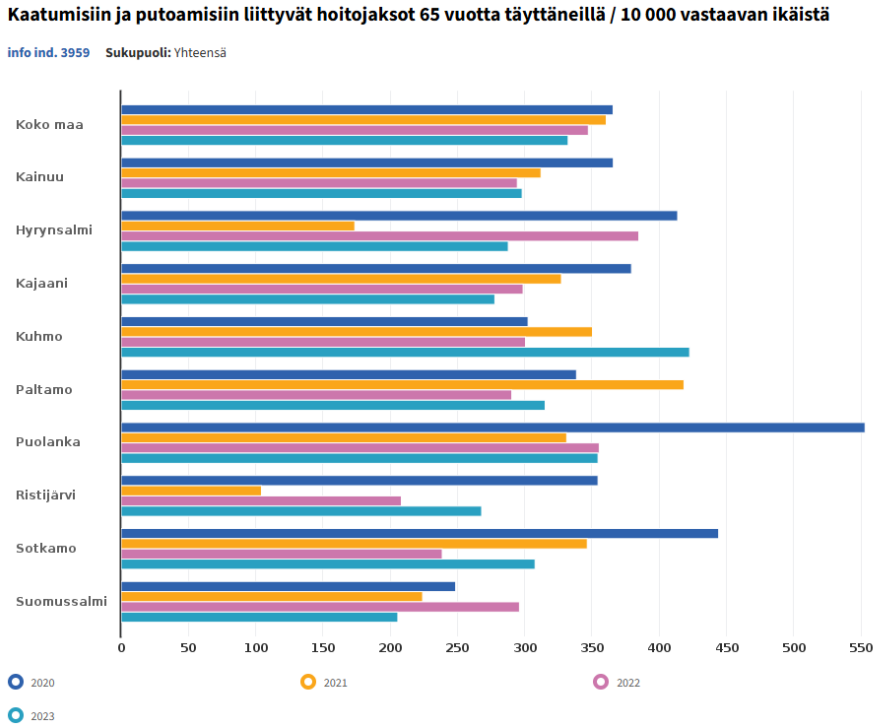

Koko maa, Kainuu ja Kainuun kunnat. Puolangan tulos vuonna 2020 hoitojaksoja 553 kpl, vuonna 2021 hoitojaksoja 331,2 kpl ja 2022 hoitojaksoja 355,4 kpl ja vuonna 2023 hoitojaksoja 354,5 kpl. Indikaattorin tavoitetaso 230 hoitojaksoa.

Yhteenveto Puolangan tulosindikaattoreista

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista	*Puolangan tulos Kainuun korkein ja jää kauas tavoitetasosta.*
Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista	*Puolangan viimeisin tulos suhteellisen vanha ja kyseisenä vuonna Kainuun heikoin tulos ja jää kauas tavoitetasosta. Olisi tärkeä saada tuoreempi tulos.*
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	*Kehitys on ollut oikean suuntaista useampana vuonna.*

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	*Kehitys on ollut oikean suuntaista ja viimeisimmässä tietojen keräyksessä Kainuun kuntien paras tulos.*
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25—64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	*Kehitys on ollut oikean suuntaista, vaikkakin kaikkina vertailuvuosina Kainuun heikoin tulos.*
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön.	*Heikoista vuosista on tilanne parantunut, mutta Puolanka on vielä vertailukuntien heikoimmin menestyvien joukossa. Kunnilla suuria vuosittaisia vaihteluita.*

Tulosindikaattoreiden ulkopuolella olevat indikaattorit

Hyte-kertoimeen vaikuttavien ja vertailtavien tulosindikaattoreiden lisäksi on hyvä katsoa asioita hieman laajemmin, koska usein asioilla on vahvoja syy- ja seuraussuhteita ja taustalta löytyy selittäviä tekijöitä.

Seuraavaksi on kuvattu kolmen eri tekijän vaikutusta kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin laaja-alaisesti:
- sairastavuusindeksi, ikävakioitu ja ikävakioimaton
- mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista
- syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä.

Sairastavuusindeksi

Indikaattori koostuu kymmenestä erillisestä sairausryhmittäisestä osaindeksistä, jotka kuvaavat kyseisten sairauksien yleisyyttä alueen väestössä. Indikaattorissa huomioitavat sairausryhmät ovat: syövät, sepelvaltimotauti, aivoverisuonitaudit, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, vakavat mielenterveyden häiriöt, tapaturmat, muistisairaudet, keuhkosairaudet, diabetes ja alkoholisairaudet. Sairastavuusindeksi muodostetaan näiden osaindeksien painotettuna summana.

Ikävakioitu ja ikävakioimaton indeksi kuvaavat sairastavuutta eri näkökulmista. **Ikävakioitu indeksi** mahdollistaa eri alueiden vertailun, koska siinä ikärakenne on laskennallisesti vakioitu kaikille alueille samaksi. Se kertoo, miten paljon sairastavuutta alueella olisi, jos sen ikärakenne olisi samanlainen kuin muualla. **Ikävakioimaton indeksi** puolestaan kuvaa alueen todellista sairastavuutta sellaisenaan, eli miten paljon sairauksia alueella oikeasti esiintyy sen oman väestörakenteen mukaan.

Indeksit lasketaan kolmen vuoden ajanjaksoilta, jotta satunnaisvaihtelun vaikutus erityisesti pienillä alueilla vähenee. Sairastavuuteen vaikuttavat monet tekijät, kuten elintavat, taloudellinen tilanne, koulutus ja terveyspalveluiden saatavuus. Lisäksi tehokas terveydenhuolto voi nostaa sairastavuuslukua, koska sairauksia löydetään ja hoidetaan enemmän.

Sairastavuusindeksi, ikävakioitu Info 5641

Alue	Sukupuoli	2019	2020	2021	2022
Puolanka	yhteensä	122,2	125,1	128,9	132,6

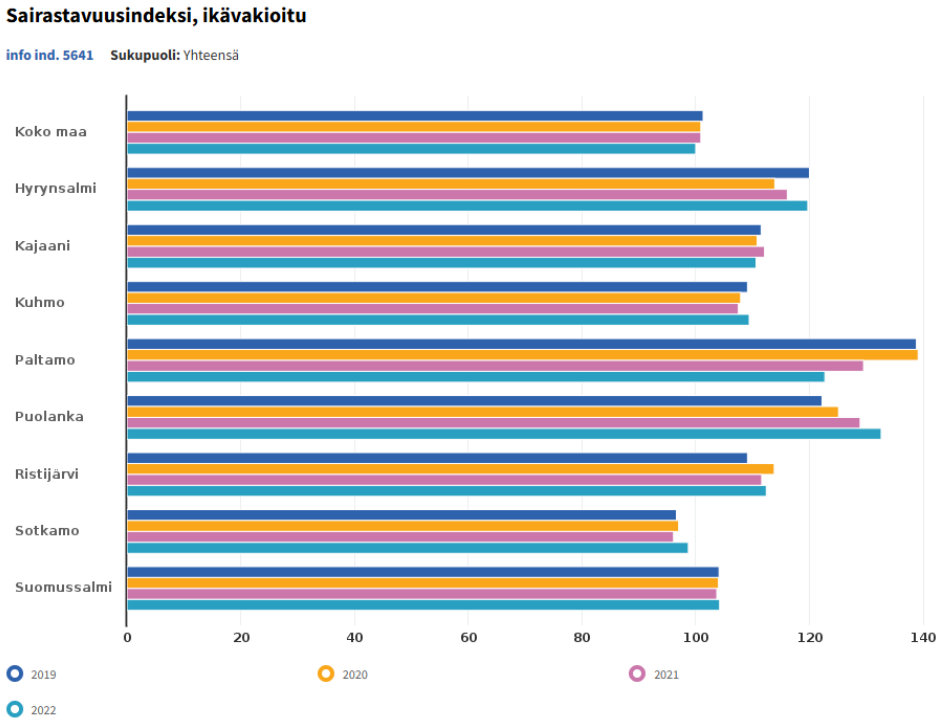

Koko maa ja Kainuun kunnat (ikävakioitu). Puolangan lukemat ovat vertailuvuosina Kainuun korkeimpia Paltamon kanssa ja Puolangalla suunta on ollut huonompaan päin eli sairastavuusindeksi on noussut vuosittain.

Sairastavuusindeksi, ikävakioimaton Info 5642

Alue	Sukupuoli	2019	2020	2021	2022
Puolanka	yhteensä	151,6	156,5	162,9	168,1

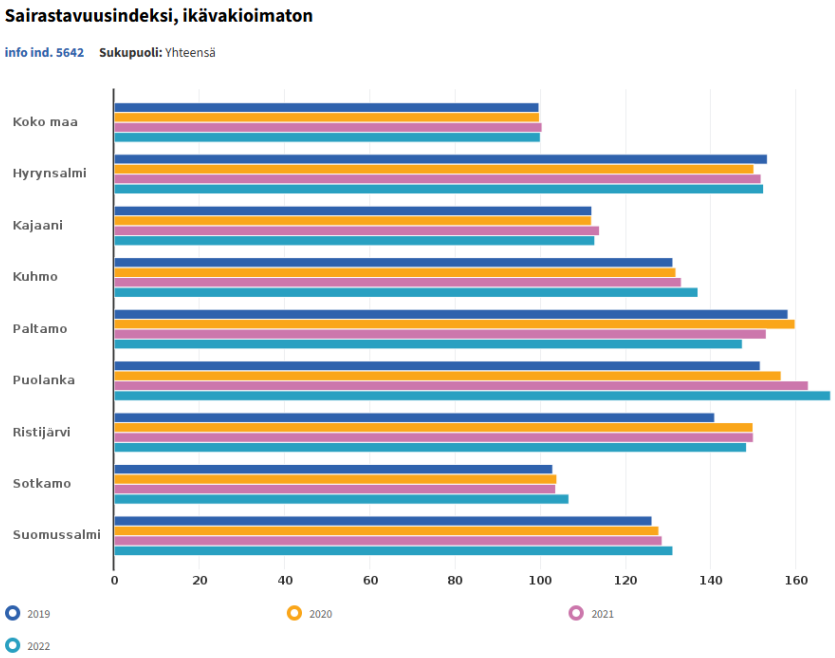

Koko maa ja Kainuun kunnat (ikävakioimaton). Puolangan lukemat ovat vertailuvuosina Kainuun korkeimpia ja Puolangalla suunta on vielä ollut huonompaan päin vuosittain.

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

Indikaattori ilmaisee 16–64-vuotiaiden mielenterveyden ja käyttäytymisen vuoksi työ- ja/tai kansaneläkejärjestelmästä työkyvyttömyyseläkettä saaneiden osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä tilastovuoden lopussa. Työkyvyttömyyseläkkeisiin sisältyvät yksilölliset varhaiseläkkeet ja työuraeläkkeet niiden voimassaoloaikana. Eläkkeensaajien väestöosuus on eläkkeensaajien prosenttiosuus Kelan sosiaalivakuuttamasta väestöstä.

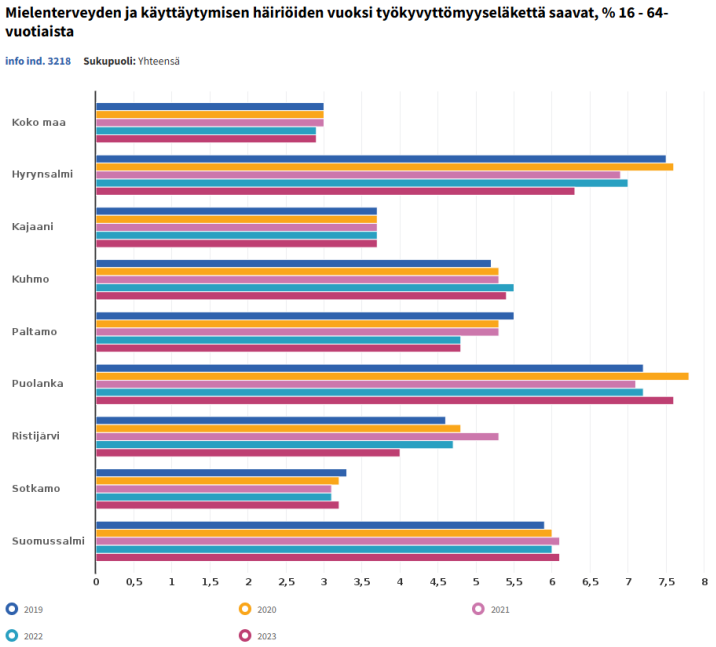

Koko maa ja Kainuun kunnat. Puolangan lukemat ovat vertailuvuosina Kainuun korkeimpien joukossa.

Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä

Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä. Indikaattori ilmaisee syrjäytymisriskissä olevien nuorten ja nuorten aikuisten osuuden ikäluokasta 15 - 24-vuotiaat. Syrjäytymisriskissä ovat nuoret, jotka eivät opiskele, työskentele tai ole varusmies- tai siviilipalveluksessa.

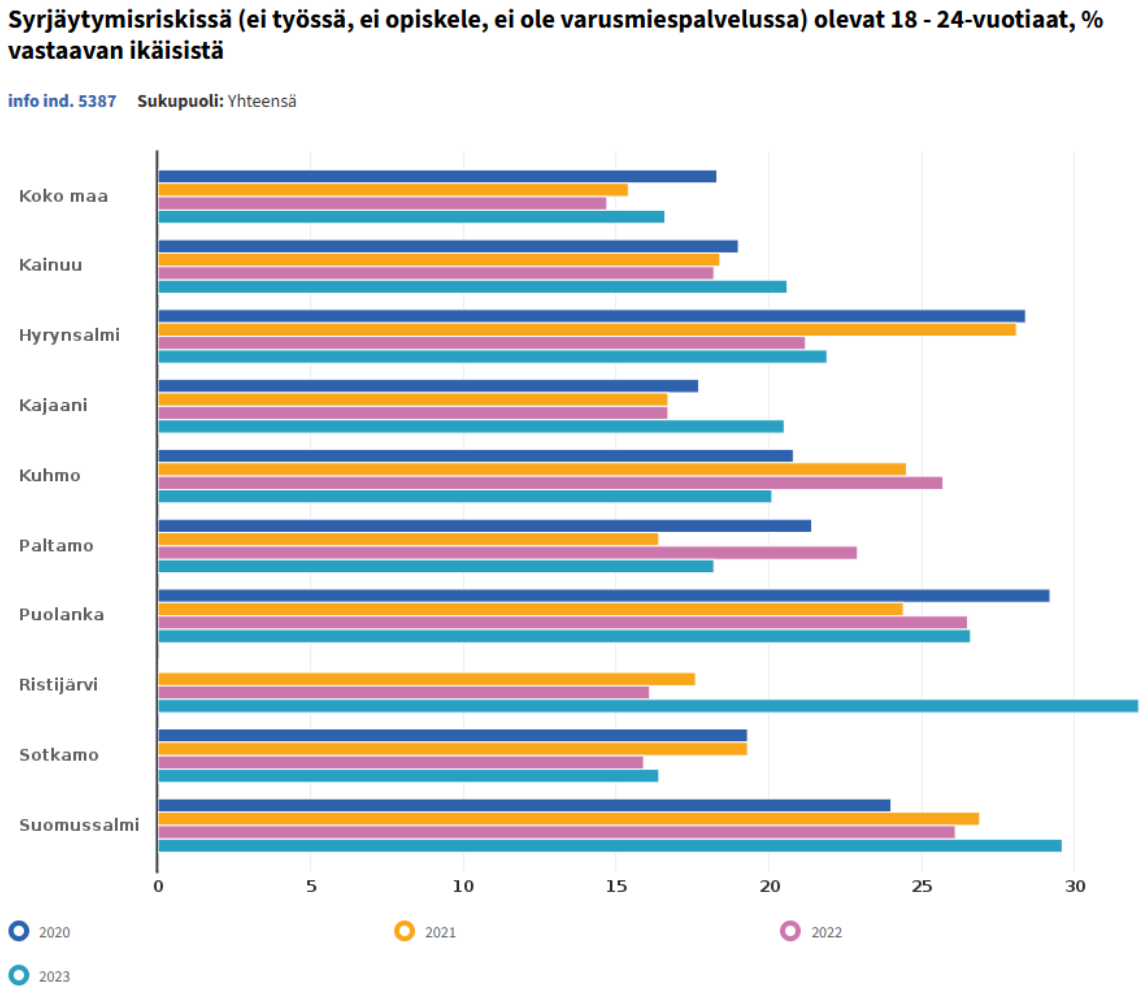

Koko maa, Kainuu ja Kainuun kunnat. Puolangan lukemat ovat Kainuun korkeimpien joukossa useampana vuonna.

Terveydenedistämisaktiivisuus (TEA)

TEA-termillä tarkoitetaan terveydenedistämisen aktiivisuutta. TEAviisarissa esitetään tuloksia organisaatioiden mitattavissa olevista ominaisuuksista ja toiminnasta. Mittaamisessa on keskitytty erityisesti organisaatioiden kykyyn integroida terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen organisaation perustoimintaan, niin että saavutetaan vaikutuksia kuntalaisten terveydessä ja hyvinvoinnissa.

Terveydenedistämisaktiivisuus muodostuu seitsemästä eri näkökulmasta: sitoutuminen, johtaminen, terveysseuranta ja tarveanalyysi, voimavarat, yhteiset käytännöt, osallisuus sekä muut ydintoiminnat. Näiden näkökulmien avulla voidaan arvioida, miten hyvin kunta on hoitanut väestön terveyden edistämiseen liittyviä toimintoja.

TEAviisari on kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden edistämisessä kuvaava verkkopalvelu. Palvelu tukee kuntien, koulujen ja alueellisten toimijoiden terveyden edistämisen suunnittelua ja johtamista. Kuntien terveydenedistämisaktiivisuuden tulokset ilmoitetaan TEAviisari-verkkopalvelussa pistemäärän 0–100 välillä. Pistemäärä kuvaa, miten hyvin hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toteutuu kunnassa. Pistemäärä 100 tarkoittaa, että toiminta on kaikilta osin hyvän käytännön ja hyvän laadun mukaista. Pistemäärä tarkoittaa 0-24 on huonoa laatua, 25-74 parannettavaa ja 75-100 hyvää laatua.

Terveydenedistämisaktiivisuutta mitataan TEAviisarissa seuraavilla toimialueilla:

- hyvinvointialueet
- perusopetus
- lukiokoulutus
- ammatillinen koulutus
- liikunta
- kuntajohto
- kulttuuri

Aluevertailu
Vuosivertailu

Pisteet	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Kaikki sektorit	62	52	52	58	57	57	61	58	32	44	53	48
Kuntajohto	..	40	..	..	..	46	..	53	..	19	..	23
Perusopetus	..	77	..	80	..	79	..	71	..	..	..	..
Lukiokoulutus	..	..	67	..	66	..	71	..	..	..	..	..
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Liikunta	80	..	33	..	56	..	68	..	68	..	64	..
Hyvinvointialueet	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Kulttuuri	..	45	..	28	..	36	..	..	..	..	..	..

Puolangan kaikkien sektoreiden yhteenlasketut keskiarvot ja sektoreittain kuvatut keskiarvot vuosina 2013-2024. Kaikkia osa-alueita ei mitata joka vuosi.

Laaja hyvinvointikertomus pohjana hyvinvointisuunnitelmalle

Puolangan kunnan hyvinvointisuunnitelma vuosille 2025–2028 pohjautuu valtuustokauden 2021–2025 hyvinvointikertomukseen, jonka kunnanvaltuusto hyväksyi 3.6.2024.

Hyvinvointikertomus antoi katsauksen kuntalaisten hyvinvointiin, nykytilaan ja kehitykseen. Suunnitelmassa painotetaan konkreettisia toimia ja asetetaan tavoitteet, jotka vastaavat hyvinvointikertomuksessa tunnistettuihin haasteisiin. Hyvinvointisuunnitelma sisältää pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteita seuraavalle valtuustolle, joita on hyvä tarkastella vuosittaisen hyvinvointiraportin yhteydessä ja tarkentaa painopisteitä ja toimenpiteitä sen tulosten mukaisesti. Seuraavaan kuntastrategiaa laadittaessa on hyvä ottaa eväitä niin hyvinvointikertomuksesta kuin hyvinvointisuunnitelmasta.

Puolangan kunnan laajassa hyvinvointikertomuksessa (2021-2025) esiin nostettuja huolia kuntalaisten terveydentilasta, ja joihin on syytä kiinnittää huomiota. Puolangan kunnan asukkaiden terveydessä ja hyvinvoinnissa on tunnistettu seuraavat keskeiset osa-alueet.

Laajan hyvinvointikertomuksen esiin nostamat huolenaiheet yksilöitynä:
- kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65-vuotta täyttäneillä
- ikävakioitu sairastavuusindeksi
- työikäisistä mielenterveysperusteella työkyvyttömyyseläkettä saavien osuuden kasvu/ työikäisistä työkyvyttömyyseläkettä saavien korkea määrä
- perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien määrä
- työikäisten sairauspäivärahaa saaneiden määrän kasvu
- päihteiden vaikutuksen alaisena tehtyjen väkivaltarikosten epäiltyjen määrän kasvu
- huono-osaisuuden kokonaisindikaattorin korkea taso
- alakoululaisten fyysisen toimintakyvyn heikentyminen
- alakoululaisten aamut ilman aamiaista
- yläkoululaisista oman terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien määrän kasvu
- lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden tarpeen lisääntyminen
- lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvu
- nuorten psykiatrian avohoitokäyntien ja laitoshoidon hoitopäivien kasvu
- nuorten aikuisten korkea syrjäytymisriski
- Puolangan kunnan hyvinvointityön johtaminen ja päätöksenteon tueksi ajantasainen tieto kuntalaisten hyvinvoinnin tilanteesta
- tehtyjen toimenpiteiden vaikutus kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen

Kunnan hyvinvointityön kehittämiskohteet: kuntajohto, kulttuuri

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet ja tavoitteet pohjautuvat pääosin hyvinvointi-kertomuksessa esiin nostettuihin haasteisiin. Hyvinvointisuunnitelmaan on nostettu huomiota vaativia kohtia myös Kainuun hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmasta, TEA-viisarista, Puolangan HYTE-kertoimen tuloksista ja Kouluterveyskyselystä.

Kerätyn hyvinvointitiedon perusteella hyvinvointisuunnitelmaan vuosille 2025-2029 valikoitui neljä painopistealuetta.

I Mielenterveys ja psyykkinen hyvinvointi

II Fyysinen terveys ja toimintakyky

III Sosiaaliset ongelmat ja huono-osaisuus

IV Osallisuus

Tämä on Puolangan kunnan hyvinvointisuunnitelma vuosille 2025-2029. Erillisessä suunnitelmaosassa on kuvattu tarkemmin toimenpiteet, vastuutahot, aikataulut ja mittarit.

Hyvinvointisuunnitelmaan kirjattuja toimenpiteitä seurataan ja niistä raportoidaan valtuustolle vuosittain. Lisäksi suunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä voidaan tarkentaa ja painopisteitä valita vuosittain, mikäli se nähdään tarpeellisena.

Hyvinvointisuunnitelmaan kirjattavien toimenpiteiden valintaa ohjaavat laajan hyvinvointikertomuksen lisäksi kuntastrategia, vuosittainen talousarvio ja käyttösuunnitelma.

Osa 6 Käsittely toimielimissä

Sivistyslautakunta 19.2.2025

Vammais- ja vanhusneuvoston kuuleminen 25.2.2025

Nuorisovaltuuston kuuleminen 25.2.2025

Sivistyslautakunta 10.4.2025

Kunnanhallitus 30.4.2025

Hyväksytty valtuustossa 6.5.2025 osaksi toiminnan ja talouden strategista suunnittelua.

Osa 7 Lähteet

Kuntaliitto
https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL
https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö, STM
https://stm.fi/terveyden-edistaminen

Sähköinen hyvinvointikertomus
https://www.hyvinvointikertomus.fi/

Osa 8 Liitteet

Liite 1
Kainuun Hyvinvointikysely 2025, Puolangan vastaukset

Kyselyyn vastaajien kokonaismäärä: 1 014; Puolangan vastaajien määrä: 70

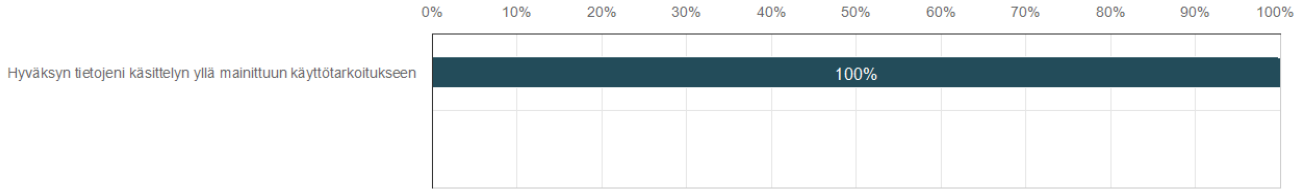

	n	Prosentti
Hyväksyn tietojeni käsittelyn yllä mainittuun käyttötarkoitukseen	70	100,0%
	0	0,0%

Ikäsi on

Vastaajien määrä: 69, valittujen vastausten lukumäärä: 69

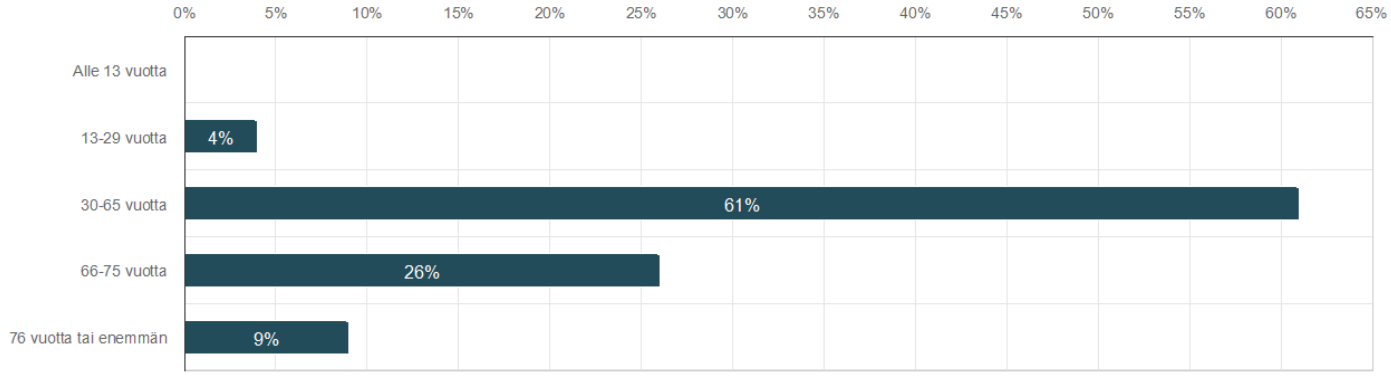

	n	Prosentti
Alle 13 vuotta	0	0,0%
13-29 vuotta	3	4,3%
30-65 vuotta	42	60,9%
66-75 vuotta	18	26,1%
76 vuotta tai enemmän	6	8,7%

Sukupuolesi on?

Vastaajien määrä: 70

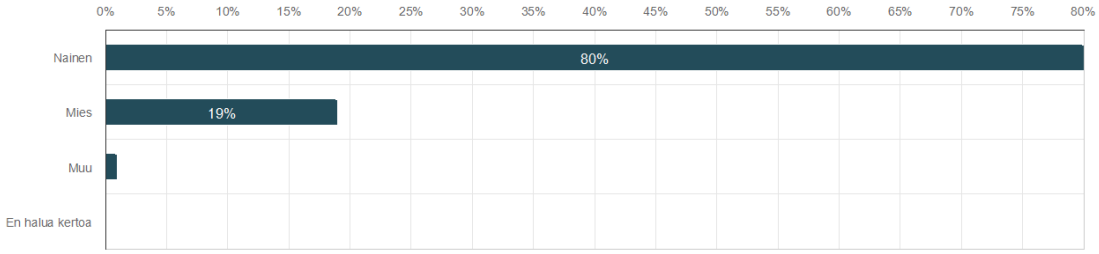

	n	Prosentti
Nainen	56	80,0%
Mies	13	18,6%
Muu	1	1,4%
En halua kertoa	0	0,0%

Millaiseksi arvioit elämänlaatusi tällä hetkellä?

Vastaajien määrä: 67

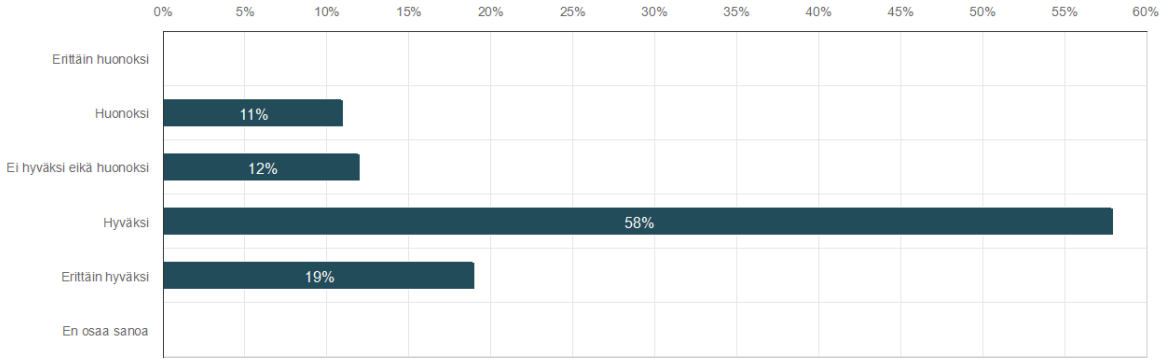

	n	Prosentti
Erittäin huonoksi	0	0,0%
Huonoksi	7	10,5%
Ei hyväksi eikä huonoksi	8	11,9%
Hyväksi	39	58,2%
Erittäin hyväksi	13	19,4%
En osaa sanoa	0	0,0%

Miten tyytyväinen olet

Vastaajien määrä: 70

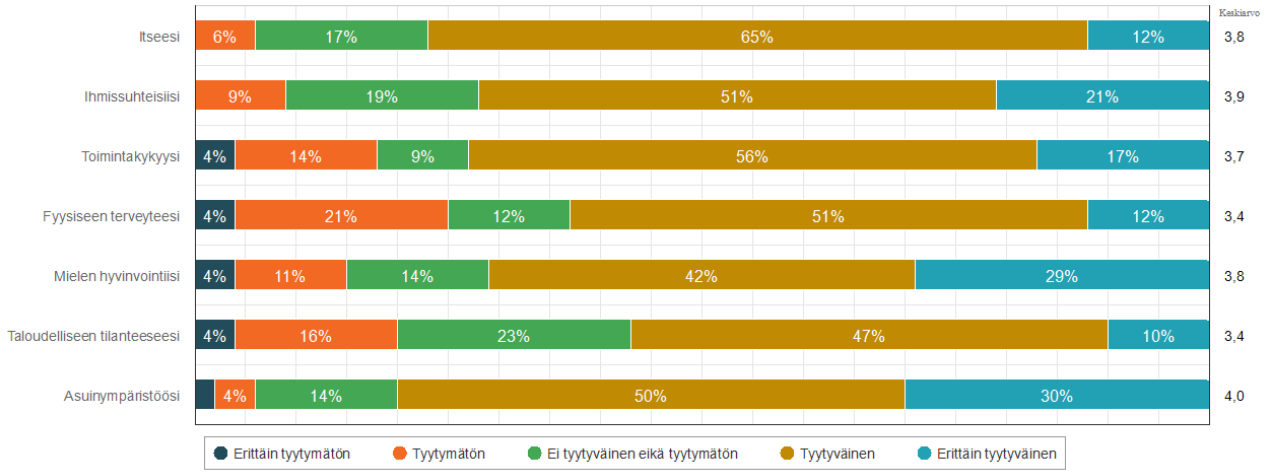

	Erittäin tyytymätön	Tyytymätön	Ei tyytyväinen eikä tyytymätön	Tyytyväinen	Erittäin tyytyväinen	Keskiarvo	Mediaani
Itseesi	0,0%	5,9%	17,6%	64,7%	11,8%	3,8	4,0
Ihmissuhteisiisi	0,0%	8,6%	18,6%	51,4%	21,4%	3,9	4,0
Toimintakykysi	4,3%	14,3%	8,6%	55,7%	17,1%	3,7	4,0
Fyysiseen terveyteesi	4,3%	21,5%	11,4%	51,4%	11,4%	3,4	4,0
Mielen hyvinvointiisi	4,3%	11,4%	14,3%	41,4%	28,6%	3,8	4,0
Taloudellisee n tilanteeseesi	4,3%	15,7%	22,9%	47,1%	10,0%	3,4	4,0
Asuinympäristöösi	1,4%	4,3%	14,3%	50,0%	30,0%	4,0	4,0
Yhteensä	**2,7%**	**11,7%**	**15,4%**	**51,7%**	**18,6%**	**3,7**	**4,0**

Mitkä asiat tällä hetkellä tukevat sinun ja läheistesi hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta?

Vastaajien määrä: 52

Vastaukset
liikunta ja hyvä fyysinen kunto, talous kunnossa, hyvät terveyspalvelut, harrastukset
terveyskeskuspalvelujen hyvä saatavuus ja asuminen keskustassa lähellä palveluja
perhe, että opiskelen tulvaisuuteen
kerhot, ystävät
Luonto ja liikuntapalvelut sekä hyvä kirjasto, myös hyvä asunto.
Terv.keskus olisi toimiva. Saisi hoitoon apua aika pian. Olisi lääkäreitä ja hammaslääkäri. Yleinen liikenne toimisi Ouluun ja Kajaaniin. Koulu olisi turvallinen.
Luonto / ydinperhe
Turvallinen asuinpaikka upeassa ympäristössä ja kohtuullinen toimeentulo.
Ei mitkään
Hyvät terveyspalvelut
Tavallinen, turvallinen arki. Ystävät, vapaaehtoistyö ja harrastukset.
Positiivinen asenne eli tilanne on mikä on, turha ruikuttaa.
Hyvinvointi ja terveys lähtee itsestä täällä maaseudulla. Turhaan täällä yrittää miettiä kaikkia niitä mahdollisuuksia mitä kaupungissa on.
Yhteisöllisyys.
perhe, ystävät, harrastukset
Terveyskeskuksessa on lääkäri ja hammaslääkäri ja siellä toimii myös vuodeosasto.
Terveys, perhe ja harrastus
Toimiva terveydenhuolto!
Ei mitkään
Hyvät terveyspalvelut Puolangalla. Nopea lääkäriin pääsy. Hyvät ihmissuhteet, harrastukset. Seurakunta. Rauhallinen asuinympäristö.
Meillä on täällä Puolangalla kaikki hyvin kun on Terveystalo.
Säännölliset tulot ja se että ympärillä on kiinteä tukiverkko läheisistä ihmisistä, jotka autta ja huolehtii toisistaan tarvittaessa.
Luonto, liikunta ym harrastukset. Turvallinen asuinympäristö. Terveelliset elintavat.
Kun meillä on niin hyvät terveyspalvelut, se tukee kaikkia EM asioita. Me päästän hyvin nopeasti erikoissairaanhoidon Terveystalolle, mm tekonivelleikkaus jonotus aika 3vk. Hammaslääkäriin pääsee 1pv/1 VK kuluttua asioinnin aloittamisesta
Läheiset hyvät ihmissuhteet. Liikkuminen monin eri tavoin, ulkoilu, puhtaus, tekeminen, välittäminen, tarpeellisuuden kokeminen. Ruoka, käsityöt, lukeminen. Turva Jumalasta ja uskonnosta. Asioiden seuraaminen ja elämässä mukanaolo korkeasta iästä huolimatta.

Toimivat terveyspalvelut ja kyky huolehtia vielä itse omista asioista. Kunnan hyvät palvelut, hyvät sosiaaliset verkostot.
Rauhallinen asuinympäristö, vaikka asummekin keskustassa rivitalossa. Paljon ihanaa luontoa lähellä.
Liikunta mahdollisuudet, luonto ja yhteydenpito
Turvallinen koti ympäristö, toimeentulo ystävät
Hyvin toimiva terveydenhuolto ja kunnan toimivat palvelut
Läheisyys ja turvallinen ympäristö.
Ulkoilu, harrastukset, musiikinkuuntelu, elokuvat, käsityöt....
Vielä hyvät palvelut Puolangalla. Mielekäs elämä ja elinympäristö sekä yhteisö. Harrastusmahdollisuudet. Turvallisuus.
Hyvä Terveyspalvelut lähellä. Osaava henkilökunta ja vastuullinen. Omaiset lähellä hoidettavana (ei 100km päässä)
Turvallinen elinympäristö, hyvä terveydenhuolto, hyvät harrastusmahdollisuudet
En osaa sanoa kun tuntuu että mitähän tähän pitäs sanoa.
Erinomainen terveyspalvelu. Tieto siitä, että jos sairastuu, saa nopeasti hoitoa.
Vakituinen mieluisa työ. Perusterveys hyvä. Turvallinen asuinympäristö.
Liikunta
Perusasiat kunnossa: asuminen, koulu, päiväkoti, työ ja taloudellinen tilanne. Terveysasiat kunnossa. Hyvä parisuhde. Yleinen turvallisuus paikkakunnalla.
rauhallinen asuinalue, puhdas luonto ympärillä
Turvallinen asuin ympäristö. Terveyspalvelut erittäin toimivat. Olen omasta mielestäni erittäin terve ja ystäviä löytyy. Tykkään työstäni
Naapuriapu, jota saan ja annan.
Liikunta, kansalaisopisto ja eläkeläisten piirit.
Työ, terveys, ystävien ja läheisten tarjoama tukiverkko, asuinpaikka
Perhe, lasten koulunkäynti, ystävät
Tuttu turvallinen asuinympäristö. Hyvät terveyspalvelut. Hyvät liikuntapaikat. Kerhot ja virkistys hyvin järjestetty.
Terveyskeskukseen pääsee aina tarvittaessa ja hammashoitoon samoten. Toistaiseksi rahatkin on riittänyt kohtuulliseen elämiseen.
Kuntoilu, terveet elämäntavat ja ruoka kasvisvoittoinen.
Liikunta, luonto, harrastukset, perheenjäsenet
Koti maalla, saa asua maaseudun rauhassa omassa talossa.
Terveyspalvelut vielä toimii kiitettävästi.

Mitkä asiat vaikuttavat tällä hetkellä heikentävästi sinun ja läheistesi hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen?

Vastaajien määrä: 48

Vastaukset
pienet "rempat" kehossa haittaavat ajoittain liikuntaa
epävarmuus terveyspalvelujen jatkuvuudesta "HYVINVOINTIALUE RUMBA"
Minun terveyteen ero, poikaystävä jätti toisen tytön takia, jota on nähnyt vain kerran
omaiset kaukana, heistä en saa tukea
hyvinvointi: ajoittainen työssä väsyminen joka haittaa sitten arkea (fyysinen ja psyykkinen haitta); terveyteen: ks. hyvinvointi; turvallisuus: ympäristön muutokset, esim. luonnossa, ilmasto, mahdolliset tuulivoima ja kaivoshankkeet, luonnon köyhtyminen ihmisen toiminnan takia, esim. isot hakkuut
Lääkäripalvelut 2026 alkaen.
Suomen hallitus.
Hieman huolestuttaa maailman tilanne ja tulevat muutokset terveydenhuollossa ja ehkä myös toimeentulossa. Mutta en murehdi paljoa tulevia.
Vaikea terveystilanne
Pelko hyvien terveyspalvelujen loppumisesta
Oma vakava sairaus.
Epävarma maailman poliittinen tilanne, ehkä..
Läheisen sairaus
Ei juuri tällä hetkellä, mutta henkistä hyvinvointia uhkaa pelot työttömyydestä ja rahallisesta turvattomuudesta
huoli HVA:een terveyspalveluista
Ikä on tuonut lisää sairauksia kummallekin. Erikoislääkärit on kaukana. Terveyskeskuksessa on vaikea päästä lääkärin vastaanotolle, sanotaan että sinullahan on särkylääkkeitä, syö niitä.
Epävakaa työtilanne
Tuulivoimatehdasalueiden uhka, joka etenee koko ajan. Niiden kielteinen vaikutus ihmisiin, eläimiin ja luontoon on todella huolestuttavaa. Tutkittua tietoa löytyy paljon, kunhan päättäjät tutustuisi niihin!
Hinnan nousut
Huoli hyvien terveyspalvelujen katoamisesta paikkakunnalta. Huoli vanhusten hoidon tulevaisuudesta. Kovien arvojen lisääntyminen, kristillisen perinteen tuhoaminen. Taloudelliset paineet. Sodan uhan lisääntyminen.
Meiltä loppuu Terveystalon palvelut tähän vuoteen 2025. Sit joudutaan hyvinvointi alueen piiriin. Ja sit ei luista mikään. Nyt päästään hoitoon todella hyvin.
Läheisten sairaudet alkoholin vuoksi.
Pelottaa miten käy 2026 meidän terveyspalveluiden, pelottaa jos hyvinvointia lue vie meiltä pois kiitettävän hyvät palvelut. Tämä on suuri uhka.
Realiteetit ikääntymisen myötä ja sote palvelut tulevaisuudessa.
Huoli tulevaisuudesta, yleinen taloustilanne, hallituksen jo tekemät ja tulossa olevat leikkaukset.
Huonoilla talvikeleillä pitkä työmatka (joka on toki oma valinta) kuormittaa.

Ikärasismi. Kainuussa tätä olemme kohdanneet verrattain todella paljon työelämässä. Työttömyys ja huono taloudellinen tilanne.
Pelko terveydenhoidon heikentymisestä kotikunnassa
Pelko hyvinvointialueen kostosta Puolankalaisille, sekä muutamien ääliöiden sabotointi kaikessa päätöksenteossa. Heikentää kuntalaisten yhteishenkeä
Pitkät välimatkat harrastuksiin, hintojen nousu (polttoaine, ruoka yms.)
Raha asiat, autojen ja mopojen meteli, pakokaasu.
Pienet vaivat heikentävät omaa hyvinvointia hieman. Terveyshuollon heikkeneminen huolestuttaa. Erityisen huolestuttavaa on vanhustenhoidon tilanne valtakunnallisesti jo nyt ja vielä suunnitellut säästötoimet. Tällä hetkellä on suuri huoli omista vanhemmista ja läheisistä edellä mainitun vuoksi.
Pelko palveluiden menettämisestä, kun vuoden päästä siirrytään pois Terveystalosta. Muuta ei juuri tällä hetkellä.
Rahan puute
Pelko vuoden 2026 siirtymisestä hyvinvointialueen piiriin. Palvelut heikentyvät nykyisestä.
Taloustilanteen kiristyminen. Palkka ei tahdo riittää arjen pyörittämiseen.
tuulivoimateollisuusalueiden mahdollinen sijoittuminen asuinalueen läheisyyteen. 11 tuulivoima-aluetta ja lähes 400 myllyä.
Pelko palvelujen huononemisesta.
En luota saavani toimivaa hoitoa ja kuntoutusta sairauksiin. Olen huolissani omasta terveydestäni, mutta apu on hyvin pinnallista.
Puolison terveydentila ja lapsen asiat.
Palkkatyön puute, joka aiheuttaa taloudellista stressiä. Vallalla oleva lähiympäristön uhka joka muuttaisi luonnon teollisuusalueeksi (kymmenet tuulivoimateollisuusalue hankkeet ja kaivoshankkeet)
Huoli tulevaisuuden terveyspalvelujen suhteen. Vanhusten palvelut.
Olkapäiden liikkuvuus rajallinen.
Huoli lasten hyvinvoinnista; tuntuu että kunnassa on paljon ongelmia varhaiskasvatuksessa sekä koulussa. Paljon pahoinvointia, häiriköimistä, kiusaamista, ongelmia pätevän ja ammattitaitoisen henkilökunnan saamisessa. Oman työpaikkani ilmapiiriongelmat. Huoli siitä, että tulevaisuudessa terveydenhuollon palvelut viedään kaupunkiin.
Työn epävarmuus, maailman tilanne.
Huoli terveyspalveluiden heikkenemisestä. Ikääntyminen suorastaan pelottaa!!!

Onko sinulla haaveita?

Vastaajien määrä: 69

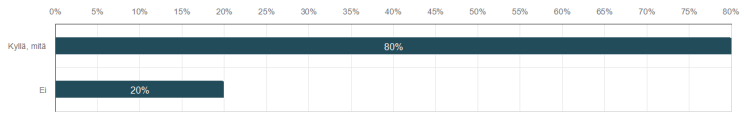

	n	Prosentti
Kyllä, mitä	55	79,7%
Ei	14	20,3%

Lisätekstikenttään annetut vastaukset

Sanalliset vastaukset
matkustelu
en kerro
ura lääkärinä
osa-aika-asuminen ja työskentely ulkomailla
Tasapainoinen elämä
Parempi taloustilanne.
Saada ostettua metsätila tai traktori, mielellään molemmat.
Saada lapset aikuisiksi
Uusien asioiden oppiminen, esim. musiikin suhteen.
Reppu selkään ja reissuun kauas.
Saisi ison omakotitalon myytyä oikeaan hintaan ja ostettua pienemmän. Ja saisi ammattitaitoa vastaavan työpaikan kodin läheltä.
Jos pääsisi joskus veloista eroon.
että pysyisin edes tässä kunnossa kuin olen nyt
Parempi terveys
Täysipäiväinen yrittäjyys
Pystyisimme jättämään puhtaan Kainuun jälkipolvillemme!
Terveyden säilyttäminen. Rauha maassa.
Että kaikilla olisi näin hyvin asiat kun meillä nyt on.
Lastenlasten kasvu ja kehitys. Parasta ikinä.
Hyvän loppuelämän haave
PAREMPI TYÖ
Lottovoitto
Hyvä vanhuus ja luonto ja siitä nauttiminen. Tyytyä kulloinkin osaansa.
Turvallinen ikääntyminen. Kyky ja mahdollisuus toimia ja harrastaa
Yrittäjyys
Terveys
Turvallinen ja hyvä vanhuus
Että terveys ja työ säilyy
matkustaminen
Pysyä terveenä ja tyytyväisenä edelleen
parantaa omaa fyysistä hyvinvointia

Vaihtaa eri paikkakunnalle
Pieniä henkilökohtaisia asioita
Elää tervettä elämää ja saada palveluita omalta paikkakunnalta. Kumpa nuoret löytäisivät takaisin näihin syrjäisiin kuntiin. Saataisiin työpaikkoja heille myös.
Pysyä näinkin terveenä kuin nyt.
voida hyvin mahdollisimman pitkään
Saada talo myytyä ja muuttaa maalle kokonaan
Tehdä jatkossakin asioita, mitä haluan/toivon. Arjen pieniä asioita. Matkustella. Ehkäpä vielä opiskella. Kokea ja oppia uusia asioita, mitä ne sitten ovatkaan.
muutto etelä-Suomeen lastenlasten läheisyyteen
Jäädä terveenä eläkkeelle
Saada toimivaa kuntoutusta, jotta voisin palata työelämään
Liikunta, laulu
EMÄNTÄ
Monia
Saada elää pitkään terveenä
Kunto pysyy hyvänä samoin mieli virkeänä
Tällä hetkellä suunnittelemme poismuuttoa kunnasta. Toivoisin löytävämme asuinpaikan jossa lapsilla olisi parempi olla, itselleni toivoisin työpaikkaa jossa viihtyisin ja jossa ihmiset käyttäytyisit ystävällisesti toisiaan kohtaan.
Koti vielä syrjemmässä kuin nyt.
Oma koti

TURVALLISUUS: Millaiseksi koet asuinympäristösi turvallisuuden?

Vastaajien määrä: 69

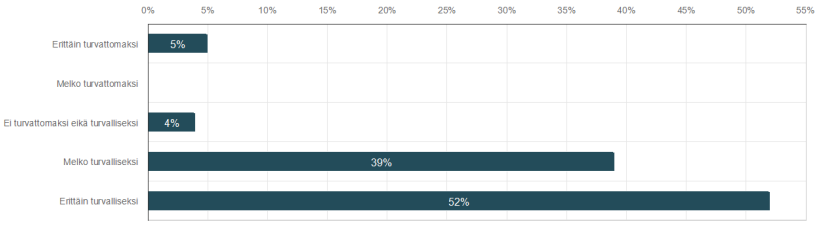

	n	Prosentti
Erittäin turvattomaksi	3	4,4%
Melko turvattomaksi	0	0,0%
Ei turvattomaksi eikä turvalliseksi	3	4,3%
Melko turvalliseksi	27	39,1%
Erittäin turvalliseksi	36	52,2%

Miten seuraavat riskit/uhat vaikuttavat turvallisuuteesi?

Vastaajien määrä: 70

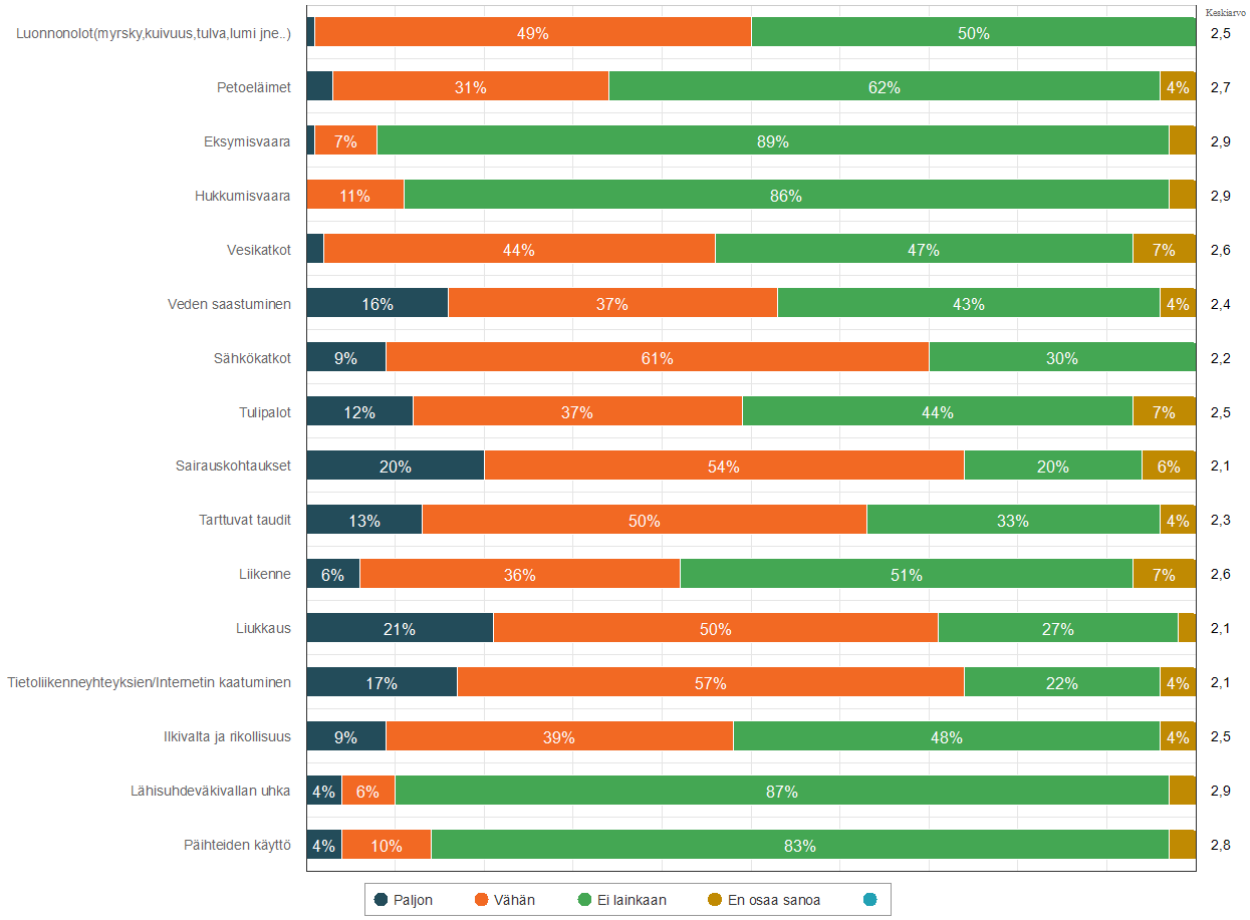

	Paljon	Vähän	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Keskiarvo	Mediaani
Luonnonolot (myrsky,kuivuus,tulva,lumi jne..)	1,4%	48,6 %	50,0%	0,0 %	2,5	2,5
Petoeläimet	2,9%	31,4 %	61,4%	4,3 %	2,7	3,0
Eksymisvaara	1,4%	7,1%	88,6%	2,9 %	2,9	3,0
Hukkumisvaara	0,0%	11,4 %	85,7%	2,9 %	2,9	3,0
Vesikatkot	1,4%	44,3 %	47,1%	7,2 %	2,6	3,0
Veden saastuminen	15,7 %	37,1 %	42,9%	4,3 %	2,4	2,0
Sähkökatkot	8,6%	61,4 %	30,0%	0,0 %	2,2	2,0

Tulipalot	11,4 %	37,2 %	44,3%	7,1 %	2,5	3,0
Sairauskohtaukset	20,3 %	53,6 %	20,3%	5,8 %	2,1	2,0
Tarttuvat taudit	12,8 %	50,0 %	32,9%	4,3 %	2,3	2,0
Liikenne	5,7%	35,7 %	51,4%	7,2 %	2,6	3,0
Liukkaus	21,4 %	50,0 %	27,2%	1,4 %	2,1	2,0
Tietoliikenneyhteyksien/Internetin kaatuminen	17,2 %	57,1 %	21,4%	4,3 %	2,1	2,0
Ilkivalta ja rikollisuus	8,6%	38,6 %	48,5%	4,3 %	2,5	3,0
Lähisuhdeväkivallan uhka	4,3%	5,7%	87,1%	2,9 %	2,9	3,0
Päihteiden käyttö	4,3%	10,0 %	82,8%	2,9 %	2,8	3,0
Yhteensä	**8,6%**	**36,2 %**	**51,4%**	**3,9 %**	**2,5**	**3,0**

Onko sinulle tai kotitaloutesi muille jäsenille sattunut jokin seuraavista viimeisen 12 kuukauden aikana?

Vastaajien määrä: 70, valittujen vastausten lukumäärä: 77

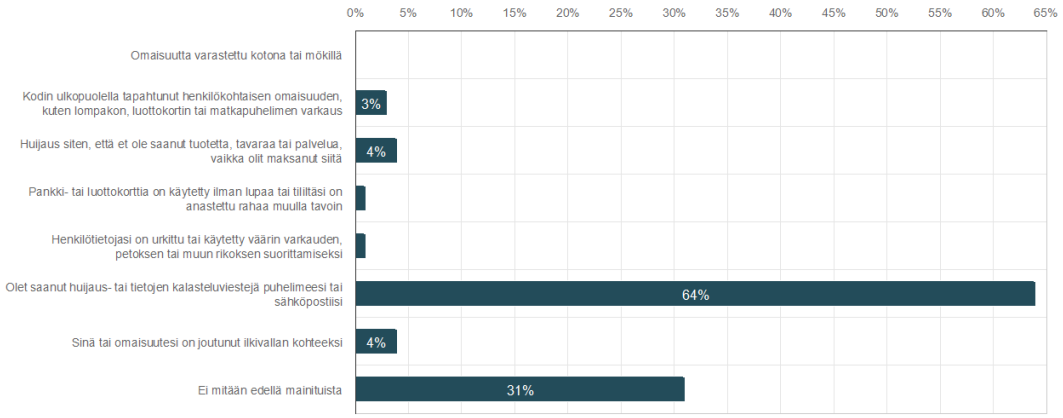

	n	Prosentti
Omaisuutta varastettu kotona tai mökillä	0	0,0%
Kodin ulkopuolella tapahtunut henkilökohtaisen omaisuuden, kuten lompakon, luottokortin tai matkapuhelimen varkaus	2	2,9%
Huijaus siten, että et ole saanut tuotetta, tavaraa tai palvelua, vaikka olit maksanut siitä	3	4,3%

Pankki- tai luottokorttia on käytetty ilman lupaa tai tililtäsi on anastettu rahaa muulla tavoin	1	1,4%
Henkilötietojasi on urkittu tai käytetty väärin varkauden, petoksen tai muun rikoksen suorittamiseksi	1	1,4%
Olet saanut huijaus- tai tietojen kalasteluviestejä puhelimeesi tai sähköpostiisi	45	64,3%
Sinä tai omaisuutesi on joutunut ilkivallan kohteeksi	3	4,3%
Ei mitään edellä mainituista	22	31,4%

Miten kotitaloudessanne on varauduttu häiriötilanteisiin (sähkökatkos, myrsky jne.)?

Vastaajien määrä: 56

Vastaukset
varautuminen kunnossa vesi- ja sähkökatkojen osalta (mm. otsalamppu ja "ruokavarasto", patteriradio, vettäkin on varastossa
kynttilöitä, paristoja, säilyke ja kuivamuonaa kaapissa, auton tankissa polttoainetta
varavesi on kellarissa, jos tulee esim. tulipalo ja ei paikkaa minne mennä tiedämme mitä teemme ja minne menemme
jonkin verran, vesi, kuivamuona, patteriradio
kotivara (ruoka, vesi, varavirta)
Ei mitenkään, kun on sähkölämmitteinen talo. Pieni takka pitää vähän lämpimänä.
Kuiva muonaa kaapissa / agrikaatti
Ruokaa kotona riittävästi useamman päivän tarpeisiin.
Ei mitenkään
Muutaman päivän ruokavarasto. Kaasulämmitin ja puita uunin lämmitykseen.
Ruokaa viikoksi. Vettä saa mökin kaivosta. Sähkön katkettua, takkatulta. Valoa taskulampusta ja kynttilöitä. Kännykkään löytyy varavirtaa.
Puuhella, kynttilät
Agregaatti löytyy omasta takaa ja vesiastioita on riittävästi.
Kaapissa ruokaa ja vettä, lamppuja ja kynttilöitä valmiina, autossa polttoainetta, lompakossa käteistä.
kotivara on olemassa, puu-uuni sähkölämmityksen lisäksi
Agregaatti pitäisi ostaa, jotain kotivaraa löytyy kaapeista
Vesi tulee omalla paineellaan lähteestä. Puulla lämmitettävät uunit toimivat ilman sähköä.
Puhelimen vara-akku, ruoka-ja vesivara, käteistä rahaa jnkv, lääkkeitä tarpeeksi. Kynttilät ja sähkölamppu. Autossa bensaa. Tarkennettavaa on.
Leivinuuni tuo lämpöä ja siinä voi laittaa ruokaa.
Meillä on hätävara ruokaa ja vettä.On risukeitin, tulukset ja retkisaha. Me kyllä pärjätään miehen kanssa.

Taloa voi lämmittää puulla sähkön lisäksi.
Agrekaatti,taskulamput,lähdevesi kuivamuonaa,leivinuuni esim.
Hyvin
AGREKAATTI JA RUOKAA PAKKASESSA
Leivinuuni, puusauna. Varavalot.
Sähkökatkos ei tuota vielä hätää, koska on leivinuunilla saa lämpöä ja voi tehdä ruokaa.
Valitettavan huonosti. Pitäisi panostaa tähän enemmän. Tietoa kyllä on...
Puulämmitys, patterivalot, kynttilät, tulentekovälineet, grillijuhlia, grilli, kalastusvälineet, lämpimiä peittoja, säilykeruokia, vettä kanistereissa, vedenkuljetus astiat ja huolehdittu ihmisten ja myös eläinten ruokatarve riittävästi 2-3 viikonajaksi.
Aggregastti
Normaaleilla ohjeilla
Puu-uuni ja kaasu-uuni
Hyvin
Ladattuja akkuvaloja, puhelin ja vara - akku sille, kynttilät , patteriradio, kuivia polttopuita
Otsalamput ladattuina ja mikäli tieto mahdollisesta sähkökatkosta niin vettä sankkoihin.
eipä juuri mitenkään.
Takka, hätävara
On puulla lämpiävä hella ja leivinuuni. Hete jonkin matkan päässä. Patterilamput.
Puulämmitys vaihtoehto olemassa, vesi tulee ilman sähköä
Minäpä sille mahtaa jos sähköt menee poikki. Ja samaten jos puita kaatuu. En yksin voi mitään kun meen sängyn alle piiloon.
Perusvalmius on olemassa esim. polttopuita, kynttilöitä, ruokatarvikkeita, hetteestä saadaan vettä
Agrikaatti
Taskulamppuja, paristoja, tulitikkuja, työkaluja, ruokaa kaapeissa pahan päivän varalle. Kaasugrilli.
puu, kaasu ja sähkölämmitysmahdollisuus; ruokavarat riittävät vaikka 2 viikon tarpeisiin; paristoradio ja taskulamput; vesi läheisestä hetteestä
Agrikaatti löytyy
Minulla 72 tunnin kotivararuuan ja veden suhteen. Pystyn lämmittämään puilla jonkin verran ja puita on.
Jonkinlainen ruokavarasto.
Talossa on leivinuuni ja vesi tulee omalla paineella omasta kaivosta. On hankittu retkikeitin, tulitikkuja, kynttilöitä, ladattavia otsalamppuja sekä huolehdittu riittävästä kuivamuonasta ja säilykkeistä. Rantasauna ja avanto mahdollistavat puhtaanapidon.
VARAVOIMALA JA SÄILYKERUOKAA JA POLTTOPUUTA
Kynttilät, otsavalot, vettä valmiiksi astioihin.
Varauduttu annettujen ohjeiden mukaisesti.
Leivinuuni, patteriradio, pakastin täynnä kaikkea mahollista.

Varavirtalähde puhelimelle ja tietokoneelle, vettä, taskulamppu, ruokaa muutamiksi päiviksi, tulitikut, autossa aina bensaa, patteriradio.
Kotivara, puulämmitys.
Kotivara eli viikoksi vettä ja ruokaa varastossa, myös lemmikkieläimille. Autossa tankki täynnä.
Kynttilät, taskulamput saatavilla.
Taskulamppu, varavirtalähteet

OSALLISUUS: Koen voivani vaikuttaa itseäni koskeviin asioihin asuinkunnassani

Vastaajien määrä: 70

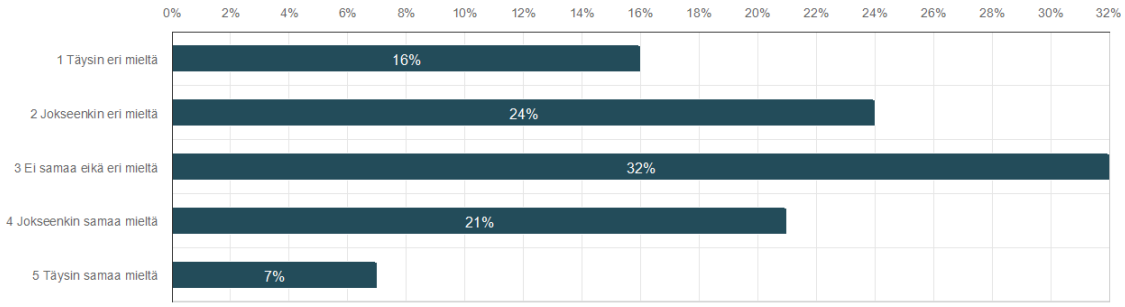

	n	Prosentti
1 Täysin eri mieltä	11	15,7%
2 Jokseenkin eri mieltä	17	24,3%
3 Ei samaa eikä eri mieltä	22	31,4%
4 Jokseenkin samaa mieltä	15	21,4%
5 Täysin samaa mieltä	5	7,2%

Koen voivani vaikuttaa itseäni koskeviin asioihin käyttäessäni julkisia terveys- tai sosiaalipalveluita

Vastaajien määrä: 70

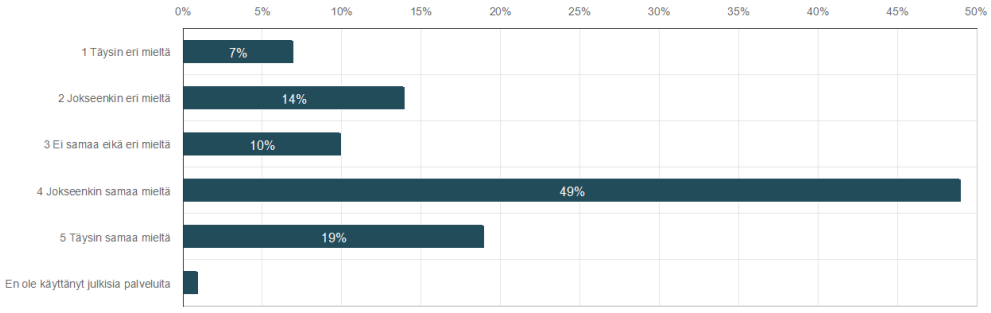

	n	Prosentti
1 Täysin eri mieltä	5	7,1%
2 Jokseenkin eri mieltä	10	14,3%
3 Ei samaa eikä eri mieltä	7	10,0%
4 Jokseenkin samaa mieltä	34	48,6%
5 Täysin samaa mieltä	13	18,6%
En ole käyttänyt julkisia palveluita	1	1,4%

Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

Vastaajien määrä: 70

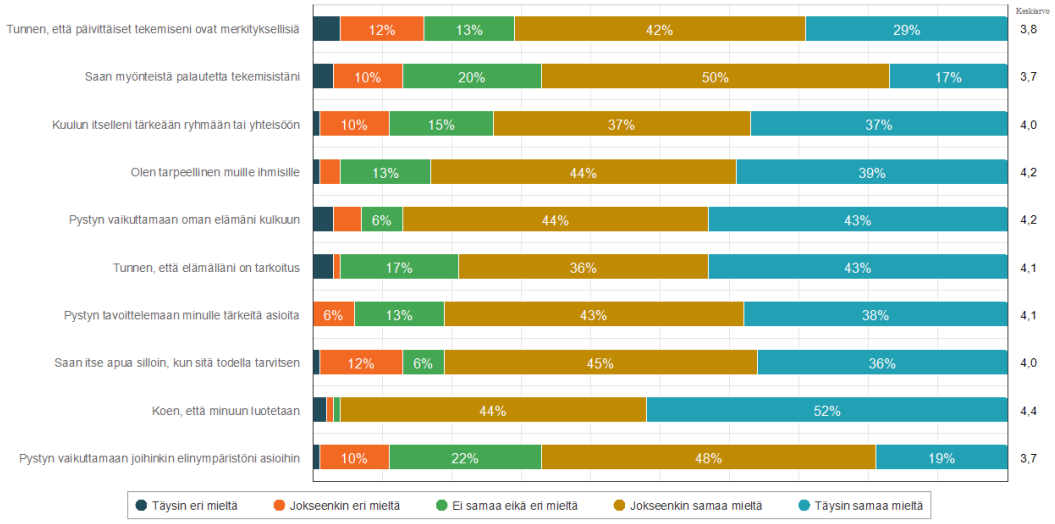

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Keskiarvo	Mediani
Tunnen, että päivittäiset tekemiseni ovat merkityksellisiä	4,4 %	11,6%	13,0 %	42,0%	29,0 %	3,8	4,0
Saan myönteistä palautetta tekemisistäni	2,9 %	10,0%	20,0 %	50,0%	17,1 %	3,7	4,0
Kuulun itselleni tärkeään	1,5 %	10,3%	14,7 %	36,7%	36,8 %	4,0	4,0

ryhmään tai yhteisöön							
Olen tarpeellinen muille ihmisille	1,4 %	2,9%	12,8 %	44,3%	38,6 %	4,2	4,0
Pystyn vaikuttamaan oman elämäni kulkuun	2,9 %	4,3%	5,8 %	43,5%	43,5 %	4,2	4,0
Tunnen, että elämälläni on tarkoitus	2,9 %	1,4%	17,1 %	35,7%	42,9 %	4,1	4,0
Pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita	0,0 %	5,8%	13,0 %	43,5%	37,7 %	4,1	4,0
Saan itse apua silloin, kun sitä todella tarvitsen	1,5 %	11,6%	5,8 %	44,9%	36,2 %	4,0	4,0
Koen, että minuun luotetaan	1,5 %	1,4%	1,4 %	43,5%	52,2 %	4,4	5,0
Pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin	1,5 %	10,2%	21,7 %	47,8%	18,8 %	3,7	4,0
Yhteensä	**2,1 %**	**7,0%**	**12,5 %**	**43,2%**	**35,3 %**	**4,0**	**4,0**

RAVITSEMUS: Kuinka usein olet syönyt seuraavia ruokia 7 viime päivän aikana?

Vastaajien määrä: 70

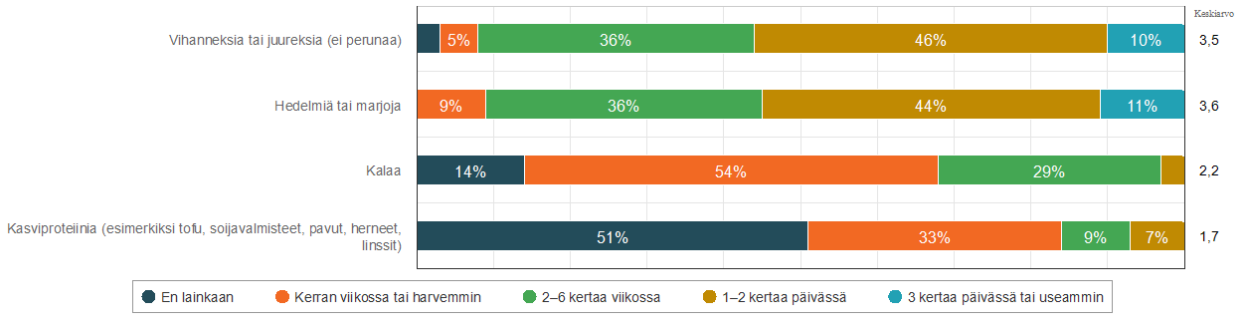

	En lainkaan	Kerran viikossa tai harvemmin	2–6 kertaa viikossa	1–2 kertaa päivässä	3 kertaa päivässä tai useammin	Keskiarvo	Mediaani
Vihanneksia tai juureksia (ei perunaa)	2,9%	5,7%	35,7 %	45,7%	10,0%	3,5	4,0
Hedelmiä tai marjoja	0,0%	8,6%	35,7 %	44,3%	11,4%	3,6	4,0
Kalaa	14,3 %	54,3%	28,6 %	2,8%	0,0%	2,2	2,0
Kasviproteiinia (esimerkiksi tofu, soijavalmisteet, pavut, herneet, linssit)	50,7 %	33,3%	8,7%	7,3%	0,0%	1,7	1,0
Yhteensä	**17,0 %**	**25,5%**	**27,2 %**	**25,0%**	**5,4%**	**2,8**	**3,0**

Mitä rasvaa käytät useimmiten?

(valitse vain 1 vaihtoehto kumpaankin kohtaan)

Vastaajien määrä: 70, valittujen vastausten lukumäärä: 267

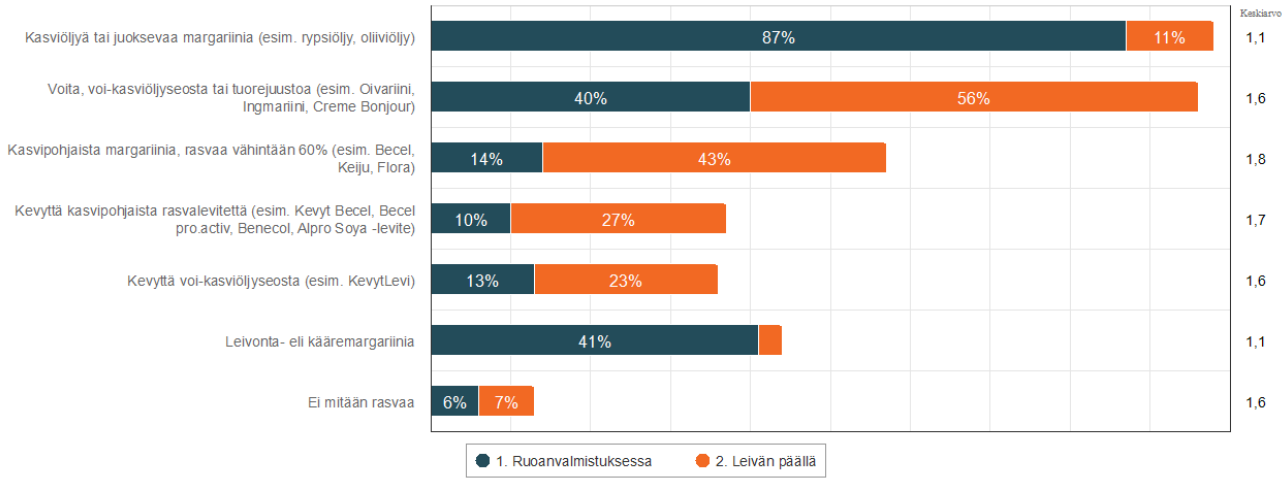

	Ruoanvalmistuksessa	Leivän päällä	Yhteensä	Keskiarvo	Mediaani
Kasviöljyä tai juoksevaa margariinia (esim. rypsiöljy, oliiviöljy)	61	8	70	1,1	1,0
Voita, voi-kasviöljyseosta tai tuorejuustoa (esim. Oivariini, Ingmariini, Creme Bonjour)	28	39	70	1,6	2,0
Kasvipohjaista margariinia, rasvaa vähintään 60% (esim. Becel, Keiju, Flora)	10	30	70	1,8	2,0
Kevyttä kasvipohjaista rasvalevitettä (esim. Kevyt Becel, Becel pro.activ, Benecol, Alpro Soya -levite)	7	19	70	1,7	2,0
Kevyttä voi-kasviöljyseosta (esim. KevytLevi)	9	16	70	1,6	2,0
Leivonta- eli kääremargariinia	29	2	70	1,1	1,0
Ei mitään rasvaa	4	5	70	1,6	2,0
Yhteensä	**148**	**119**	**70**	**1,4**	**1,0**

LIIKUNTA: Kuinka usein keskimäärin harrastat hengästyttävää liikuntaa viikon aikana?

Vastaajien määrä: 70

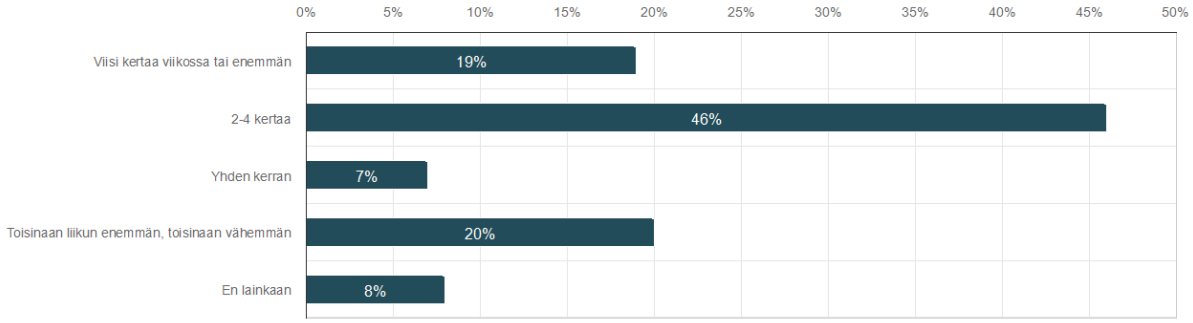

	n	Prosentti
Viisi kertaa viikossa tai enemmän	13	18,6%
2-4 kertaa	32	45,7%
Yhden kerran	5	7,1%
Toisinaan liikun enemmän, toisinaan vähemmän	14	20,0%
En lainkaan	6	8,6%

Sisältyykö tavalliseen viikkoosi vähintään kaksi kertaa lihaskunnon ja liikehallinnan harjoittamista? Mieti liikkumista, joka kuormittaa lihaksiasi, haastaa tasapainoasi ja pitää yllä notkeuttasi. (Jos edellä ilmoittamaasi liikkumiseen kuuluu myös tällaista liikkumista, kirjaa se tähänkin.)

Vastaajien määrä: 65

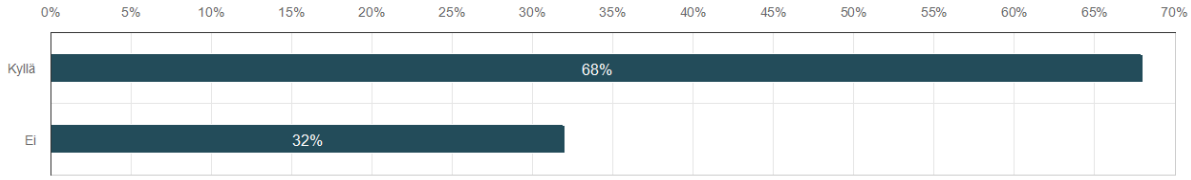

	n	Prosentti
Kyllä	44	67,7%
Ei	21	32,3%

Onko sinulla haittoja tai esteitä päivittäisessä liikkumisessasi?

Vastaajien määrä: 69

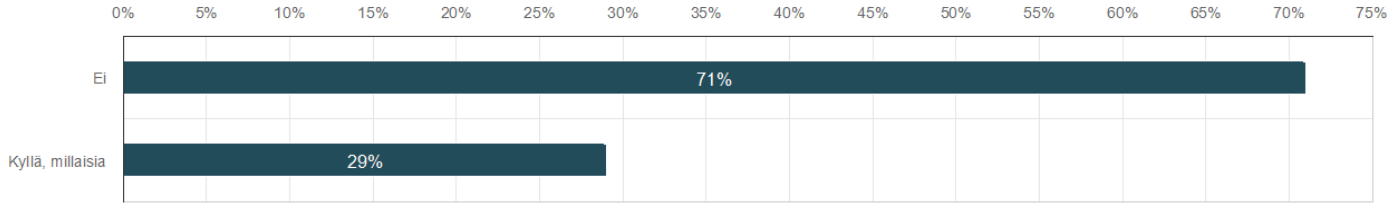

	n	Prosentti
Ei	49	71,0%
Kyllä, millaisia	20	29,0%

Lisätekstikenttään annetut vastaukset

Vastaukset
selkävaivoja ajoittain
Tapaturmasta johtuvia
Kipu
Jaksaminen
Polvivaivat
tekoniveliä, reuma ja nivelrikko
Nivelrikko
Selkävaivat nivelvaivat
Polvinivel leikkaus ja rannemurtuma
Nivelrikko
Laiskuus
tasapaino
oma ajankäytön hallinta
Nivelkipuja
Näkö
Pakkasella astma.
Polven nivelrikko
Nivelvaivat
Jäätyneet olkapäät
Selkävaivat

Millainen olet liikkujana? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Vastaajien määrä: 69, valittujen vastausten lukumäärä: 224

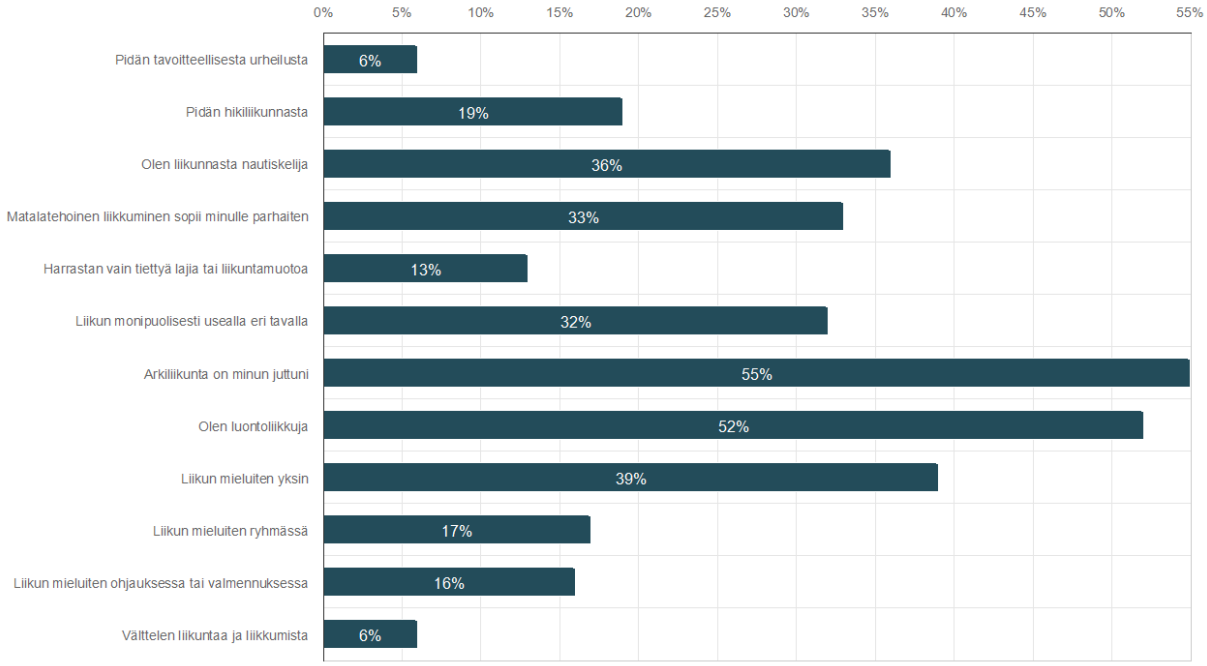

	n	Prosentti
Pidän tavoitteellisesta urheilusta	4	5,8%
Pidän hikiliikunnasta	13	18,8%
Olen liikunnasta nautiskelija	25	36,2%

Matalatehoinen liikkuminen sopii minulle parhaiten	23	33,3%
Harrastan vain tiettyä lajia tai liikuntamuotoa	9	13,0%
Liikun monipuolisesti usealla eri tavalla	22	31,9%
Arkiliikunta on minun juttuni	38	55,1%
Olen luontoliikkuja	36	52,2%
Liikun mieluiten yksin	27	39,1%
Liikun mieluiten ryhmässä	12	17,4%
Liikun mieluiten ohjauksessa tai valmennuksessa	11	15,9%
Välttelen liikuntaa ja liikkumista	4	5,8%

Miten paljon keskimäärin päiviisi sisältyy arki- tai hyötyliikuntaa, kuten kävelyä tai pyöräilyä paikasta toiseen, pihatöitä tai siivoamista?

Vastaajien määrä: 70

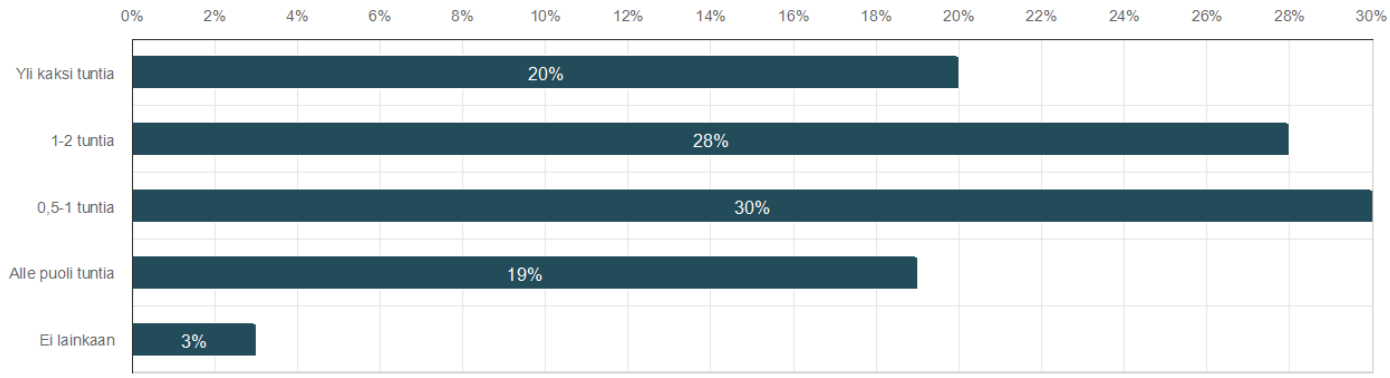

	n	Prosentti
Yli kaksi tuntia	14	20,0%
1-2 tuntia	20	28,6%
0,5-1 tuntia	21	30,0%
Alle puoli tuntia	13	18,6%
Ei lainkaan	2	2,8%

Mikä on mielestäsi paras liikuntapaikka tai liikkumisympäristö, jossa viihdyt ja jota käytät?

Vastaajien määrä: 52

Vastaukset
kuntosali, hiihtoladut (Honkavaara)
kävelypolut ja polttopuutyöt

metsäreitit, kuntosali, sali
ulkona kävely (sauva), potkurilla, allasjumppa
Pururata (Honkavaara), jalankulkuväylät, metsä, kuntosali
Allasvoimistelu, kuntosali, tuolijumppa, lumityöt talvella, ruohonleikkuu kesällä, potkurilla talvella liikkuminen, pyörällä ja kävellen + sauvakävely kesällä, myös talvella
Luonto
Koti ja lähiluonto
Metsä
Murtomaa ladut talvella ja metsäpolut kesällä. Lisäksi kotona jumppakuminauha ja hula-hulavanne sekä käsipainot ja kahvakuula.
Kuntosali
Luonto ja kotona pilates, jumppa, tuoli, kävely ja juoksu treenit
Metsä ja tanssisali.
uima-allas
Vesijumppa
Kotona tapahtuva liikunta ulkotöissä
Uimahalli, vesijumppa! Kävelylenkit koiran kanssa.
Sauvakävelyreitit. Allasjumppa. Tuolijumppa
Metsä tai hiihtoladut
Tykkään pyöräillä.
Liikuntasali. Toisena luonto.
Kansalaisopiston jumpat ja kuntosali.
Lenkkipolut
JUOKSUMATTO OLOHUONEESSA
Luonto, hiihto, kävely; Allas; Kuntosali; Koti
Ulkoliikunta.
Luonto
Luonto, ratsastus ja kävelylenkit koirien kanssa. Puolangalla saisi olla enemmän opastettuja reittejä varsinkin Paljakassa. Opasteet ovat vanhat ja huonot eivätkä pidä paikkaansa. Latvajoelle melontareitti auki. Sitäkin olemme käyttäneet.
Luonto, uimahalli
Kuntosali; Metsä
Koti ja ulkona
metsätiet ja polut, pururata
Ratsastustalli

Luonto. Luonto on täällä puhdas.
Liikuntasali, hiihtoladut, kesällä metsä kävellen, suunnistaen ja pyöräillen
No kun en kuule missään paljoa niin koti tietysti
Metsä ja kävelykadut.
Luonto
Luonto
Ulkona kävely, hiihto ja pyöräily.
lähimetsä, polut, metsäautotiet
Ulkona
Uima-allas, tuolijumppa, pyöräily ja sauvakävely
Hiihtoladut, kuntosali, maastopyöräreitit
JUOKSUMATTO OLOHUONEESSA
Luonto
Uima-allas, luonto
Koti ja luonto
Metsät
Kuntosali, hiihtoladut, pururadat ja retkeilyreitit
Luonto ja metsä.
Ulkoilma, kuntosali ja jumppasali

KULTTUURI: Kuinka usein keskimäärin käytät kulttuuripalveluita (esim. museot, teatterit, konsertit, kirjastot)?

Vastaajien määrä: 70

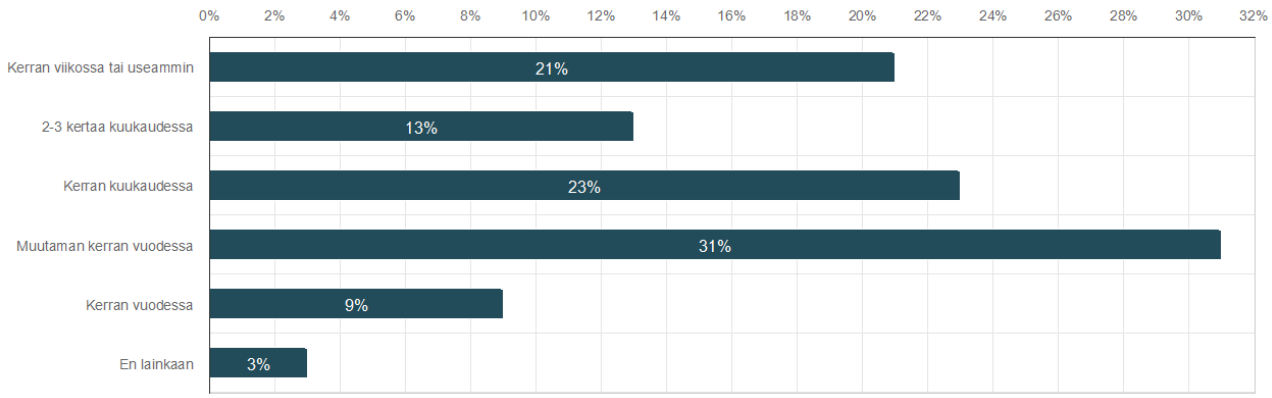

	n	Prosentti
Kerran viikossa tai useammin	15	21,4%
2-3 kertaa kuukaudessa	9	12,8%
Kerran kuukaudessa	16	22,9%
Muutaman kerran vuodessa	22	31,4%
Kerran vuodessa	6	8,6%
En lainkaan	2	2,9%

Millainen vaikutus kulttuuripalveluihin osallistumisella on mielialaasi, hyvinvointiisi tai elämän merkityksellisyyden kokemukseesi?

Vastaajien määrä: 43

Vastaukset
suuri merkitys
tärkeää mielen rentoutusta ja hyvän olon antajaa
en osaa sanoa, kirjastossa opiskelu lisää motivaatiota opiskeluun
luen paljon kirjoja, televisiosarjat, netissä surffailu
Erittäin suuri merkitys
Tuovat arkeen piristystä ja sisältöä. Ovat avartavia ja saa uusia kokemuksia.
Mielialaa kohentava.
Hyvästä esityksestä tulee hyvä mieli
Nostaa mielialaa.
Erittäin tärkeää.
Ei isompaa merkitystä
Ne antaisivat paljon, mutta vaatii täältä lähteäkseen rahaa ja aikaa
Erittäin tärkeä.
virkistävä, en eläisi ilman kirjastoa
Lukemista pitää aina olla
Ei vaikutusta
Erittäin suuri merkitys.
Virkistys. Yhteisöllisyys..
Tykkään käydä kesäteattereissa ja museoissa.
Piristää ja tuo hyvää mieltä
En kaipaa kulttuuria lainkaan.

Ovat tarpeellisis
Perinnekulttuuri laajasti; Kotiseututyö; Kirjallisuus; Musiikki, laulu
Tärkeä osa hyvinvointiani.
Kivaa vaihtelua kotihiireilyyn ja luonnossa liikkumiseen
Oikein virkistävä.Elokuva mahdollisuus saisi olla kattavampi. Raveja enemmän Kajaanissa. Mahtava ilo käydä siellä kesällä. Kainuun historiaa ja opastettuja kierroksia ei näy missään.
Hyvä
Erittäin tärkeä, näivettyisin ilman niitä
ok
Hyvä ja virkistävä
Positiivinen
Piristävä
Kirjasto on jokaisessa kunnassa oltava.
Niistä saa mukavaa virkistystä arkeen
Kaikenlainen kulttuuri on minulle tärkeää ja merkityksellistä.
-tuo vaihtelua arkeen
Ihan kivaa
Luen lehtiä ja osallistun kirjallisuuspiiriin.
Piristävä
Hyvä
Ei vaikutusta.
Suuri merkitys
Kirjojen lukeminen/kuuntelu vie ajatukset pois kivuista

Millaiseksi arvioit asuinpaikkakuntasi kulttuuripalveluiden saavutettavuuden tällä hetkellä (esim. sijainnin, hintojen tai esteettömyyden näkökulmasta)?

Vastaajien määrä: 70

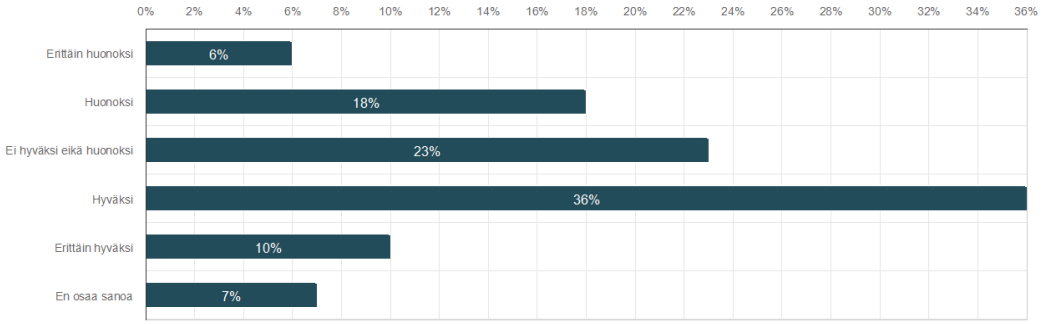

	n	Prosentti
Erittäin huonoksi	4	5,7%
Huonoksi	13	18,6%
Ei hyväksi eikä huonoksi	16	22,9%
Hyväksi	25	35,7%
Erittäin hyväksi	7	10,0%
En osaa sanoa	5	7,1%

Millaiseksi arvioit asuinpaikkakuntasi kulttuuritarjonnan sisällön tällä hetkellä?

Vastaajien määrä: 70

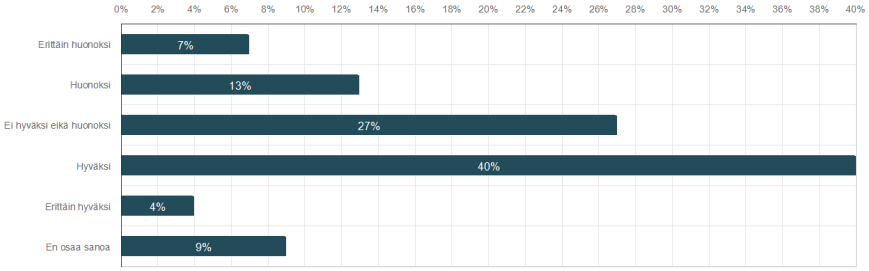

	n	Prosentti
Erittäin huonoksi	5	7,1%
Huonoksi	9	12,9%
Ei hyväksi eikä huonoksi	19	27,1%
Hyväksi	28	40,0%
Erittäin hyväksi	3	4,3%
En osaa sanoa	6	8,6%

Liite 2

Tilastotietoa Puolangan väestöstä suhteessa koko maahan

	2019	2020	2021	2022	2023
Puolanka					
Väkiluku	2 528	2 491	2 446	2 380	2 359
Väkiluvun muutos edellisestä vuodesta, %	-2,7	-1,5	-1,8	-2,7	-0,9
Alle 15-vuotiaita, %	9,1	9,1	8,7	8,6	8,9
15-64-vuotiaita, %	52,5	51,5	50,0	48,7	48,1
Yli 64-vuotiaita, %	38,4	39,5	41,3	42,7	43,0
Ruotsinkielisiä, %	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Ulkomaan kansalaisia, %	1,5	1,5	1,6	1,7	2,3
Taajama-aste, %	56,7	56,5	56,6	56,9	.
Syntyneiden enemmyys, henkilöä	-44	-48	-38	-51	-51
Kuntien välistä muuttovoittoa/-tappiota, henkilöä	-26	8	-9	-20	16
Perheitä	695	679	677	665	648
Asuntokuntia	1 351	1 343	1 334	1 305	1 296
Rivi- ja pientaloissa asuvia asuntokuntia, %	90,8	90,8	91,0	90,3	90,4
Vuokra-asunnoissa asuvia asuntokuntia, %	23,2	23,0	23,9	24,1	.
Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneita, osuus 15 vuotta täyttäneistä, %	63,9	64,6	65,8	66,5	.
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita, osuus 15 vuotta täyttäneistä, %	17,1	17,6	18,1	18,8	.
Taloudellinen huoltosuhde	232,6	224,3	242,6	250,0	.
Työpaikkaomavaraisuus	92,9	89,2	88,1	89,6	.
Alueella asuva työllinen työvoima	760	768	714	680	.
20-64-vuotiaiden työllisyysaste, %	59,4	60,3	60,0	60,4	.
Asuinkunnassaan työssäkäyviä, osuus työllisistä, %	76,7	75,3	73,9	75,4	.
Työttömien osuus työvoimasta, %	16,4	17,9	16,6	20,4	.
Eläkeläisten osuus väestöstä, %	48,0	46,8	48,9	49,6	.
Alueella olevia työpaikkoja	706	685	629	609	.
Alkutuotannon työpaikkojen osuus, %	22,2	21,0	22,4	21,2	.
Jalostuksen työpaikkojen osuus, %	8,9	8,3	8,1	9,4	.
Palvelujen työpaikkojen osuus, %	66,9	69,6	68,5	67,5	.

Liite 3

Puolangan elinvoimaindikaattori vuonna 2021

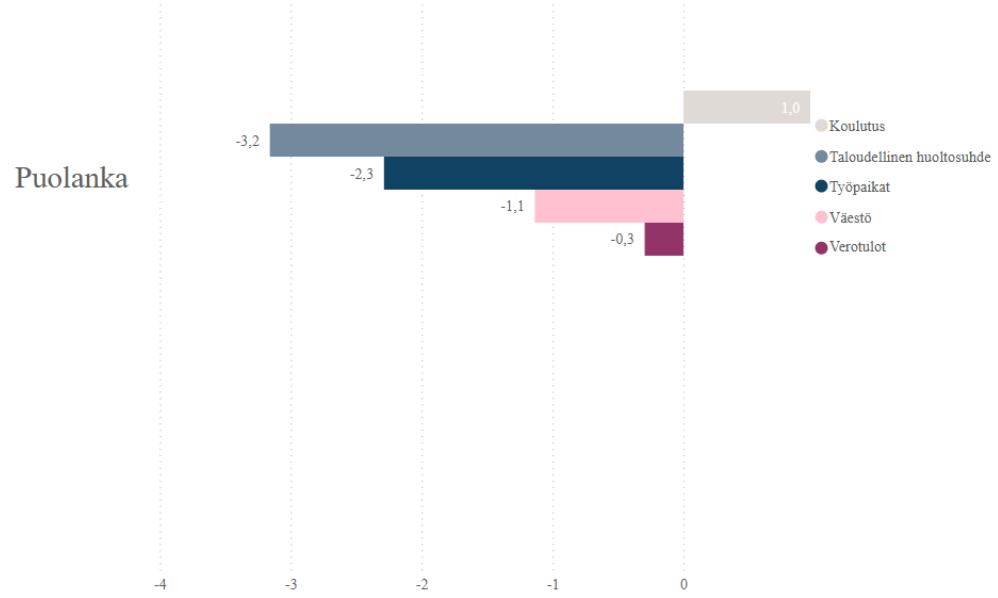

Liite 4

Kainuun kuntien elinvoimaindikaattorit vuonna 2021

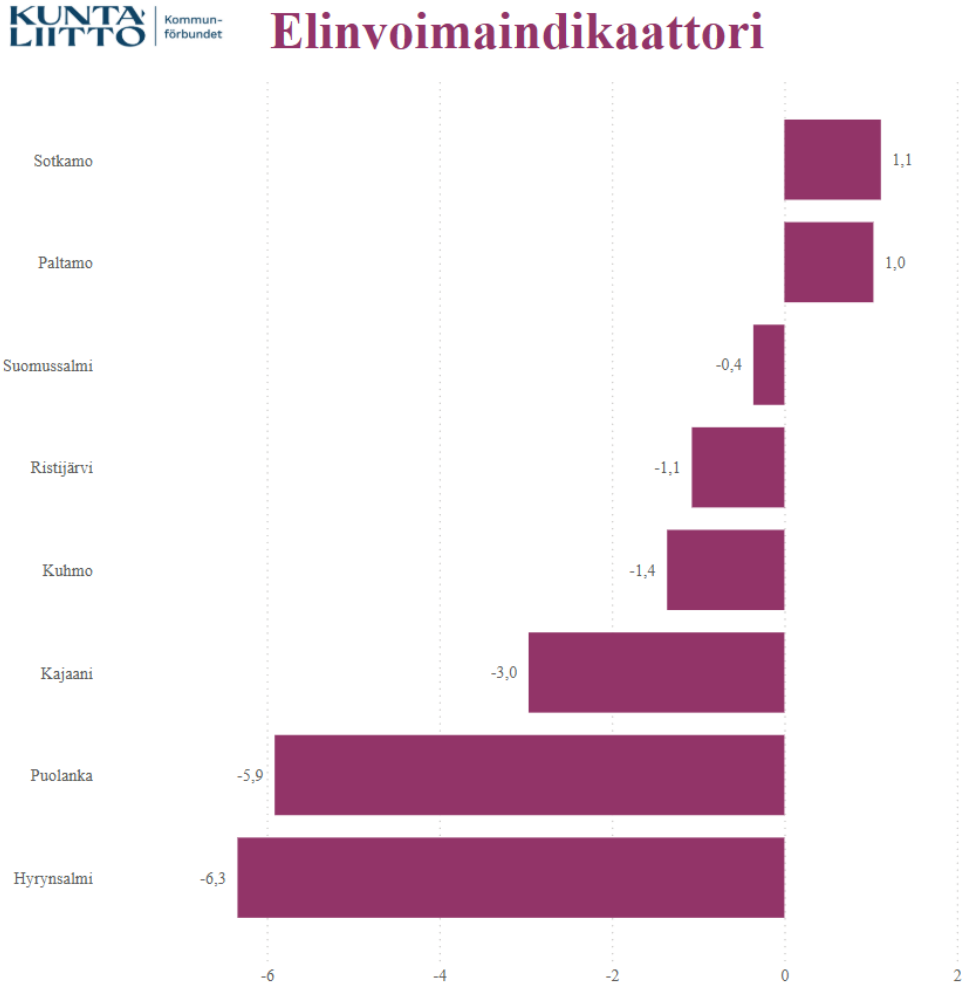

Liite 5

Puolangan elinvoimaindikaattori vuonna 2020

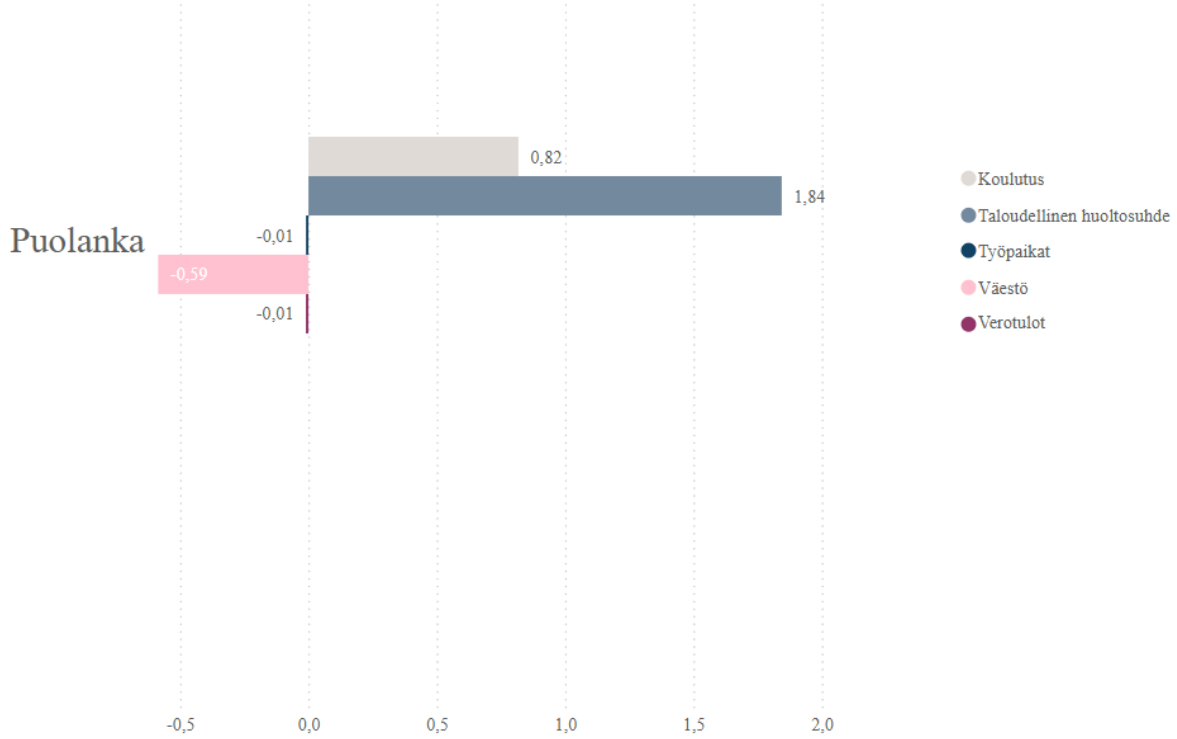

Liite 6

Kainuun kuntien elinvoimaindikaattorit vuonna 2020

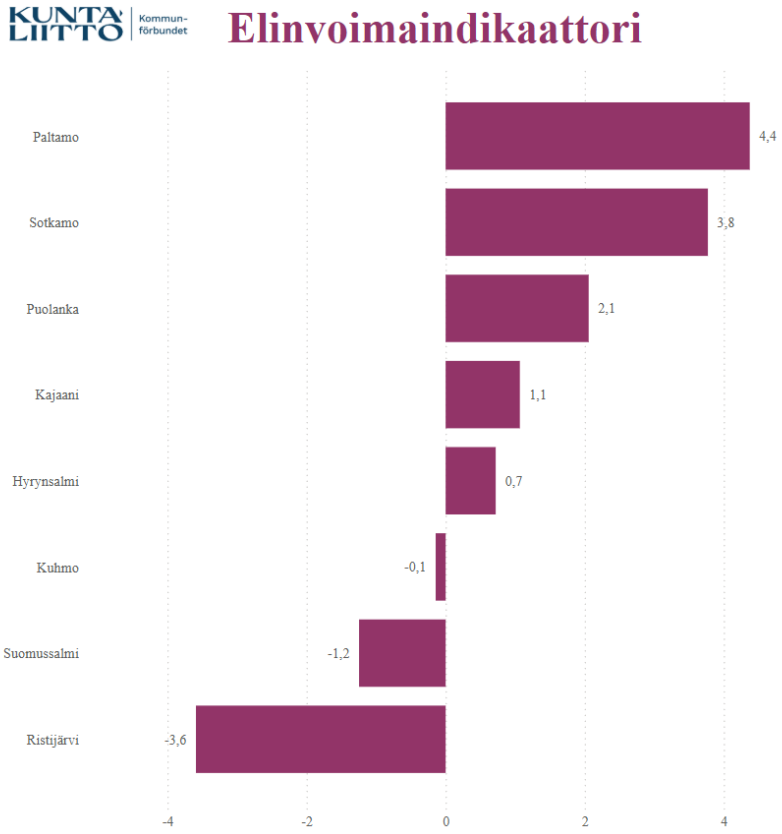

Liite 7

Kainuun hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelman toimenpidetaulukko

Arjen tuki, edistävä, ehkäisevä työ ja jäjestötoimijoiden tukeminen
Toimenpiteet yhteistyössä eri toimijoiden kanssa

Tavoite	**Toimenpide**	**Arvioitu hyöty tai vaikutus** (indikaattori-/tutkimustietoon peilaten)	**Vastuutaho**	**Seuranta**	**Aikataulu,** (tarkentuu vuosittain)
1. Tuemme asukkaiden terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta **Arjen tuki**	1. Tuetaan elintapamuutoksiin: terveyttä edistävä liikunta ja ravitsemus, riittävä uni, suun terveys sekä osallistumaan maksuttomiin seuloihin	-Ravitsemussuositusten mukaiset ruokailutottumukset toteutuvat -Terveyttä edistävä liikkuminen lisääntyy -Tervehampaisten lasten ja nuorten määrä lisääntyy -Karieksen esiintyvyys vähenee -Ikäihmisten vajaaravitsemus tunnistetaan ja tuetaan terveyttä edistävään ravitsemukseen -Maksuttomiin seuloihin osallistumalla terveyshyötyjä	kunnat, hva, järjestöt	-Elintapaneuvonnan toteutuminen, erit. tyypin 2 diabetesriskissä oleville -Lasten ylipainoisuus, tytöt/pojat kehitys/v. -Tervehampaiset 12 v -Iän mukaiset liikkumisen suositukset (UKK-instituutti) toteutuvat -Ravitsemustilan arviointi (NRP tai MNA) -Papa, mammografia, syöpäseulat tilastot	2023-2025
	2. Tunnistetaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin vajeet, osattomuus, syrjäytymiskierre	-Lasten ja nuorten syrjäytymiskehityksen varhainen tunnistaminen -Edistetään yhdenvertaisuutta ja tuetaan mahdollisuutta koulutukseen ja työhön -Ehkäistään koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämistä	kunnat, koulutuslaitokset hva, järjestöt	-Kouluterveyskysely, -Nuorten mielialahäiriöt -NEET-nuorten määrä/kehitys -Huumausaineiden käyttö/kehitys -TEA viisari kunnat -TEA -VIISARI hva pth -Käypä hoitosuositukset	2023-2025
		-Ehkäistään nuorten huumekokeiluja ja käyttöä, panostetaan erit. peruskoulun ja 2. asteen nuoriin			
	3. Tuetaan työikäisten työ- ja toimintakykyä ja työssäjaksamista	-Tuetaan toimintakykyä ja työssäjaksamista eläkeikään saakka huomioiden yksilölliset tarpeet -Kohdennetut työterveyshuollon palvelut tukemaan työssäjaksamista -Tehostetaan työikäisten muistisairauksien varhaista tunnistamista	kunnat, hva, tth, järjestöt	-Tyhy -Työttömien terveystarkastukset -Finger-malli käytössä	2023-2025
	4. Tunnistetaan ikäihmisten osallisuuden tarpeet ja mahdollistetaan osallistava ryhmätoiminta	-Osallistava ryhmätoiminta mahdollistaa ohjausta ja neuvontaa palveluista ja mm. tukee kotona asumista -Mahdollisuus palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvään keskusteluun -Toimintakyky ja osallisuus paranevat -Palveluohjaus tehostuu	kunnat, hva, järjestöt	-Osallistava ryhmätoiminta -Asumistarpeet tunnistettu	2023-2025
	5. Mahdollistetaan etäpalvelujen käyttö ja tuetaan digitaidoissa	-Omasote -palvelujen käyttö lisääntyy, etäpalvelut/vastaanotot ovat aktiivisessa käytössä -Digiosaaminen ja digiosallisuus vahvistuvat	kunnat, hva, järjestöt	-Sähköisten palvelujen osuus palveluista -Digitaalinen Hyte-palvelutarjotin käytössä	2023-2025
	6. Edistetään hyödyntämään kulttuuripalveluja ja luonnon monipuolisuutta	-Alueellinen kulttuurihyvinvoinnin edistämisen Taikusydän verkosto toimii edistäen kunta-hva-järjestö välistä kulttuuriyhteistyötä	kunnat, hva, järjestöt	-Kaiku-kortin käyttäjät/v -Taikusydän verkoston toiminta käynnistynyt -TEA-viisari, kulttuuri	2023-2025

		-Kulttuuri- ja luontoympäristössä psyykkinen kuormitus vähenee, fyysinen terveys kohenee, sosiaalinen kanssakäyminen helpottuu			
2. Sovimme kuntien kanssa yhdyspinnoilla tehtävästä hytetu -työstä Edistävä työ	1. Sovitaan hva-kunta yhteistyörakenteista, vastuista, koordinaatiosta ja tehtävistä	-Hytetu-työn koordinaatio, rakenteet, tehtävät ja vastuut selkiytyvät -Hyte-työhön on nimetty vastuuhenkilöt kunnissa ja hva:lla -Hva:n toimialueille nimetään hyte-tiimi -Hyte-työn vaikuttavuus palveluorganisaatiossa paranee	hva, kunnat, järjestöt	-Yhteistyön koordinoinnista sovittu, rakenne ja tehtävät kuvattu -Vastuuhenkilöt sovittu	2023-2025
	2. Sovitaan ennaltaehkäisevistä palveluketjuista (sote-pela-kunta): -liikunta -ravitsemus -ehkäisevä päihdetyö -mielenterveyden edistäminen -lähisuhdeväkivallan ehkäisy ja arjen turvallisuus	-Ennaltaehkäisevä työ/palvelut vähentävät korjaavien palvelujen tarvetta ja käyttöä -Moniammatillinen työ edistää tiedon kulkua ja vaikuttavuutta	hva, kunnat, järjestöt	-Ennaltaehkäisevät palveluketjut kuvattu/kpl -Ehkäisevien palveluiden osuus/korjaavat palvelut, muutos/v. -Arviointi ja palaute palvelun/palveluketjun sujuvuudesta a) asiakas, b) henkilöstö, c) hallinto -Elintapaohjauksen tarkistuslistan (STM) mittarit	2023-2025
	3. Panostetaan asukas osallisuuden edistämiseen osana osallisuusohjelmia/-suunnitelmia sekä yhteistyöhön vaikuttamistoimielinten kanssa	- Osallisuusohjelmalla/suunnitelmalla luodaan toimintakulttuuri, jossa osallisuus toteutuu päätöksenteossa, palveluissa ja niiden kehittämisessä -Vaikuttamistoimielimet osaltaan edistävät osallisuutta -Tietoisuus osallisuuden- ja vaikuttamisen mahdollisuuksista lisääntyy	hva, kunnat, järjestöt	-Osallisuusohjelmat/ suunnitelmat (hva/kunta) -Osallisuusindikaattori (Sokra/THL)	2023-2025
	4. Kehitetään asiakkaiden osallistumis-mahdollisuuksia palvelujen kehittämiseen, suunniteluun ja arviointiin	-Palvelujen kehittämisessä hyödynnetään kehittäjäasiakkaita ja kokemusasiantuntijoita sekä asukas- ja asiakasraateja	hva, kunnat, järjestöt	-Asiakaspalautteet -Asukas- ja asiakasraadit -Kehittäjäasiakkaat -Kokemusasiantuntijat	20232025
3. Tehostamme sairauksien ennaltaehkäisyä ja tunnistamme hyvinvoinnin vajeita Ehkäisevä työ	1. Yhteensovitetaan ennaltaehkäiseviä palveluja kuntien/järjestöjen kanssa Huomioidaan STM:n terveydenhuollon tavoitteet vv. 20232025	-Aluellinen hytetu-työn koordinaatio, rakenteet, tehtävät ja vastuut selkiytyvät ja yhteistyö tiivistyy -Hyte-työhön on nimetty vastuuhenkilöt kunnissa ja hva:lla -Hva:n toimialueille määritellään hyte-tiimi, jolloin hyte-työn vaikuttavuus paranee	hva, kunnat, järjestöt	-STM:n terveydenhuollon tavoitteiden mittaristo -Ennaltaehkäisevät palveluketjut kuvattu/kpl (myös verkkosivuille) -Ehkäisevien palveluiden osuus/korjaavat palvelut, muutos/v. -Sosiaalityön ennaltaehkäisevä työ ja	2023-2025

				varhainen tuki -mittaristo -Keskeisten kansantautien kehitys alueella -Käypä hoitosuositukset	
	2. Varmistetaan, että palveluissa varhaisesti tunnistetaan syrjäytymisriskissä olevat ja heidän tuen tarpeensa	-Tunnistetaan syrjäytymisriskissä olevat asiakkaat, tuen tarve ja kohdennetaan tarpeenmukaisia palveluja heille -Tunnistetaan paljon palveluja tarvitsevat/käyttävät asiakkaat sekä mm. työikäiset muistisairaat -Yhteisasiakkaille kohdennetaan yksilöllisiä palveluja	hva, kunnat, järjestöt	-PYLL -Nuorten mielialahäiriö -NEET-nuorten määrän kehitys/valtuustokausi -Yhteisasiakkuus ja paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden osuus ja määrä/v. -Työikäiset muistisairaat määrän kehitys -Ikäkausitarkastukset/ mm. ikääntyneet	2023-2025
	3. Varmistetaan, että palvelut ovat tarpeenmukaisia, saavutettavia ja vaikuttavia	-Palveluiden saatavuus/käyttö mahdollistuu niitä tarvitseville oikea-aikaisesti - Vaikuttavuuden arvointia ns. haavoittuvien ryhmien osalta	hva, kunnat, järjestöt	-Asiakasohjauksen ja -neuvonnan toteutuminen -Hoitoon tai palveluun pääsyn odotusaika, muutos/v. -Palvelutarvekertoimet (THL) muutos/v.	2023-2025
	4. Valmistellaan ehkäisevän päihdetyön (ept) suunnitelma yhdessä kuntien kanssa	-Suunnitelma nivoo yhteen ja sitouttaa kuntien ja hva:n ehkäisevän päihdetyön toimijat, mahdollistaa yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet	hva, kunnat, järjestöt	-Ept-suunnitelma tehty -Päihteiden käytön haitat, ml. rahapelaaminen	2024
		-Vastuu ept:stä jakaantuu toimijoiden kesken		-Audit ja mini-interventio	
	5. Osallistutaan Mielenterveysohjelma Kainuuseen -hankkeeseen (KATE-hanke: Kamk, kunnat, hva)	-Mt-ohjelma selkiyttää Kainuussa tehtävää mielenterveystyötä ja tehtäviä toimijoiden kesken -Vastuu jakaantuu eri toimijiden, hva, kunta, jörjestöt kesken	hva, kunnat, järjestöt	-Kainuun Mielenterveysohjelma -Toimijoiden tehtävät ja roolit mt-työssä	2023-2025
	6. Osllistutaan maakunnallisen liikkumisohjelman valmisteluun (Kainuun liikunta/kunnat/hva) ja toimeenpanoon	-Maakunnallinen liikkumisohjelmaa sitouttaa toimijat yhteistyöhön ja päämäärään -Asukkaiden terveyttä edistävä liikkuminen lisääntyy, terveys ja hyvinvointihyödyt lisääntyvät	järjestöt, kunnat, hva	-Maakunnallinen liikkumisohjelma -Ukk-instituutti: liikkumisen suositukset	2023-2025
	7. Tehdään toimia tapaturmien ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi	-Edistää turvallista liikkumista -Kaatumistapaturmat vähenevät, lähisuhde- ja perheväkivalta-tapauksiin puutukaan aktiivisesti -Tapaturmat ja ennenaikaiset kuolemat ja itsemurhien määrä vähenevät	kunnat, järjestöt, hva	-Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneet ja hoitojaksot -Kaatumistapaturmat, kuolleisuus kaatumisiin ja putoamisiin -Lähisuhdeväkivaltaa kokeneet (fyys./henkinen) kohteeksi joutuneet/v. -Itsemurhien kehitys/v. -Liikenne-onnettomuuksissa loukkaantuneiden ja kuolleiden määrä (Tilastokeskus) -Rattijuopumus, % (PolStat)	2023-2025

				- Liikenneonnettomuudet	
	8. Otetaan käyttöön päätösten vaikutusten ennakkoarviointi, EVA	-Päätösten vaikutusten enakkoarviointi lisää päätösehdusten laadullista arviointia	hva	-Päätös EVA:n köytöstä -EVA:n määrä/v.	2023-2025
4. Kehitämme järjestöyhteistyötä kuntien kanssa ja uudistamme järjestöjen tukemisen sisältöjä **Järjestöjen toimintaedellytykset**	1. Valmistellaan järjestöyhteistyön kokonaissuunnitelma, joka kytketään osaksi osallisuussuunnitelmaa/-ohjelmaa	-Järjestöt ovat tärkeä osa palvelujen toteuttamista -Järjestöyhteistyön suunnitelmassa hyödynnetään mm. järjestötoimijoiden osaaminen, resurssit ja mahdollisuudet	hva-kunnat, järjestöt	-Järjestöyhteistyön kokonaissuunnitelma	2023-2025
	2. Tiivistetään järjestötyön koordinointia ja sovitaan järjestökumppanuuksista	-Vuoropuhelu tiivistyy, tiedon kulku paranee ja järjestö- kumppanuudet lisääntyvät	hva-kunnat, järjestöt	-Järjestökoordinaatio ja -kumppanuudet -Kumppanuuspöydät, ml. teemakohtaiset (esim. lapset/nuoret) kpl	2024-2025
	3. Uudistetaan yhdistysten tukemisen mallia ml. järjestöavustukset	-Järjestöavustuksia kohdentamalla voidaan osaltaan vahvistaa ennaltaehkäiseviä palveluja ja vähentää korjaavien palvelujen tarvetta	hva-kunnat, järjestöt	-Järjestö- ja kumppanuusavustukset /v -Arvioidaan avustusten vaikutus ennaltaehkäiseviin palveluihin/v -Järjestötyön vaikutusten ennakkoarviointi (EVA)	2024-2025

Liite 8
Prosessi-indikaattorit koko maa ja Kainuu (2019-2024)

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä info ind. 5317	Koko maa	yhteensä	79	79	70	70	7	7
	Kainuu		99	99	96	96	0	0
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit info ind. 5316	Koko maa		64	64	60	60	66	66
	Kainuu		59	59	48	48	58	58
Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus tehdään peruskoulussa kolmen vuoden välein, % kunnan kouluista info ind. 5397	Koko maa		82		89		90	
	Kainuu		77		100		97	
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja info ind. 5335	Koko maa		75	75	77	77	87	87
	Kainuu		75	75	67	67	88	88
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista info ind. 5331	Koko maa		71	71	78	78	82	82
	Kainuu		75	75	100	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen info ind. 5330	Koko maa		40	40	49	49	57	57
	Kainuu		38	38	50	50	62	62
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille info ind. 5327	Koko maa			77	77	79		92
	Kainuu			62	62	88		100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä info ind. 5333	Koko maa		83	83	89	89	95	95
	Kainuu		100	100	100	100	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä info ind. 5328	Koko maa			83	83	83		92
	Kainuu			100	100	88		100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen info ind. 5321	Koko maa			73	73	79		89
	Kainuu			86	86	75		88
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä info ind. 3984	Koko maa		28	28	19	19	20	20
	Kainuu		25	25	0	0	12	12
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa info ind. 5323	Koko maa			54	54	44		76
	Kainuu			50	50	71		88
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin info ind. 5320	Koko maa			56	56	52		60
	Kainuu			62	62	75		75
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa info ind. 5313	Koko maa		67	67	70	70	80	80
	Kainuu		70	70	97	97	58	58
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista info ind. 5336	Koko maa		69	69	69	69	75	75
	Kainuu		75	75	100	100	62	62

Puolangan kunnan hyvinvointisuunnitelma 2025-2029

I Mielenterveys ja psyykkinen hyvinvointi

toimenpiteet	vastuutahot	aikataulu	mittarit
Puolangan kunnan työntekijöiden työkyvyn ylläpitäminen			
Työkyvyn ylläpitämiseen selkeiden toimintamallien luominen, käyttöönotto ja aktiivinen tiedottaminen	esihenkilöt + työterveys	pääpaino vuosissa 2025-2026	työhyvinvointikyselyt, sairauspoissaolot
Varhaisen tuen kehittäminen	työnantaja	pääpaino vuosissa 2025-2026	henkilöstöraportti
Toimiva työterveyshuolto, säännölliset terveystarkastukset ja työkyvyn seuranta	työterveys	jatkuvaa	työhyvinvointikyselyt, sairauspoissaolot
Nopea pääsy matalan kynnyksen mielenterveyspalveluihin	työterveys	jatkuvaa ja herkästi tarpeeseen vastaamista	työhyvinvointikyselyt, sairauspoissaolot

I Mielenterveys ja psyykkinen hyvinvointi

toimenpiteet	vastuutahot	aikataulu	mittarit
Lasten ja nuorten mielenterveyden tukeminen ja nuorten aikuisten koulutuspolun löytäminen			
Varhainen tunnistaminen ja tuki			
Riskiryhmien varhainen tunnistaminen ja tukitoimet koulupudokkuuden ehkäisemiseksi (esim. tukiopetus, joustavat opiskelumuodot)	perusopetus + lukio, ammatillinen koulutus	ennakoivaa, jatkuvaa ja tarpeen mukaan kohdennettavaa	koulupudokkaiden määrä
Moniammatillinen ja matalan kynnyksen tuki			
Nopea pääsy hoitoon ja ennaltaehkäisevien palveluiden tarjoaminen	hva, koulu	ennaltaehkäisevää, jatkuvaa	kouluterveyskysely, asiakasmäärät
Mielenterveys- ja päihdepalveluiden, sosiaalityön sekä keskustelu- ja tukipalveluiden saatavuuden ylläpito ja kehittäminen	hva	pääpaino vuosissa 2025-2026, jatkuvaa	kouluterveyskysely
Etsivän nuorisotyön vahvistaminen ja kohdentaminen sitä tarvitseville	etsivä nuorisotyö	jatkuvaa ja tarpeen mukaan kohdennettavaa	kouluterveyskysely, asiakasmäärät
Digitaaliset tukimuodot kuten chat-palvelut ja mielenterveyssovellukset helposti saavutettavaksi	hva	pääpaino vuosissa 2025-2026, jatkuvaa	kouluterveyskysely
Yhteisön ja perheen tuki			
Vanhempien ja opettajien kouluttaminen psyykkisten oireiden tunnistamiseen	koulu, hva	pääpaino vuosissa 2025-2026, jotta toimivat käytännöt rakentuvat	kouluterveyskysely
Mielenterveysasioista puhumisen normalisointi koulussa ja kotona	kodit, koulu	toimenpiteiden pääpaino vuosissa 2025-2026	kouluterveyskysely
Perheiden tukeminen neuvonnalla ja muilla tukipalveluilla	koulu, hva	toimenpiteiden pääpaino vuosissa 2025-2026	kouluterveyskysely

Psyykkisen hyvinvoinnin vahvistaminen arjessa			
Tietoisuuden lisääminen tupakoinnin, nuuskan ja alkoholin haitoista	koulu, nuorisotyö, etsivä nuorisotyö, hva	toimenpiteiden pääpaino vuosissa 2025-2026, mutta jatkuvaa asian ylläpitoa	kouluterveyskysely, koulun ja nuorisotyön omat havainnot
Tietoisuuden lisääminen älylaitteiden liiallisen käytön vaikutuksista uneen, liikuntaan ja mielenterveyteen	koulu, nuorisotyö, hva	toimenpiteiden pääpaino vuosissa 2025-2026, mutta jatkuvaa asian ylläpitoa	kouluterveyskysely, koulun ja nuorisotyön omat havainnot
Koulutuspolkujen joustavuus ja jatkuvuus			
Oppisopimuskoulutusmahdollisuuksien edistäminen	työllisyyspalvelut, oppisopimuspaikat	jatkuvaa ja tarpeen mukaan kohdennettavaa	oppisopimuskoulutuksessa olevien määrä
Koulutusten välisten siirtymien helpottaminen, jotta nuori voi vaihtaa alaa ilman koulutuksen keskeytymistä	perusopetus, etsivä nuorisotyö, ammatillinen koulutus	jatkuvaa ja tarpeen mukaan kohdennettavaa	koulupudokkaiden määrä
Mahdollisuus suorittaa tutkinto osissa joustavammin	työllisyyspalvelut, ammattioppilaitos	jatkuvaa ja tarpeen mukaan kohdennettavaa	osatutkintoja määrä
Lisäkoulutusmahdollisuudet (esim. opinnollistaminen) koulutuksen keskeyttäneille, jotta tutkinnon suorittaminen myöhemmin on mahdollista	työllisyyspalvelut, perusopetus, etsivä nuorisotyö (ammatillinen koulutus)	jatkuvaa ja tarpeen mukaan kohdennettavaa	koulutuksen keskeyttäneiden/koulupudokkaiden määrät

II Fyysinen terveys ja toimintakyky

toimenpiteet	vastuutahot	aikataulu	mittarit
Liikkumisen merkityksen näkyväksi tekeminen ja yhteisön roolin vahvistaminen			
Perheen ja vapaa-ajan merkitys			
Vanhempien ja kodin merkitys liikunnallisen elämäntavan esimerkkinä ja tähän kannustaminen	kodit, liikuntapalvelut	jatkuvaa	kouluterveyskysely
Urheiluseurojen ja järjestöjen toiminnan kehittäminen kaikille nuorille houkuttelevaksi ja saavutettavaksi	urheiluseurat, liikuntapalvelut	pääpaino vuosilla 2025-2026, mutta jatkuvaa	urheiluseurojen/järjestöjen oma raportointi
Edullisten ja helposti saavutettavien harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen kaikille ikäryhmille	koulu, liikuntapalvelut, kansalaisopisto, nuorisotoimi, seurat/järjestöt	pääpaino vuosilla 2025-2026, mutta jatkuvaa	osallistujamäärät
Nuorten ja perheiden aktiivinen osallistaminen liikunnan suunnitteluun ja kehittämiseen	liikuntapalvelut, kansalaisopisto, nuorisotoimi, seurat/järjestöt	pääpaino vuosilla 2025-2026, mutta jatkuvaa	osallistamisen mahdollisuuksien tarjoaminen ja niihin tarttuminen
Yhteisöllisyys ja hyvinvointia tukevat ympäristöt			
Vertaistukiryhmien järjestäminen fyysisen hyvinvoinnin tueksi	liikuntapalvelut, kansalaisopisto, järjestöt	vuodet 2025-2029 jatkuvasti toimintaa kehittäen	uusien liikuntaryhmien määrä
Vapaaehtoistyön ja järjestötoiminnan tukeminen osana hyvinvointia ja toimintakykyä (esim. yhdistysavustukset)	kunta, yhdistykset/järjestöt	vuodet 2025-2029 jatkuvasti toimintaa kehittäen	yhdistysavustusten hakijamäärät

III Sosiaaliset ongelmat ja huono-osaisuus

	vastuutahot	aikataulu	mittarit
Lasten ja lapsiperheiden ennaltaehkäisevät ja oikea-aikaiset tukimuodot			
Hyvinvointia tukevat toimenpiteet perheille ja lapsille			
Perheiden tukeminen ja arjen hallinnan vahvistaminen, jotta huono-osaisuuden ei enää periydy sukupolvelta toiselle	hva	jatkuvaa ja oikea-aikaista	tehdyt toimenpiteet ja niiden vaikutus
Perhevalmennuksen vahvistaminen, jossa tuetaan vanhemmuustaitoja ja lapsen kehityksen ymmärtämistä	hva	pääpaino vuosilla 2025-2026, mutta jatkuvaa ja tarpeeseen vastaavaa	perhevalmennuksien toteutuminen
Kotipalvelun ja perhetyön resurssien parantaminen, jotta kysyntä ja tarjonta kohtaavat ja keskitytään ennaltaehkäisevään toimintaan	hva	jatkuvaa ja tarpeeseen vastaavaa	asiakasperheiden määrä/mahdollinen jonotilanne
Mielenterveys- ja päihdepalveluiden saavutettavuuden parantaminen ja varhainen ongelmien tunnistaminen	hva	jatkuvaa	asiakasmäärät
Vertaistukiryhmien tarjoaminen perheille ja vanhemmille	hva	pääpaino vuosilla 2025-2026, tarpeeseen vastaavaa	tarjotut vertaistukiryhmät ja ryhmien toteutuminen
Riittävät ja saavutettavat lastenhoitopalvelut (lapsiperheiden kotipalvelu)	hva	tarpeeseen vastaavaa	toteutunut kotipalvelu

Lapsen koulunkäynti- ja käyttäytymisongelmien varhainen tunnistaminen ja tukitoimet, ennen kuin ne johtavat lastensuojelutoimiin	koulu, hva, kodit	nopea reagointi	tukitoimien toteutuminen
Ilmaiset ja saavutettavat harrastusmahdollisuudet kaikille lapsille ja nuorille	koulu, nuoriostoimi, liikuntapalvelut, kansalaisopisto, yhdistykset/järjestöt	pääpaino aina syksyissä harrastuskauden alussa	osallistujamäärät
Talousneuvonta, perheiden toimeentulo-ongelmien ratkaisemiseksi varhaisessa vaiheessa	hva	tarpeeseen vastaavaa	osallistujamäärät
Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy varhaiskasvatuksessa, koulussa ja vapaa-ajalla	varhaiskasvatus, koulu, nuorisotoimi	välitön puuttuminen tarpeeseen vastaten	toimijoiden omat raportit, esim. Kiva koulu- selvittelyjen määrä

IV Osallisuus

toimenpiteet	**vastuutahot**	**aikataulu**	**mittarit**
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle seurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	kunta	keväällä ennen yhdistysten avustushaun alkamista	järjestetyt kokoukset